
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

ADÖLESANLARDA HİKAYE ANLATICILIĞININ SİBER ZORBALIK VE EMPATİ ÜZERİNE ETKİSİ

Büşra DAĞCI GÜNAL

DOKTORA TEZİ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ARALIK 2025

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Büşra DAĞCI GÜNAL

10/12/2025

ADÖLESANLARDA HİKAYE ANLATICILIĞININ SİBER ZORBALIK VE EMPATİ ÜZERİNE ETKİSİ

(Doktora Tezi)

Büşra DAĞCI GÜNAL

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Aralık 2025

ÖZET

Araştırma, adölesanlarda hikâye anlatıcılığının siber zorbalık ve empati düzeyine etkisini belirlemek amacıyla randomize kontrollü deneysel tasarım ile yapılmıştır. Araştırmanın evrenini bir ortaokulda öğrenim gören beşinci ve altıncı sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Girişim grubu kendi içinde cinsiyet ve sınıf düzeyi dikkate alınarak tabakalı randomizasyonla dört gruba ayrılmıştır. Araştırma 71 (girişim: 35, kontrol: 36) adölesan ile tamamlanmıştır. Verilerin toplanmasında "Kişisel Bilgi Formu", "Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği" ve "Çocuklar için Bilişsel, Duygusal ve Bedensel Empati Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada girişim grubuna dört oturumdan oluşan hikâye anlatıcılığı uygulanmıştır. Hikâye anlatıcılığı oturumları her gruba haftada bir kez uygulanmıştır. Kontrol grubuna araştırmacı tarafından herhangi bir girişim yapılmamıştır. Girişim ve kontrol gruplarına randomizasyon öncesi ön test, müdahale tamamlandıktan bir hafta sonra son test, üç ay sonra birinci izlem testi, altı ay sonra ikinci izlem testi için veri toplama araçları tekrar uygulanmıştır. Verilerin analizinde ki-kare, bağımsız gruplarda t testi, Fisher's Exact Test, İki Yönlü Karma Tasarımlı Varyans Analizi ile birlikte Bonferroni Çoklu Karşılaştırma Testi kullanılmıştır. Girişim ve kontrol grubu arasında siber zorbalık ($p=0,414$) ve empati ($p=0,741$) ön test ortalama puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Hikâye anlatıcılığı sonrası girişim grubunun son test, birinci izlem ve ikinci izlem siber zorbalık üçgeni ortalama puanlarının kontrol grubuna göre azaldığı, empati ortalama puanlarının arttığı ($p<0,001$) ve girişimin geniş etki büyüklüğüne sahip olduğu ($\eta2=0,369$, $\eta2=0,171$, sırasıyla) bulunmuştur. Araştırmada hikâye anlatıcılığının siber zorbalık davranışlarını azaltmada ve empatiyi güçlendirmede etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Adölesanlarda siber zorbalık davranışlarını önlemede ve empatiyi geliştirmede hikâye anlatıcılığı yönteminin kullanılması önerilir. (NCT06241989).

Bilim Kodu : 1032,05
Anahtar Kelimeler : Siber Zorbalık, Hikâye anlatıcılığı, Empati, Adölesan, Hemşire
Sayfa Adedi : 84
Danışman : Prof. Dr. Sultan AYAZ ALKAYA

EFFECTS OF STORYTELLING ON CYBERBULLYING AND EMPATHY AMONG ADOLESCENTS

(Ph. D. Thesis)

Büşra DAĞCI GÜNAL

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF HEALTH SCIENCES

December 2025

ABSTRACT

This randomized controlled trial examined the effect of storytelling on cyberbullying and empathy among adolescents. The study population comprised fifth and sixth grade students at a middle school. The intervention group was divided into four groups using stratified randomization, considering sex and academic level. The study was completed with 71 participants (intervention = 35; control = 36). The intervention group received a storytelling program consisting of four sessions. Data were collected using a Personal Information Form, the Cyberbullying Triangle Scale, and the Cognitive, Affective, and Somatic Empathy Scale for Children. Using stratified randomization, the intervention group was divided into four subgroups, and sessions were delivered once per week. No intervention was administered to the control group. Outcome measures were administered at baseline, post-test, first follow-up, and second follow-up. Analyses included chi-square tests, independent-samples t-tests, Fisher's exact test, and two-way mixed-design ANOVA with Bonferroni post-hoc comparisons. There were no statistically significant baseline differences between the groups in mean cyberbullying (p=0,414) or empathy (p=0,741) scores. Following the storytelling, the mean cyberbullying triangle scores of the intervention group at posttest, first follow-up, and final follow-up were lower than those of the control group, while the mean empathy scores were higher (p<0,001). The intervention demonstrated a large effect size ($\eta^2 = 0.369$, $\eta^2 = 0.171$, respectively). The study concluded that storytelling was effective in reducing cyberbullying behaviors and enhancing empathy among adolescents. Implementing storytelling-based programs is recommended for adolescents to prevent cyberbullying and improve empathy. (NCT06241989).

Science Code : 1032,05
Keywords : Cyberbullying, Storytelling, Empathy, Adolescents, Nursing
Page Number : 84
Supervisor : Prof. Dr. Sultan AYAZ ALKAYA

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitim sürecinden başlayarak doktora eğitimim boyunca yanımda olan, titiz ve yol gösterici geri bildirimleri ve destekleyici yaklaşımı ile yönümü bulmamı sağlayan, mesleki ve kişisel gelişimime yaptığı katkı bu satırlara sığmayacak kadar kıymetli olan tez danışmanım Prof. Dr. Sultan AYAZ ALKAYA'ya,

Tez izleme komitesinde yer alan Doç. Dr. Bilge KALANLAR ve Doç. Dr. Figen ŞENGÜN İNAN'a,

Tez savunma jürisinde yer alarak değerli katkılar sunan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Ayfer TEZEL**,** Doç. Dr. Ayşe ÇAL ve Doç. Dr. Handan TERZİ'ye**,**

Araştırmanın sürecinde verdikleri destek ve iş birliği için okul yöneticilerine, rehber öğretmenine, okul çalışanlarına, öğrencilere ve ailelerine,

Akademik yolculuğum boyunca aynı yolu paylaşmanın benim için kıymetli olduğu, varlığını daima yanımda hissettiğim değerli arkadaşım Neslihan KÖSE KABAKCIOĞLU'na**,**

Hayatımın her döneminde olduğu gibi doktora sürecimde de en büyük dayanağım olan anneme, babama ve kardeşlerime; sevgi ve dualarını her zaman hissettiren anneanneme ve dedeme,

Varlığıyla güç veren, tüm desteğiyle yanımda duran, duygularıma eşlik eden sevgili eşim Ahmet Aydın GÜNAL'a

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv

ABSTRACT v

TEŞEKKÜR vi

İÇİNDEKİLER vii

ÇİZELGELERİN LİSTESİ x

ŞEKİLLERİN LİSTESİ xi

SİMGELER VE KISALTMALAR xii

1. GİRİŞ 1

2. GENEL BİLGİLER 7

2.1. Adölesan Dönem ve Özellikleri 7

2.2. Siber Zorbalık 8

2.3. Adölesanlarda Siber Zorbalık Prevalansı 8

2.4. Siber Zorba, Siber Mağdur ve Siber Seyirci Özellikleri 9

2.5. Siber Zorbalık ile İlişkili Risk Faktörleri 9

2.6. Siber Zorbalığının Etkileri 10

2.7. Siber Zorbalığının Önlenmesi ve Hemşirenin Rolü 12

2.8. Empati 13

2.9. Empati ve Siber Zorbalık 14

2.10. Hikâye Anlatıcılığı 15

2.10.1. Hikâye anlatıcılığının kuramsal temelleri 16

2.10.2. Hikâye anlatımına dayalı müdahalelerin planlanmasında temel ilkeler ve uygulama stratejileri 16

2.11. Adölesanlarda Siber Zorbalık ile Baş Etmede Hikâye Anlatıcılığı ve Hemşirenin Rolü 17

3. GEREÇ VE YÖNTEM 21

Sayfa

3.1. Araştırmanın Tasarımı 21
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri 21
3.3. Araştırmanın Çalışma Grubu 21
3.4. Randomizasyon ve Yanlılığın Önlenmesi 23
3.5. Veri Toplama araçları 24
3.5.1. Kişisel bilgi formu 24
3.5.2. Siber zorbalık üçgeni ölçeği 24
3.5.3. Çocuklar için bilişsel, duygusal ve bedensel empati ölçeği 25
3.6. Araştırmanın Hazırlık Süreci 25
3.6.1. Araştırmacının hazırlığı 25
3.6.2. Müdahale içeriğinin hazırlanması 26
3.6.3. Araştırmanın ön uygulanması 27
3.7. Araştırmanın Uygulama Süreci 28
3.8. Müdahale 28
3.8.1. Girişim grubu 29
3.8.2. Kontrol grubu 32
3.9. Verilerin Analizi 32
3.10. Araştırmanın Etik Yönü 32
4. BULGULAR 35
5. TARTIŞMA 45
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 49
6.1. Sonuçlar 49
6.2. Öneriler 49
KAYNAKÇA 51
EKLER 67
EK-1. Kişisel Bilgi Formu 68

Sayfa

EK-2. Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği 69
EK-3. Çocuklar için Bilişsel, Duygusal ve Bedensel Empati Ölçeği 72
EK-4. Hikâye ve Masal Anlatıcılığı Eğitici Eğitimi Sertifikası 73
EK-5. Kısa Öykü Yazma Teknikleri Eğitimi Sertifikası 74
EK-6. Çocuk Kitabı Yazma Kılavuzu Sertifikası 75
EK-7. Yaratıcı Yazarlık Eğitimi Sertifikası 76
EK-8. Siber Zorbalık Hikâyesi 77
EK-9. Siber Mağduriyet Hikâyesi 78
EK-10. Siber Seyirci Hikâyesi 779
EK-11. Grup Kuralları Kartları 79
EK-12. Hikâye Soru Kartı Örnekleri 81
EK-13. Girişim Grubu Öğrencilerinin Çalışma Gruplarına Rastgele Atama Listesi 82
EK-14. Etik Komisyon İzni 82
EK-15. Kurum izni 83
EK-16. Ölçek Kullanım İzni 84
ÖZGEÇMİŞ 85

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge **Sayfa**

Çizelge 2.1. Siber zorbalıkla mücadelede hikâye içeren müdahale araştırmaları..... 19

Çizelge 3.1. Hikâyeler için uzman görüşlerinin toplanması ve kapsam geçerlik oranlarının elde edilmesi 26

Çizelge 3.2. Empati soruları için uzman görüşlerinin toplanması ve kapsam geçerlik oranlarının elde edilmesi 27

Çizelge 3.3. Hikâye anlatıcılığı oturum planı 30

Çizelge 4.1. Girişim ve kontrol grubunun tanıtıcı özellikleri (n= 72) 35

Çizelge 4.2. Kayıp sonrası girişim ve kontrol grubunun tanıtıcı özellikleri (n= 71) 36

Çizelge 4.3. Girişim ve kontrol grubunun siber zorbalık üçgeni ve empati iki yönlü varyans analizi bulguları (n= 71) 37

Çizelge 4.4. Girişim ve kontrol gruplarının girişim öncesi, sonrası, birinci ve ikinci izlem siber zorba, siber mağdur, siber zorbalık üçgeni ve empati ortalama puanlarının Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçları 38

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil **Sayfa**

Şekil 3.1. CONSORT akış şeması 23

Şekil 4.1. Girişim ve kontrol gruplarında Siber Zorbalık ortalama puanlarının ölçüm zamanlarına göre değişimi 39

Şekil 4.2. Girişim ve kontrol gruplarında siber mağdur ortalama puanlarının ölçüm zamanlarına göre değişimi 39

Şekil 4.3. Girişim ve kontrol gruplarında siber seyirci ölçeği ortalama puanlarının ölçüm zamanlarına göre değişimi 41

Şekil 4.4. Girişim ve kontrol gruplarında Siber zorbalık üçgeni ortalama puanlarının ölçüm zamanlarına göre değişimi 42

Şekil 4.5. Girişim ve kontrol gruplarında Empati ölçeği ortalama puanlarının ölçüm zamanlarına göre değişimi 43

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılan bazı simgeler ve kısaltmalar açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler	**Açıklama**
%	Yüzde
F	İki Yönlü Karma Desenli Varyans Analizi
n	Örneklem Sayısı
p	Anlamlılık Düzeyi
SS	Standart Sapma
t	Bağımsız Gruplarda t Testi
$\chi 2$	Ki-Kare Testi
$\eta 2$	Kısmi Eta Kare

Kısaltmalar	**Açıklama**
CDC	Centers for Disease Control and Prevention (Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri)
CASEL	Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (Akademik, Sosyal ve Duygusal Öğrenme İş birliği)
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
ITT	Intention To Treat Analizi
KGO	Kapsam Geçerlilik Oranı
NASN	National Association of School Nurses (Ulusal Okul Hemşireleri Birliği)
Ort.	Ortalama Değer
UNICEF	United Nations Children's Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)

1. GİRİŞ

Problem Durumu

Erken adölesan dönem fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal açıdan pek çok değişimin yaşandığı çocukluktan ergenliğe geçiş evresidir [Centers for Disease Control and Prevention (CDC), 2021]. Bu dönemde benlik kavramı ve akran ilişkilerinin daha belirgin hale gelmesine bağlı olarak sosyal ilişkiler ve ortamlar değişmektedir. Bunun yanı sıra, teknolojinin gelişmesine paralel olarak adölesan dönemdeki artan memnuniyet arayışı, onay alma, eğlenme, sosyalleşme ve kendini ifade etme ihtiyacı, adölesanları çevrimiçi ortamlara çekmektedir (Parent, 2023; Sinclair-McBride ve Rich, 2023). Adölesanların sıklıkla yöneldiği bilgi ve iletişim teknolojileri siber zorbalık riskini beraberinde getirmektedir (Young, 2024).

Siber zorbalık, dijital teknolojiler kullanılarak hedef alınan kişileri korkutmayı, kızdırmayı veya utandırmayı amaçlayan tekrarlı davranışlardır [United Nations Children's Fund (UNICEF), 2023]. Siber zorbalığı anlamlandırmak ve müdahale stratejileri geliştirmek için 'zorba', 'mağdur' ve 'seyirci' rollerinden oluşan üçgen model kullanılmaktadır (Schultze-Krumbholz, Schultze, Zagorscak, Wölfer ve Scheithauer, 2016). Bu modelde "zorba; zorbalığı uygulayan", "mağdur; zorbalığa maruz kalan" ve "seyirci; olaya tanık olup pasif ya da aktif biçimde sürece katılan kişi" şeklinde tanımlanmaktadır. Kişiler yalnızca tek bir rolde değil, aynı zamanda eşzamanlı olarak birden fazla rol ile zorbalığa dahil olabilmektedir (Li, Wang, Martin-Moratinos, Bella-Fernández ve Blasco-Fontecilla, 2024; Schultze-Krumbholz ve diğerleri, 2016; González-Cabrera, León-Mejía, Machimbarrena, Balea ve Calvete, 2019).

Siber zorbalık; şiddet, rahatsız etme, taciz, karalama veya iftira, başka bir kimliğe bürünme, dışlama gibi çeşitli şekillerde gerçekleşebilmektedir (Chen, 2024). Siber zorbalık başlangıçta e-posta ve kısa mesajlarla sınırlıyken, internetin yaygınlaşmasıyla birlikte Instagram, Snapchat, TikTok ve YouTube gibi platformlarda görülme sıklığı giderek artmıştır (Young, 2024). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün raporuna göre, adölesanların %12'sinin siber zorbalık yaptığı, %15'inin ise siber mağduriyet yaşadığı bildirilmiştir (DSÖ, 2024). Zhu, Huang, Evans ve Zhang (2021) tarafından yapılan bir sistematik incelemede, dünya genelinde çocukluk ve adölesan dönemde siber zorbalık yapma yaygınlığının %6 ila

%46,3, siber zorbalığa maruz kalma yaygınlığının %13,99 ila %57,5 arasında değiştiği ortaya koyulmuştur. Farklı bir sistematik derlemede, siber zorbalık görülme oranlarının %5,3 ile %66,2 arasında, mağduriyetin ise %1,9 ile %84,0 arasında değiştiği rapor edilmiştir (Camerini, Marciano, Carrara ve Schulz, 2020). Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi (EU Kids Online) 2020 verilerine göre, Avrupa ülkelerindeki 9-16 yaş grubu adölesanların son bir yılda en az bir defa siber zorbalık yapma oranının %7-%45, siber mağduriyet yaygınlığının ise %7-%40 arasında olduğu bildirilmiştir (Smahel ve diğerleri, 2020).

Siber zorbalık akıllı telefon kullanımının artması, zorbaların anonim olması, zorbalık içeriklerinin internette uzun süre erişilebilir ve iz bırakır şekilde kalması, mesafelerin önemsiz olması, fiziksel güç gerektirmemesi ve günün herhangi bir zaman diliminde yapılabilmesi gibi nedenlerle adölesanların ruh sağlığı, sosyal ilişkileri ve akademik performansını olumsuz etkileyebilmektedir (Zhu ve diğerleri, 2021). Siber zorbalığın depresyon ve anksiyete (Kumar ve Goldstein, 2020; Li ve diğerleri, 2024), çaresizlik (Romualdo ve diğerleri, 2025), intihar düşüncesi (Li ve diğerleri, 2024; Romualdo ve diğerleri, 2025), uyku bozuklukları, karın ağrısı ve baş ağrısı (Kumar ve Goldstein, 2020), madde bağımlılığı (Romualdo ve diğerleri, 2025), dikkat sorunları (Nagata ve diğerleri, 2025) gibi çeşitli fiziksel ve psikolojik sağlık sorunlarıyla ilişkili olduğu gösterilmiştir. Bu ciddi etkiler göz önüne alındığında, siber zorbalık önleme ve farkındalık artırma müdahale programlarının adölesan sağlığının korunması ve geliştirilmesi için oldukça önemli olduğu ileri sürülmektedir (Seyhan Şahin ve Ayaz-Alkaya, 2024; Ayaz-Alkaya ve Köse Kabakcıoğlu, 2025). Siber zorbalığa yönelik müdahale programlarının etkinliğini artıran unsurlardan birinin empati geliştirme olduğu bildirilmektedir (Börsting ve diğerleri, 2025; Mateus Francisco, Costa Ferreira, Veiga Simão ve Salgado Pereira, 2024; Salem ve diğerleri, 2023).

Empati, bir kişinin karşısındaki bireyin duygu ve düşüncelerini doğru biçimde anlaması, onun hislerini paylaşması ve bu durumu yansıtması süreci olarak tanımlanmaktadır (Riess, 2017). Kuramsal olarak empati çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bilişsel empati, başkalarının duygu ve düşüncelerini anlayabilme; duygusal empati, başkalarının hislerini duygusal olarak paylaşabilme ve bedensel empati, duygusal deneyimlerin bedensel tepkiler aracılığıyla hissedilmesi biçiminde kavramsallaştırılmaktadır (Raine ve Chen, 2018). Bununla birlikte bazı kuramsal modeller, empatinin yardım etme, destekleme gibi somut eylemlerle dışa vurulan bir boyutu olarak davranışsal empatiyi tanımlamaktadır (Kılınç ve Sözer, 2022;

Larson ve Yao, 2005). Düşük empati düzeyi, bireylerin davranışlarının başkaları üzerindeki etkilerini öngörmesini zorlaştırmakta ve zarar verici sonuçları fark etmelerini engelleyebilmektedir (Auriemma, Iorio, Roberti ve Morese, 2020). Buna karşın, yüksek empati düzeyinin saldırgan davranışları azalttığı, olumlu sosyal davranışları artırdığı ve duygusal düzenlemeyi desteklediği bildirilmektedir (Luthar ve Pušnik, 2021; Morese, Defedele ve Nervo, 2018: 99, 116). Bu nedenle, siber zorbalıkla mücadelede empatinin kritik bir rolü olduğu vurgulanmaktadır (Auriemma ve diğerleri, 2020; Monteiro ve diğerleri, 2024).

Literatürde empati geliştirme ile ilgili müdahalelerinin, siber zorbalığın azaltılmasında ve mağdurlara yönelik destekleyici tutumların geliştirilmesinde uygulandığı gösterilmiştir (DeSmet ve diğerleri, 2018; Ferreira ve diğerleri, 2022; Mateus Francisco ve diğerleri, 2024; Salem ve diğerleri, 2023). Ancak zorbalıkla mücadelede uygulanan müdahalelerin önemli bir kısmı bilişsel ve bilgi temelli içeriklere dayalı olduğundan dolayı (Kamaruddin, Ma'rof, Mohd Nazan ve Ab Jalil, 2023; Siddiqui ve Schultze-Krumbholz, 2023), duygusal ve bedensel empati üzerindeki etkilerinin genellikle sınırlı ve kısa süreli olduğu ortaya konulmuştur (Hikmat, Suryani, Yosep ve Jeharsae, 2024). Bilişsel empati, duygusal ve bedensel empatinin gelişimi için gerekli olmasına karşın duygusal paylaşımı, bedensel eşduyumu ve prososyal tepkileri sınırlı biçimde harekete geçirdiğinden dolayı siber zorbalıkla mücadelede yeterli olmadığı ileri sürülmektedir (Hinduja ve Patchin, 2022; Utomo, 2022; Mehari, Beulah, Paskewich, Leff ve Waasdorp, 2023; Wu ve diğerleri, 2024). Bu bağlamda, empatiyi derin ve duygusal düzeyde geliştirmeyi hedefleyen yöntemlerden biri olan hikâye anlatıcılığının, bilişsel, duygusal ve aynı zamanda bedensel empatiyi de harekete geçirme potansiyeli bulunmaktadır (Gupta ve Jha, 2022). Nörobilimsel çalışmalar, hikâyelerin dinleyici veya okuyucuda motor ve duygusal sistemlerin eşzamanlı aktivasyonunu uyararak, anlatılan duyguların bedensel düzeyde deneyimlenmesine yol açtığını göstermektedir (Jääskeläinen, Klucharev, Panidi ve Shestakova, 2020; Vaccaro, Scott, Gimbel ve Kaplan, 2021). Bu yönüyle hikâye anlatıcılığı sosyal-duygusal gelişim, empati ve davranış değişikliği sağlamada önemli bir müdahale olarak değerlendirilmektedir (Kim, Rose, Hopkins, Mc Cree, ve Romero, 2022; Landrum, Brakke ve McCarthy, 2019; Roberts ve Kaur, 2023; Vaccaro ve diğerleri, 2021).

Hikâye anlatıcılığı, bir olay veya olaylar dizisinin iletişim yoluyla aktarılması olarak tanımlanmaktadır (Abbott, 2020: 13; Yılmaz ve Ciğerci, 2019: 1, 14). Hikâyeler hem

bilgilerden hem de duygulardan oluşmaktadır ve bu özelliği sayesinde dinleyicinin ilgisini daha fazla çekerek empati kurmasını kolaylaştırmaktadır (Dahlstrom, 2014; Martinez-Conde ve diğerleri, 2019). Hikâye anlatıcılığı kendini ifade etme, hikâye karakterleriyle özdeşleşme, kendini ve başkalarını empatik olarak anlama ve çift yönlü iletişim sağlama gibi özellikleri sayesinde davranış değiştirme eğitimlerinde kullanılması önerilmektedir (Brooks ve diğerleri, 2022; Hibbin, 2016). Hikâye anlatıcılığı, adölesanların siber zorbalıkla ilgili kendilerini ifade etmelerine ve karar süreçlerine katılmalarına olanak tanıyarak güçlendirici ve dönüştürücü etkiler yaratabilmektedir (White, Foody ve O'Higgins Norman, 2019: 133, 146). Bu bağlamda, davranış değişiminin daha esnek ve şekillenebilir olduğu erken adölesan dönemde, siber zorbalık davranışlarının önlenmesinde hikâye anlatıcılığının etkili olabileceği öngörülmektedir.

Hikâye anlatıcılığı, bireylerin kendi ve başkalarının duygusal deneyimlerini paylaşmalarını, olaylara farklı perspektiflerden bakmalarını ve sosyal etkileşim süreçlerinde aktif katılım geliştirmelerini sağlayan güçlü bir empati geliştirme yöntemidir (Kim ve diğerleri, 2022; Landrum ve diğerleri, 2019). Literatürde, hikâye anlatıcılığının senaryo temelli öğrenme, dijital hikâye anlatıcılığı, oyunlaştırılmış hikâye kitapları gibi yöntemlerle uygulanarak adölesanlarda depresyon (Ofoegbu ve diğerleri, 2021), psikolojik dayanıklılık (Ramamurthy, Armstrong ve Andriessen, 2024), psikolojik iyi oluş (Sandepudi, Sharma, Gupta ve Sen, 2025), özgüven ve kişilerarası güven (Rizzi, Pigeon, Rony ve Fort-Talabard, 2020), beden imgesi (Al-Frehat, Al- Shraifin ve Zuraikat, 2024) gibi psikolojik çıktılara etkilerinin araştırıldığı görülmektedir. Ancak, hikâye anlatıcılığını doğrudan ve bağımsız bir yöntem olarak empatiyi geliştirmede ve siber zorbalıkla mücadelede etkisinin incelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Erken adölesan dönem özellikle siber zorbalığın en sık görüldüğü gelişim evresi olarak öne çıkmaktadır (CDC, 2024a). Okul hemşirelerinin zorbalığı önleme, risk altındaki öğrencileri tespit etme ve zorbalığın belirleyicilerine yönelik müdahaleler geliştirme sorumluluğu bulunmaktadır [National Association of School Nurses (NASN), 2023]. Bunun yanı sıra, okul hemşirelerinin öğrencilerin duygularını tanıma, yönetme, empati kurma ve olumlu sosyal ilişkiler geliştirme becerilerini destekleyen sosyal-duygusal öğrenme uygulamalarını yürütmeleri, zorbalıkla mücadelede kritik bir unsur olarak öne çıkmaktadır [Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL), 2024; NASN, 2023]. Bu bağlamda, eğitici ve kolaylaştırıcı konumda olan okul hemşireleri hikâye anlatıcılığı

yönteminin okul ortamlarında etkin ve uzun vadeli biçimde hayata geçirilmesine önemli katkı sağlayabilir (Fitzpatrick, 2018; Holdsworth, 2024; Yosep, Hikmat, Mardhiyah, Kurniawan ve Amira, 2023). Bu araştırmanın, hikâye anlatıcılığının adölesanlarda empatiyi güçlendirme ve siber zorbalık rollerini azaltmaya yönelik etkisine yönelik öncül bir kanıt sağlayacağı ve özellikle okul hemşireleri başta olmak üzere alanda çalışan profesyonellere rehberlik edeceği öngörülmektedir.

Araştırmanın amacı

Araştırma, adölesanlarda hikâye anlatıcılığı yönteminin siber zorbalık ve empati düzeyine etkisini belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

Araştırma hipotezleri

$H_{0\text{-}1}$: Hikâye anlatıcılığı uygulanan girişim grubu ile kontrol grubu arasında siber zorbalık düzeyi açısından zamana göre fark yoktur.

$H_{0\text{-}2}$: Hikâye anlatıcılığı uygulanan girişim grubu ile kontrol grubu arasında siber mağduriyet düzeyi açısından zamana göre fark yoktur.

$H_{0\text{-}3}$: Hikâye anlatıcılığı uygulanan girişim grubu ile kontrol grubu arasında siber seyirci düzeyi açısından zamana göre fark yoktur.

$H_{0\text{-}4}$: Hikâye anlatıcılığı uygulanan girişim grubu ile kontrol grubu arasında empati düzeyi açısından zamana göre fark yoktur.

Güçlü yönler ve sınırlılıklar

Araştırma, adölesanlarda hikâye anlatıcılığı temelli bir müdahalenin siber zorbalık, siber mağduriyet, seyirci rolleri ve empati üzerindeki etkisini inceleyen, paralel kollu randomize kontrollü ilk çalışmalardan biri olarak literatüre özgün katkı sunmaktadır. Araştırmada üçüncü ve altıncı ay izlem ölçümlerinin yapılması ve oturumların yapılandırılmış bir program çerçevesinde yüz yüze uygulanması araştırmanın güçlü yönleridir. Araştırmacı, girişim öncesinde hikâye anlatıcılığı eğitimlerini tamamlamış ve hikâye anlatıcılığı uygulayıcısı olmuştur. Ayrıca, siber zorbalık döngüsünü zorba, mağdur ve seyirci rollerini birlikte ele alan ve okul temelli, düşük maliyetli, hemşire liderliğinde uygulanabilir bir müdahale modeli sunması araştırmanın diğer güçlü yönleridir.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışmanın tek bir ortaokulda ve belirli bir yaş grubuyla yürütülmesi, elde edilen bulguların farklı bölgeler ve yaş gruplarına genellenmesini sınırlandırmaktadır. Verilerin öğrencilerin öz bildirimine dayalı ölçeklerle toplanmış olması veri kalitesini etkilemiş olabilir. Girişim ve kontrol gruplarının aynı okul ortamını paylaşması nedeniyle, öğrenciler arasında müdahale içeriğine ilişkin bilgi aktarımı ve etkileşim olasılığı olabilir. Oturumların tamamının araştırmacı tarafından yürütülmesi, uygulamanın standartlığını artırmakla birlikte, sonuçlar uygulayıcının kişisel özelliklerinden kısmen etkilenmiş olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Adölesan Dönem ve Özellikleri

Adölesan dönem, 10–19 yaş aralığını kapsayan, biyolojik, bilişsel, duygusal ve sosyal boyutlarda önemli değişikliklerin deneyimlendiği çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecidir (DSÖ, 2019). Puberteyle birlikte ortaya çıkan hormonal değişimler, ikincil cinsiyet özelliklerinin gelişimine, beden kompozisyonundaki hızlı değişimlere ve artan metabolik gereksinimlere yol açarken; aynı zamanda bireylerin beden imgesi, özsaygısı ve toplumsal kabul arayışlarını da önemli ölçüde etkilemektedir (Cheng, Mills ve Pfeifer, 2024; National Academies of Sciences, 2019). Adölesan dönem genellikle erken (10–13 yaş), orta (14–17 yaş) ve geç (18–19 yaş) olarak üç aşamada ele alınmaktadır (DSÖ, 2019).

Erken adölesan dönemde hızlı büyüme ve cinsel olgunlaşma bireylerin beden farkındalığını artırmakta, aynı zamanda utanç, kaygı ve akranlarıyla beden, görünüm ve yeterlilik açısından kendini karşılaştırma süreçlerini yoğunlaştırmaktadır (Odgers ve Jensen, 2020). Orta adölesan dönemi ise akran onayının merkezi hale geldiği, risk alma davranışlarının arttığı ve kimlik arayışının yoğunlaştığı bir evredir. Beyin gelişimi açısından limbik sistemin (ödül, duygu) olgunlaşması ile prefrontal korteksin (planlama, dürtü kontrolü) geç gelişmesi arasındaki asenkronite, riskli karar alma eğilimini artıran nörobiyolojik bir zemin oluşturmaktadır (Cheng ve diğerleri, 2024; Casey, Heller, Gee ve Cohen, 2019). Geç adölesan döneminde bilişsel kontrol süreçleri güçlenmekte, özerklik gelişmekte ve birey toplumsal rollerini içselleştirerek kimlik bütünleşmesine ulaşmaktadır (National Academies of Sciences, 2020).

Adölesan dönemdeki akran ilişkileri, bireyin sosyal becerilerini, empati düzeyini ve özsaygısını geliştirme açısından önem taşımaktadır. Ancak akran baskısı, sosyal karşılaştırma ve dışlanma gibi risk faktörlerini de barındırmaktadır (Mitic ve diğerleri, 2021; Supervía, Bordás, Robres, Blasco ve Cosculluela, 2023). Günümüzde dijitalleşme adölesan gelişiminin dinamiklerini daha da karmaşıklaştırmaktadır. Sosyal medya platformları adölesanların kimlik inşasında, akran ilişkilerinde ve sosyal karşılaştırma süreçlerinde merkezi bir rol oynamaktadır (Odgers ve Jensen, 2020).

Adölesanların çevrimiçi ortamlarda daha fazla zaman geçirmeleri, kimlik gelişimlerini dijital yollarla şekillendirmeleri ve çevrimiçi akran ilişkilerinin güçlenmesi bu dönemi anlamayı ve müdahaleleri planlamayı daha da önemli kılmaktadır (Avci, Baams ve Kretschmer 2025; Senekal, Ruth Groenewald, Wolfaardt, Jansen ve Williams, 2023). Adölesanların günlük yaşamlarında yoğun olarak başvurdukları bilgi ve iletişim teknolojileri, sosyal etkileşim ve bilgi erişimi gibi avantajlar sunarken, aynı zamanda çeşitli psiko-sosyal riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu risklerin başında ise adölesanlar arasında giderek yaygınlaşan ve ciddi sonuçlar doğurabilen siber zorbalık yer almaktadır (Campbell ve Bauman, 2018: 3, 16; Nuzulita ve Subriadi, 2020).

2.2. Siber Zorbalık

Siber zorbalık, dijital teknolojilerle kasıtlı ve yinelenen zarar verme davranışlarıdır (Campbell ve Bauman, 2018: 3, 16; UNICEF, 2023). Siber zorbalık türleri arasında taciz, iftira, kimliğe bürünme, dışlama, ifşa, takip ve provoke edici dil kullanımı yer almaktadır (Campbell ve Bauman, 2018: 3, 16). Adölesan dönemin gelişimsel özellikleri siber zorbalık riskini önemli ölçüde artırmaktadır. Prefrontal korteksin tam olgunlaşmaması nedeniyle sınırlı dürtü kontrolü, akran onayına duyarlılık, risk alma eğilimi ve sosyal karşılaştırma davranışları adölesanları hem zorba hem mağdur hem de seyirci olma açısından riskli hale getirmektedir (Cheng ve diğerleri, 2024; Casey ve diğerleri, 2019).

2.3. Adölesanlarda Siber Zorbalık Prevalansı

Uluslararası kurumlar tarafından yayımlanan veriler, siber zorbalığın adölesanlar arasında yaygın ve giderek artan bir sorun olduğunu göstermektedir. ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri'nin 2023 Adölesan Risk Davranışları Araştırması sonuçlarına göre, adölesanların %16'sının son 12 ay içinde siber zorbalığa maruz kaldığını (CDC, 2024b). ABD Eğitim Bakanlığı'na bağlı Ulusal Eğitim İstatistikleri Merkezi 2024 raporunda 12–18 yaştaki öğrencilerin %22'si siber zorbalığa uğradığı belirtilmiştir [National Center for Education Statistics (NCES), 2024].

Uluslararası meta-analiz ve derleme çalışmalarında, siber zorbalığa ilişkin dikkat çekici oranlar rapor edilmiştir. Li ve arkadaşları (2024) tarafından yürütülen meta-analizde siber zorbalığa maruz kalma prevalansı %11,1 olarak belirlenmiştir. Avrupa'da 38 ülkeyi

kapsayan geniş ölçekli araştırmada siber zorbalık prevalansı %15,8 olarak bulunmuş, oranların ülkeler arasında %5,8 ile %38,3 arasında değiştiği bildirilmiştir (Hasan ve diğerleri, 2023). Bu bulgular, siber zorbalığın küresel bir halk sağlığı sorunu olmasıyla birlikte, yerel bağlamlarda da değişkenlik gösteren karmaşık bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, siber zorbalığın dinamiklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için yalnızca prevalans verileri değil, aynı zamanda siber zorba, siber mağdur ve siber seyirci rollerinin özelliklerinin de ayrıntılı olarak ele alınması gerekmektedir.

2.4. Siber Zorba, Siber Mağdur ve Siber Seyirci Özellikleri

Siber zorbalık, siber zorba, siber mağdur ve siber seyirci olmak üzere üç temel rolden oluşmaktadır (Macaulay, Betts, Stiller ve Kellezi, 2022; Mercan ve Öztemel, 2025). Siber zorba, kasıtlı ve tekrar tekrar dijital iletişim araçlarını kullanarak başkalarına zarar veren, genellikle saldırganlık, düşük empati, sosyal onay için güçlü bir istek duyan veya çevrimiçi anonimliğin sağladığı güç duygusu gibi özellikler sergileyen kişidir (Ban ve Kim, 2024; Wright, 2024; Zhu ve diğerleri, 2021). Siber mağdur, taciz, iftira, dışlanma, ifşa veya kimlik hırsızlığı gibi zararlı davranışların hedefi olan kişidir (Griffith, Tetzlaff-Bemiller ve Hunter, 2023). Siber seyirci ise siber zorbalık olaylarını doğrudan müdahale etmeden gözlemleyen kişidir (Macaulay ve diğerleri, 2022). Çevrimiçi ortamın anonimlik, sosyal mesafe ve hızlı yayılma gibi özellikleri bu davranışların tespit edilmesini ve düzenlenmesini zorlaştırarak, zorba, mağdur ve seyirci rollerinin sınırlarını bulanıklaştırmaktadır (Kumar ve Goldstein, 2020). Adölesan dönemde, sınırlı dürtü kontrolü, akranların onayına karşı artan duyarlılık, risk alma eğilimleri ve bu dönemde sosyal kimlik oluşumunun merkezi önemi göz önüne alındığında, bu rollerin ortaya çıkması için riskli bir dönemdir (Main, Bouton, Pendergast ve Whitaker, 2025; Prestera ve diğerleri, 2025).

2.5. Siber Zorbalık ile İlişkili Risk Faktörleri

Siber zorbalık bireysel, ilişkisel ve bağlamsal risk faktörlerinin karmaşık bir bileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Hinduja ve Patchin, 2018). Bireysel düzeyde, düşük empati (Zhu ve diğerleri, 2021), zayıf duygu düzenleme becerileri (Quintana-Orts, Mérida-López, Rey, Chamizo-Nieto ve Extremera, 2023), dürtüsellik ve saldırgan eğilimler (Park ve diğerleri, 2024) zorba olma riskini artırırken; sosyal kaygı (S. Yang, Zhang, Ran, Zhang ve Ren, 2025) ve düşük benlik saygısı (Kasturiratna, Hartanto, Chen, Tong ve Majeed, 2025)

mağduriyet olasılığını yükseltmektedir. Bunun yanı sıra, seyirci davranışlarının da empati düzeyi, önceki zorbalık deneyimleri gibi kişisel, sosyal ve durumsal faktörlerin etkileşimiyle şekillendiği bildirilmektedir (Jeyagobi, Munusamy, Kamaluddin, Ahmad Badayai ve Kumar, 2022; Pfetsch, 2017; Z. Wang, Cheng, Xie ve Jiang, 2024).

Yetersiz ebeveyn-çocuk iletişimi, çevrimiçi etkinliklerin ebeveynler tarafından yeterince denetlenmemesi ve tutarsız disiplin uygulamaları siber zorbalık riskini artırmaktadır (Gan, Qin, Xiang ve Jin, 2023; Youssef, Ali, Al Malek ve Riaz, 2025). Adölesan dönemde akran normları ve uyum baskısı, adölesanların siber zorbalığa ilişkin niyet ve davranışlarını önemli ölçüde şekillendirmekte ve sosyal grupların bu tür davranışları açık ya da örtük biçimde onaylaması saldırganlığı normalleştirmektedir (Prestera ve diğerleri, 2025).

Teknolojiye kolay erişim, yaygın sosyal medya kullanımı, teknoloji bağımlılığı siber zorbalığın ortaya çıkması için elverişli bir ortam yaratmaktadır (Hinduja ve Patchin, 2019; Kumar ve Goldstein, 2020; Topan, Anol, Taşdelen ve Kurt, 2025). Ayrıca, çatışma, saldırganlık, kültürel değerler ve toplumsal tutumlar, siber zorbalık davranışlarının yaygınlığını ve toplumsal olarak ne ölçüde kabul gördüğünü şekillendirmektedir (Park, Golden, Vizcaino-Vickers, Jidong ve Raj, 2021). Bu karmaşık risk etmenlerini tanımak ve analiz etmek, bireysel özelliklerle birlikte aile içi yaklaşımları, akran grubu normlarını ve daha geniş sosyal bağlamı da kapsayan bütüncül müdahale stratejilerinin geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir (Dailey ve Roche, 2025).

2.6. Siber Zorbalığının Etkileri

Siber zorbalık, adölesanların ruh sağlığı, sosyal işlevselliği ve akademik başarıları üzerinde çok yönlü ve olumsuz etkiler yaratan önemli bir halk sağlığı sorunu olarak görülmektedir (Hinduja ve Patchin, 2019; Romualdo ve diğerleri, 2025). Psikolojik etkiler arasında depresyon, anksiyete, düşük özgüven, yalnızlık ve hatta intihar düşünceleri ve girişimleri yer almaktadır (Gohal ve diğerleri, 2023; Maurya, Muhammad, Dhillon ve Maurya, 2022). Ayrıca bu sürecin olumsuz sonuçları yetişkinliğe kadar uzanarak uyumsuz başa çıkma stratejilerinin ve ruh sağlığı sorunlarının pekişmesine yol açabilmektedir (Varela, Hernández, Berger, Souza ve Pacheco, 2022).

Siber zorbalığa maruz kalan bireylerde istemsiz biçimde zihne gelen rahatsız edici düşünceler, sosyal kaygı, aşırı uyanıklık ve güçsüzlük hissi gibi belirtiler gelişebilirken (Hinduja ve Patchin, 2025; Li ve diğerleri 2023), zorba konumundaki adölesanlarda zaman içinde artan saldırganlık, zayıf dürtü kontrolü ve empati düzeyinde azalma gözlemlenebilmektedir (L. Wang, Jiang, Zhou, Fei ve Wang, 2024). Siber zorbalık dinamiğinde siber seyirciler büyük bir çoğunluğu oluşturmaktadır (Polanco-Levicán ve Salvo-Garrido, 2021). Siber seyirciler, zorbalığa müdahalede bulunmadıklarında veya zararlı içeriği pasifçe izleyip paylaştıklarında psikolojik sıkıntı, ahlaki çatışma ve çaresizlik yaşayabilmektedir (Doumas ve Midgett, 2020). Bu tür dinamikler, akran grupları içinde saldırgan davranışları normalleştirebilmekte ve zorbalığı sürdüren sessizlik kültürüne katkıda bulunabilmektedir (Gomes, Ferreira, Pereira ve Simão, 2024).

Siber zorbalığın sosyal sonuçları arasında, adölesanların çevrimiçi etkileşimlerden kaçınması, akran ilişkilerine yönelik güven duygusunu yitirmesi, dijital ve yüz yüze ortamlarda sosyal izolasyon yaşama risklerinin artması yer almaktadır (Šmahel ve diğerleri, 2025). Mağdurlar sıklıkla akran gruplarından dışlanma veya damgalanma riskiyle karşı karşıya kalmakta, bu durum yalnızlık duygularını derinleştirerek psikososyal iyilik halini olumsuz etkilemektedir (Coelho ve Romão, 2018; von Humboldt, Low ve Leal, 2025). Bununla birlikte, zorba konumundaki adölesanların da akran ilişkilerinde çatışma, empati yoksunluğu ve ilerleyen dönemlerde antisosyal davranışlar sergileme riski taşıdığı belirtilmektedir (Barlett, 2023; Barlett, Bennardi, Williams ve Zlupko, 2021).

Siber zorbalık adölesanlarda akademik motivasyonun ve performansın düşmesine, öğrenmeye yönelik isteksizliğe, okul mutsuzluğuna, okul etkinliklerine katılımın azalmasına, devamsızlık oranlarının artmasına neden olmaktadır (Gohal ve diğerleri, 2023; Escario, Giménez-Nadal ve Wilkinson, 2022; Kumar ve Goldstein, 2020; Ragusa ve diğerleri, 2024; Solas-Martínez, Roldán-Roldán, Moyano-Muñoz ve Martínez-López, 2025). Ağır ve sürekli siber zorbalık vakalarında ise adölesanların eğitim ortamından tamamen uzaklaşarak okulu terk etme riskinin yükseldiği vurgulanmaktadır (Muzammil ve Arshad, 2023).

Siber zorbalığın bu çok boyutlu etkilerini anlamak, bireysel psikolojik gereksinimlerin yanı sıra bu davranışların ortaya çıkmasına zemin hazırlayan sosyal ve çevresel bağlamları da ele alan etkili önleme ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesi açısından büyük önem

taşımaktadır (Hinduja ve Patchin, 2020). Siber zorbalığın bireysel, sosyal ve akademik alanlarda yarattığı bu olumsuz sonuçlar, adölesanların sağlığını korumaya ve geliştirmeye yönelik müdahalelerde hemşirelerin, özellikle de okul sağlığı hemşirelerinin aktif rol üstlenmesini gerekli kılmaktadır (Amin, Mohamed, Metwally El-Sayed ve El-Ashry, 2025).

2.7. Siber Zorbalığının Önlenmesi ve Hemşirenin Rolü

Siber zorbalığın önlenmesi, adölesanların çevrimiçi davranışlarını şekillendiren çok boyutlu risk ve koruyucu etkenleri kapsayan bütüncül bir halk sağlığı yaklaşımını gerektirmektedir (DSÖ, 2020). Bu bağlamda, etkili önleme stratejilerinin bireysel, ilişkisel ve sistem düzeyinde yapılandırılması gerekmektedir (Polanin ve diğerleri, 2022). Bireysel düzeydeki müdahaleler; saldırgan eğilimleri azaltmak ve saygılı çevrimiçi etkileşimleri teşvik etmek amacıyla empati, duygusal düzenleme ve dijital vatandaşlık gibi temel becerilerin geliştirilmesini önermektedir (Gaffney, Farrington, Espelage ve Ttofi, 2019; Pfetsch, 2017). Bu doğrultuda, okul temelli programlar sosyal-duygusal öğrenme, empati eğitimi ve siber seyircilerin güçlendirilmesi gibi bileşenler aracılığıyla siber zorbalık davranışlarında anlamlı azalmalar sağlamaktadır (Gaffney, Ttofi ve Farrington, 2021; Qiqi ve diğerleri, 2022).

İlişkisel düzeyde, ebeveyn-çocuk iletişimini artıran ve ebeveynlerin çevrimiçi etkinlikleri izlemesini teşvik eden aile odaklı yaklaşımlar öne çıkmaktadır. Ebeveyn katılımı, adölesanların çevrimiçi risklere maruz kalma olasılığını azaltmada koruyucu bir faktör olarak kabul edilmektedir (Gan ve diğerleri, 2023; Youssef ve diğerleri, 2025). Ayrıca, dijital sağlık okuryazarlığını artırmaya yönelik uygulamalar, adölesanların çevrimiçi içerikleri eleştirel biçimde değerlendirmelerine, gizlilik ayarlarını etkili şekilde yönetmelerine ve dijital ortamda güvenli gezinmelerine yardımcı olarak önemli bir koruyucu strateji sunmaktadır (Stauch ve diğerleri, 2025).

Hemşireler, özellikle okul ve toplum sağlığı alanlarında, siber zorbalığın önlenmesi ve erken müdahalesinde önemli bir konumda yer almaktadır (NASN, 2023). Risk altındaki adölesanları belirlemeye yönelik tarama programlarının yürütülmesi, öğrencilere ve ailelere güvenli internet kullanımı konusunda eğitim verilmesi, danışmanlık ya da uygun yönlendirme hizmetlerinin sunulması hemşirelerin üstlendiği temel sorumluluklardandır (Amin ve diğerleri, 2025). Bununla birlikte, hemşireler politika geliştirme süreçlerine katılarak, meslekler arası iş birliklerini destekleyerek ve sağlık teşvik programlarını

uygulayarak siber zorbalığı hedef alan okul çapındaki girişimlerde de liderlik rolü üstlenebilmektedir (Amin ve diğerleri, 2025; Yosep ve diğerleri, 2023). Hemşireler tarafından yürütülen çevrim içi programlar, okul temelli programlar ve sosyal yeterlik odaklı uygulamalar gibi öğretmen–ebeveyn–hemşire iş birliğine dayalı girişimlerin, zorbalık ve siber zorbalığın olumsuz etkilerini azaltmada etkili olduğu bildirilmektedir (Yosep ve diğerleri, 2023). Türkiye'de yürütülen hemşire liderliğindeki bir çalışmada, motivasyonel görüşme programının adölesanlarda siber zorbalık davranışlarını kısa ve orta dönemde azalttığı bulunmuştur (Seyhan Şahin ve Ayaz-Alkaya, 2024). Bu bağlamda, hemşireler özellikle empatiyi destekleyen uygulamalar yoluyla adölesanların duygusal farkındalığını artırmaları hem zorbalık davranışlarının önlenmesinde hem de mağduriyet durumlarında etkili başa çıkma becerilerinin kazandırılmasında stratejik bir rol üstlenmektedir (Pfetsch, 2017; van Noorden, Haselager, Cillessen ve Bukowski, 2015).

2.8. Empati

Empati, bireyin başkalarının duygusal durumlarını anlama, paylaşma ve bu durumlara uygun biçimde tepki verme kapasitesini ifade eden çok boyutlu bir psikolojik kavramdır (Riess, 2017). Kişilerarası işlevsellik, ahlaki gelişim ve prososyal davranışta önemli bir rol oynamaktadır (Decety ve Holvoet, 2021). Güncel kuramsal modeller empatiyi üç ana boyutta kavramsallaştırmaktadır: bilişsel empati, duygusal empati ve bedensel (somatik) empati (Raine, Chen ve Waller, 2022). Bilişsel empati, bir kişinin inançları, niyetleri ve duyguları gibi zihinsel durumlarını tanıma ve anlama yeteneğini ifade etmektedir. Bu bileşen, bireylerin başkalarının bakış açısını benimsemelerini ve davranışlarını buna göre tahmin etmelerini sağlamaktadır (Bryant, 2021: 139, 167).

Duygusal empati, başka bir kişinin duygusal deneyimini paylaşmayı veya onunla aynı frekansta olmayı ifade etmektedir (Maibom, 2017: 22, 32). Şefkat ve duygusal ilgi ile yakından bağlantılıdır. Prososyal ve yardımsever davranışları motive etmede önemli bir rol oynamaktadır (Thompson, van Reekum ve Chakrabarti, 2022). Bedensel (somatik) empati, başkalarının duygularına karşı bedensel temelli tepkileri, örneğin içgüdüsel duyumlar, yüz mimikleri ve fizyolojik uyarılma gibi unsurları kapsamaktadır. Somatik empati kavramı, bedensel temelli biliş (embodied cognition) yaklaşımıyla uyumlu olup, ayna nöron sistemlerine ilişkin nörobilimsel bulgularla desteklenmektedir (de Waal ve Preston, 2017; Praszkier, 2016: 1, 25).

Empati kavramının bu üç bileşeni, insan ilişkilerine, duygu düzenlemesine ve etik davranışlara nasıl katkıda bulunduğunu anlamak için kapsamlı bir çerçeve oluşturmaktadır. Sosyal gelişim ve kişilerarası duyarlılıkta temel rolü nedeniyle empati, duygusal tepkilerin yoğunlaştığı ve sosyal beynin olgunlaşmaya devam ettiği adölesan dönemde özellikle önem taşımaktadır (Gaspar ve Esteves, 2022; Sultan ve Khan, 2025; J. Wang, Yang, Yu ve Hu, 2024). Bu nedenle, empatiyi geliştirmek psikolojik müdahalelerde, eğitim programlarında ve halk sağlığı stratejilerinde, özellikle zorbalık ve siber zorbalık gibi saldırgan davranışları önlemeyi amaçlayanlarda merkezi bir hedef haline gelmiştir.

2.9. Empati ve Siber Zorbalık

Genel Saldırganlık Modeline göre saldırgan davranışlar, bilişsel değerlendirmeler, duygusal tepkiler ve fizyolojik uyarılma süreçlerinin etkileşimi sonucunda şekillenmektedir (Allen, Anderson ve Bushman, 2018). Bu süreçlerin her biri, empatinin bilişsel, duygusal ve bedensel bileşenleri ile yakından ilişkilidir (Palumbo ve Latzman, 2021). Bu nedenle, düşük empati düzeyi bireyleri siber zorbalık gibi dolaylı agresyon türlerine yatkın hale getirebilmektir (Martínez-Monteagudo, Delgado, García-Fernández ve Rubio, 2019; Monteiro ve diğerleri, 2024).

Empati, aynı zamanda siber zorbalığa karşı güçlü bir koruyucu faktör olarak işlev görmekte ve zorba, mağdur ve seyirci rollerindeki bireylerin davranışlarını anlamada belirleyici bir değişken olarak öne çıkmaktadır. Literatür, empati düzeyi yüksek olan adölesanların siber zorbalık davranışına katılım olasılığının anlamlı düzeyde düşük olduğunu ve bu bireylerin mağdurları savunma eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Monteiro ve diğerleri, 2024; Zych, Baldry, Farrington ve Llorent, 2019). Buna karşılık, empati düzeyinin düşük olması, ahlaki çözülmenin artışı ve saldırgan davranışlara karşı duyarsızlaşma ile ilişkilendirilmiştir. Bu durum, empatinin bireyin ahlaki biliş sistemini düzenleyici bir işlev üstlendiğini göstermektedir (Mateus Francisco ve diğerleri, 2024).

Öte yandan empati, saldırgan davranışların azalmasına katkıda bulunurken sosyal destek davranışlarını da teşvik etmektedir. Literatür, empati düzeyi yüksek adölesanların gelişmiş ahlaki yargı ve internet öz-yeterlik inançları sayesinde siber zorbalığa maruz kalan akranlarına yardım etme olasılıklarının arttığını göstermektedir (Hu, Zhang, Shi ve Fan,

2023). Bu bulgular, empatinin saldırganlığa karşı hem bir tampon hem de dijital ortamlarda sosyal sorumluluk davranışlarını artıran bir mekanizma olduğunu göstermektedir.

Empatinin siber zorbalık davranışlarını azaltmada ve prososyal dijital davranışları teşvik etmede kritik rolü göz önüne alındığında, adölesanlar arasında empatik farkındalığı artıran stratejiler önem kazanmaktadır. Bunlar arasında, özellikle hikâye anlatma tekniklerini kullanan anlatı temelli müdahaleler bilişsel, duygusal ve bedensel empatiyi geliştirmede umut vaat eden yöntem olarak görülmektedir (Ramamurthy ve diğerleri, 2024; Shao, Abdul Rabu ve Chen, 2025; Vandebosch, 2019: 29, 44).

2.10. Hikâye Anlatıcılığı

Hikâye anlatıcılığı, bireylerin deneyimlerini, düşüncelerini ve duygularını yapılandırılmış bir bütünlük içerisinde sözlü, yazılı veya dijital araçlarla aktardıkları, insanlık tarihinin en eski ve etkili iletişim biçimlerinden biridir (Bayer ve Hettinger, 2019). Bilişsel, duygusal ve sosyal öğrenmeyi bütüncül bir biçimde destekleyen bu yöntem, bilgi aktarımıyla birlikte değerlerin, normların ve kültürel birikimin kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli bir rol üstlenmektedir (Landrum ve diğerleri, 2019).

Hikâye anlatımı, bireylerin dikkatini çekmek, duygusal bağ kurmalarını sağlamak ve öğrenmeyi kalıcı hâle getirmek amacıyla eğitim ortamlarında yaygın şekilde kullanılan bir pedagojik araçtır (Landrum ve diğerleri, 2019). Özellikle çocuklar ve adölesanlarla yapılan eğitimlerde, bu yöntemin empati, eleştirel düşünme, sosyal beceri ve ahlaki muhakeme gelişimini desteklediği ortaya konmuştur (Bagley, Wilson ve Kime, 2025; Ghafar, 2024; Pulimeno, Piscitelli ve Colazzo, 2020). Bireyler hikâyeler aracılığıyla farklı rollerin perspektiflerini deneyimleyerek kendi değer sistemlerini gözden geçirme fırsatı bulmaktadır (Bietti, Tilston ve Bangerter, 2019). Bu özellikleri nedeniyle hikâye anlatıcılığı, bilişsel, duygusal ve bedensel öğrenmeyi harekete geçiren, kuramsal temellere dayalı bir dönüşüm aracıdır (Ramamurthy ve diğerleri, 2024). Ayrıca, bireyler anlatılar aracılığıyla başkalarının perspektiflerini, duygularını ve motivasyonlarını dolaylı olarak deneyimleme fırsatı bulur; bu da empati gelişimi ile ahlaki ve sosyal öğrenme üzerinde güçlü etkiler yaratmaktadır (Green ve Appel, 2024; Roberts ve Kaur, 2023).

2.10.1. Hikâye anlatıcılığının kuramsal temelleri

Albert Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı, bireylerin davranışları öncelikle gözlem, içselleştirme (model alma), taklit süreçleri ve pekiştirme yoluyla öğrendiklerini ileri sürmektedir (Bandura, 1969). Hikâye anlatımı, bu bağlamda, "sembolik modelleme" olarak işlev görmektedir. Dinleyici, karakterlerle özdeşleşerek empati geliştirir, bilişsel, duygusal ve bedensel süreçler yolu ile davranış değişikliğini içselleştirir (Andreeva ve Green, 2024). Hikâye anlatıcılığının bir diğer güçlü kuramsal dayanağı, "öyküsel aktarım" modelidir (Thomas ve Grigsby, 2024). Bu modele göre etkili bir anlatı; dikkat, duygusal katılım, zihinsel canlanma ve gerçeklikten kopuş yaşatır; bireyin tutum ve davranışlarında kalıcı değişim yaratabilir (Green ve Appel, 2024; Isberner ve diğerleri, 2019).

Nörofizyolojik açıdan, hikâyeler dikkat, duygulanım ve otonom uyarılma sistemlerini harekete geçirerek empatik rezonansı tetiklemekte; böylece algı, duygu ve karar verme süreçlerini güçlü biçimde şekillendirmektedir. Duygusal anlatılar ise sinirsel-bedensel tepkileri uyararak bireylerde kalıcı izler ve davranış değişikliği potansiyelini güçlendirebilir (Jääskeläinen ve diğerleri, 2020). Güncel bir çalışmada, duygusal açıdan yoğun bir hikâye dinleyenlerin hikâyeye kapılma düzeyi arttıkça, anlatının temasına yönelik prososyal ve yardım etme niyetinin de yükseldiğini göstermiştir (Vaccaro ve diğerleri, 2021). Bu bulgu, hikâye anlatımının duyguları ve bedensel tepkileri birlikte harekete geçirerek ikna ediciliği ve davranış değişikliği olasılığını güçlendirdiğini desteklemektedir.

2.10.2. Hikâye anlatımına dayalı müdahalelerin planlanmasında temel ilkeler ve uygulama stratejileri

Çocuklar ve adölesanlar için geliştirilen hikâyeler; merak uyandıran, ahlaki ikilemler içeren ve karakter gelişimini ortaya koyan öğeler barındırmalıdır. Bu yapı, bireyin hikâyedeki karakterlerle özdeşleşmesini kolaylaştırmakta ve sosyal bilişsel süreçleri harekete geçirmektedir (Storr, 2020: 12, 62). Müdahalelerde kullanılacak hikâyelerin yaş grubunun gelişimsel özellikleriyle uyumlu olması büyük önem taşımaktadır (Herman, 2017).

Hikâyenin yapısal bütünlüğü öğrenme çıktılarını etkilemektedir. Açıkça belirlenmiş giriş, gelişme ve sonuç bölümü olayların kronolojik ve nedensel bir mantıkla ilerlemesini sağlamaktadır. Bu şekilde hikâyenin zihinsel temsiller aracılığıyla hatırlanabilirliği

artmaktadır (Storr, 2020: 12, 62). Bununla birlikte, hikâyenin yalnızca eğitici tarafından sunulan tek yönlü bir aktarım olmaktan çıkıp, katılımcıların aktif biçimde sürece dahil olduğu bir yapı kazanması önerilmektedir (Bietti ve diğerleri, 2019; Davis, Gaudiano, McHugh ve Levin, 2021). Katılımcıların kendi anlatılarını üretmeleri, dramatize etmeleri veya dijital ortamda yeniden oluşturmaları; deneyimsel öğrenmeyi desteklemekte ve bireysel farkındalığı derinleştirmektedir (Pulimeno ve diğerleri, 2020).

Hikâyenin etkililiğini ve başarısını arttıran bir başka bileşen iletişimsel unsurların etkili kullanımıdır. Anlatıcının ses tonu, tempo ayarları, vurgu biçimi ve beden dili, dinleyici ile kurulan bağın kalitesini belirlemektedir (Boris, 2020). Katılımcıların düşünce ve duygularını özgürce ifade edebileceği, yargılamadan uzak, empatik bir sınıf iklimi oluşturulması gerekmektedir (Karousiou, Vrikki ve Evagorou, 2025).

2.11. Adölesanlarda Siber Zorbalık ile Baş Etmede Hikâye Anlatıcılığı ve Hemşirenin Rolü

Hikâye anlatıcılığı, adölesanların başkalarının deneyimleriyle duygusal, bilişsel ve bedensel düzeyde bağ kurmalarını sağlayarak empati, ahlaki değerlendirme ve sosyal davranışları güçlendiren etkili bir pedagojik ve terapötik araç olarak değerlendirilmektedir (Green ve Appel, 2024). Hikâyeler yoluyla adölesanlar farklı bakış açılarını anlamakta, başa çıkma becerilerini güçlendirmekte ve siber zorbalığa karşı daha yapıcı tepkiler geliştirmektedir (Ramamurthy ve diğerleri, 2024).

Literatürde yapılan çalışmalar, hikâye temelli müdahalelerin siber zorbalık bilgisi ve öz-düzenleme becerilerini geliştirdiğini (Shao ve diğerleri, 2025), zorbalığa karışma niyetini azalttığını (K.H. Yang ve Lu, 2024) ve empati ile olumlu seyirci davranışlarını güçlendirdiğini göstermektedir (DeSmet ve diğerleri, 2018; Schultze-Krumbholz ve diğerleri, 2016; Mateus Francisco ve diğerleri, 2024). Bu çalışmalar, hikâye müdahalelerinin bilgi aktarımıyla birlikte değer temelli öğrenmeyi ve duygusal gelişimi destekleyen dönüştürücü bir pedagojik yaklaşım olduğunu ortaya koymaktadır. Siber zorbalıkla mücadelede hikâye içeren müdahale araştırmaları Çizelge 2.1'de sunulmuştur.

Siber zorbalıkla mücadelede hemşireler, hikâye anlatıcılığını bütüncül sağlık geliştirme programlarına entegre edebilen temel uygulayıcılardır (Wheeler, Ward ve Rebowe, 2018;

Yosep ve diğerleri, 2023). Kanıta dayalı sosyal-duygusal öğrenme ve zorbalık önleme çalışmalarında hemşirelerin etkin rolü vurgulanmaktadır (Maughan, Duff ve Wright, 2016; NASN, 2023). Bu doğrultuda hemşireler sağlıklı öğrenme ortamları oluşturma, öğrencilerin duygusal güvenliğini sağlama ve aile-okul-sağlık sağlık hizmetleri arasında köprü kurma görevlerini yürütmektedir (Dailey ve Roche, 2025; Karousiou ve diğerleri, 2025). Hemşireler sağlık eğitimcileri olmakla birlikte, dijital ortamlarda savunucu ve duygusal gelişimin kolaylaştırıcıları olarak da rol almaktadırlar (Amin ve diğerleri, 2025).

Güncel incelemeler, hemşirelerin tarama, erken tanı, eğitim, danışmanlık ve sevk işlevleriyle ekip içinde merkezi rol üstlendiğini; hemşire liderliğindeki psikoeğitim/empati temelli grup çalışmalarının okul iklimi ve psikososyal iyilik hâlini güçlendirdiğini bildirmektedir (Yosep ve diğerleri, 2025; Yosep ve diğerleri, 2023). Okul hemşireleri bu kapsamdaki hikâye temelli oturumları bireysel danışmanlık ve sınıf içi etkinliklerle birleştirerek empati, sosyal iletişim ve dayanıklılığı geliştirebilir, böylece siber zorbalığın azaltılmasına katkı sunabilir (Lineberry ve Ickes, 2015; NASN, 2024; Ramamurthy ve diğerleri, 2024). Sonuç olarak, hikâye anlatıcılığının hemşireler tarafından adölesanlara yönelik müdahalelerde kullanılması, empatiyi güçlendirerek siber zorbalığın önlenmesine, sağlıklı dijital davranışların geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Çizelge 2.2. Siber zorbalıkla mücadelede hikâye içeren müdahale araştırmaları

Yazar, Yıl	Amaç	Katılımcı	Müdahale	Sonuç
Aizenkot ve Kashy-Rosenbaum, 2021	WhatsApp sınıf gruplarındaki söylemlerde siber zorbalığı azaltmayı hedefleyen 'Güvenli Sörf' müdahale programının etkinliğini değerlendirmek	Müdahale grubu: 391 Kontrol grubu: 142	Güvenli Sörf	Müdahale grubunda WhatsApp üzerinden siber zorbalık mağduriyetinde azalma, sınıf iklimi ve sınıf aidiyeti duygusunda iyileşme sağlanmıştır. Kontrol grubunda ise siber zorbalık artmış, sınıf iklimi ve aidiyet azalmıştır.
Aizenkot ve Kashy-Rosenbaum, 2020	'Güvenli Sörf' programının çevrimiçi ve çevrimdışı zorbalığı azaltmadaki etkinliğini ve öğrencilerin algılanan popülerlik ile öz saygı düzeyleri üzerindeki etkisini değerlendirmek	Müdahale grubu: 1550	Güvenli Sörf	Müdahale hem çevrimiçi hem de çevrimdışı zorbalıkta anlamlı bir azalma sağlamış, ayrıca öğrencilerde algılanan popülerlik ve öz saygıyı artırmıştır.
Benítez-Sillero, Corredor-Corredor, Córdoba-Alcaide ve Calmaestra, 2021	PREBULLPE müdahalesinin zorbalığı önlemedeki etkinliğini değerlendirmek	Müdahale grubu: 439 Kontrol Grubu: 325	PREBULLPE	Müdahale, zorbalık ve siber zorbalık mağduriyetini azaltmada etkili bulunmuş; ancak siber zorbalık failliği üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemiştir.
Börsting ve diğerleri, 2025	Siber zorbalığa karşı adölesanları duyarlı hale getirmek amacıyla geliştirilen empati eğitiminin etkililiğini değerlendirmek.	Müdahale grubu: 172 Kontrol grubu: 160	Empati eğitimi	Müdahale, genel olarak empati düzeylerini veya siber zorbalık niyetlerini anlamlı biçimde değiştirmemiştir.
Ferreira ve diğerleri, 2022	Oyun tabanlı psiko-sosyal bir müdahalenin, siber zorbalık durumlarında seyircilerin öz-düzenleme stratejilerini geliştirmesi ve prososyal davranışlarını artırmadaki etkisini incelemek	Müdahale 1 grubu: 103 Müdahale 2 grubu: 37 Kontrol grubu: 54	Serious Game-based Psychosocial Intervention	Müdahale grubundakiler, prososyal ve atılgan davranış düzeylerinde daha yüksek puanlar göstermiştir. Siber zorbalık durumlarını daha ciddi algılamış, sorumluluk üstlenmiş ve kurbanlara yönelik daha destekleyici davranışlar sergilemiştir.
Gabrielli, Rizzi, Carbone ve Piras, 2021	Adölesanlarda dayanıklılığı artırmaya yönelik UPRIGHT müdahalesinin uygulanabilirliğini değerlendirmek ve zorbalık ile siber zorbalığın yaygınlığını ortaya koymak	Müdahale grubu: 2845 Kontrol grubu: 1615	UPRIGHT	Program, öğrencilerin farkındalık, empati, iletişim ve sosyal becerilerinde gelişim sağlamış; okul ikliminde ilişkilerin, toleransın ve öğretmen-öğrenci etkileşiminin iyileştiği bildirilmiştir. Siber zorbalığa yönelik veriler henüz yayınlanmamıştır.
Mateus Francisco ve diğerleri, 2024	Adölesanlarda siber zorbalık bağlamında ahlaki kopukluk ve empati arasındaki ilişkiyi incelemek; oyunlaştırılmış görevlerin rolünü değerlendirmek.	Müdahale grubu: 208	Com@Viver	Oyunlaştırılmış görevlerin adölesanlarda empatiyi artırarak ahlaki kopukluğu azalttığını ve prososyal davranışları destekleyebileceğini göstermiştir.
Shao ve diğerleri, 2025	Oyunlaştırılmış dijital hikâye kitabının zorbalık bilgi düzeylerine etkisini değerlendirmek	Müdahale grubu: 30 Kontrol grubu: 30	Oyunlaştırılmış dijital hikâye kitabı uygulaması	Oyunlaştırılmış dijital hikâye kitabının öğrenmeyi daha ilgi çekici hale getirerek zorbalık ve siber zorbalık bilgi ve motivasyonlarını artırmada etkili bir eğitim aracı olabileceğini göstermektedir.
Sorrentino, Sulla, Santamato, Cipriano ve Cella, 2023	Adölesanlarda Tabby Programı'nın siber zorbalık ve siber mağduriyeti azaltmadaki uzun vadeli etkilerini değerlendirmek	Müdahale grubu: 167 Kontrol grubu: 308	Tabby Geliştirilmiş Önleme ve Müdahale Programı (TIPIP)	TIPIP'in siber zorbalık ve siber mağduriyeti azaltmada uzun vadeli anlamlı bir etkisi bulunmamıştır.
K.H. Yang ve Lu, 2024	Çoklu rol deneyimine dayalı modelin empati, problem çözme ve siber zorbalık senaryolarındaki davranış eğilimleri üzerindeki etkisini değerlendirmek	Müdahale grubu: 27 Kontrol grubu: 29	Çoklu rol + senaryo temelli sanal öğrenme	Çoklu rol deneyimi empati ve problem çözme becerilerini artırmış; ayrıca öğrencilerin siber zorbalığa karışma niyetini azaltmada etkili bulunmuştur.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Tasarımı

Araştırma, paralel grup randomize kontrollü deneysel tasarım ile yapılmıştır. Araştırma protokolünün ClinicalTrials.gov (NCT06241989) çevrimiçi veri tabanına kaydı yapılmıştır. Araştırma CONSORT (Consolidated Standards of Reporting Trials) Non Pharmacological Treatment kontrol listesi temel alınarak raporlanmıştır (Boutron ve diğerleri, 2017).

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma, Ege Bölgesi'nde bir il merkezinde yer alan bir ortaokulda yürütülmüştür. 2024-2025 eğitim-öğretim yılı kayıtlarına göre, okulda yaklaşık 325 öğrenci öğrenim görmektedir. Beşinci sınıflar dört şube ve 75 öğrenciden, altıncı sınıflar beş şubeden ve 92 öğrenciden oluşmaktadır. Her şubede yaklaşık 20 öğrenci bulunmaktadır. Okulda 18 derslik, bir toplantı salonu, bir laboratuvar, bir kütüphane bulunmaktadır. Okulda bir rehber öğretmen bulunmaktadır. Okulda yürütülen rehberlik hizmetleri kapsamında sınav stresi ve baş etme stratejileri, dikkat ve odaklanma, etkili ders çalışma, zaman yönetimi gibi konularda seminerler ve etkinlikler yer almaktadır. Okulda siber zorbalığa ve empatiye yönelik herhangi bir eğitim ya da danışmanlık hizmeti verilmemektedir.

3.3. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini bir il merkezinde bulunan ortaokulda öğrenim gören beşinci ve altıncı (10-11 yaş) sınıf öğrencileri oluşturmuştur (n=167). Bu yaş grubunun tercih edilme nedenleri siber zorbalığın önemli bir stres kaynağı olması (Gohal ve diğerleri, 2023) ve erken adölesan dönemde yaşanan stresli olayların, bireyin gelecekteki uyum becerilerini ve ruh sağlığını olumsuz etkileyebilmesidir (Steinhoff, Bechtiger, Ribeaud, Eisner ve Shanahan, 2020). Örneklem büyüklüğünü belirlemek için tezin pilot çalışması referans alınarak güç analizi yapılmıştır. Buna göre, anlamlılık düzeyi (α) 0.05, test gücü (1–β) 0.95 ve etki büyüklüğü (d) 0.96 temel alınarak, örneklem büyüklüğü her grupta en az 30 katılımcı olmak üzere toplam 60 katılımcı olarak hesaplanmıştır. Araştırmada çeşitli nedenlerle olabilecek kayıplar dikkate alınarak, örneklem büyüklüğü yaklaşık %20 artırılarak 72 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmaya uygunluk açısından değerlendirilen öğrenciler arasından (n= 167), 11 öğrenicinin kaynaştırma öğrencisi olması, dört öğrencinin ana dilinin Türkçe olmaması, yedi öğrencinin siber zorbalık üçgenine dahil olmaması, 13 öğrencinin okulda kayıtlı olmasına rağmen derslere devam etmemesi, 10 öğrencinin ebeveyn onamının olmaması nedeniyle araştırmadan dışlanmıştır. Araştırmanın dahil edilme ve dışlama kriterlerine göre toplam 122 öğrencinin randomizasyon için uygun olduğu belirlenmiştir. Araştırmada girişim grubu 36, kontrol grubu 36 öğrenci ile çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırma girişim grubunda 35 ve kontrol grubunda 36 öğrenci olmak üzere toplam 71 öğrenci ile tamamlanmıştır (Şekil 3.1).

Araştırmaya dahil edilme kriterleri

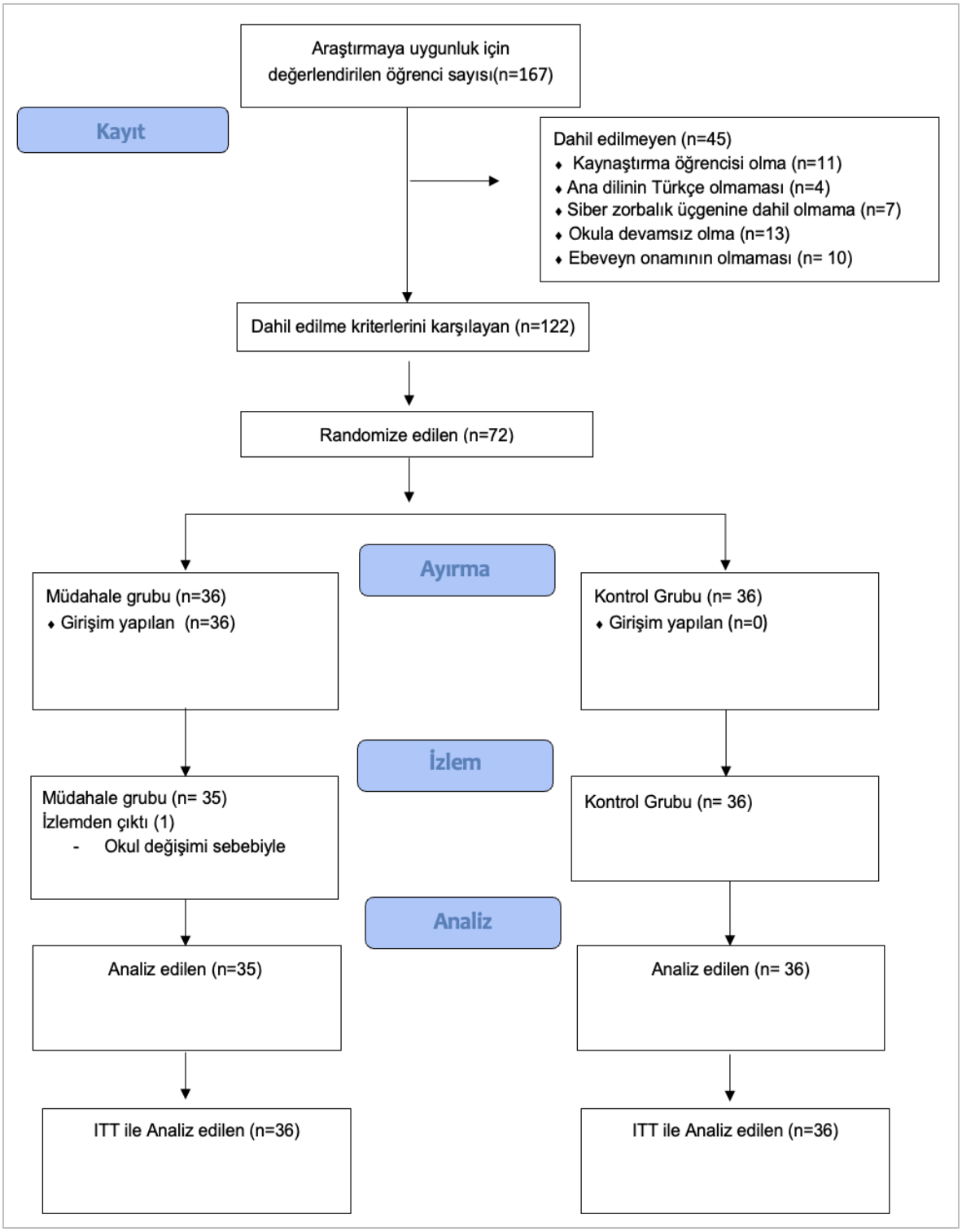
- Ebeveyn onayının olması
- Araştırmaya katılmaya gönüllü olma
- 5. ve 6. sınıf öğrencisi olma
- Siber zorbalık üçgeni ölçeğine göre siber zorba, mağdur veya seyirci olmadır.

Araştırmadan dışlanma kriterleri

- Herhangi bir nöro-psikiyatrik hastalık tanısı olma
- Görme- konuşma- işitme engeli olma
- Ana dilin Türkçe olmaması
- Okula devamsız olma
- Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmeti almadır.

Araştırmadan çıkarılma kriterleri

- Araştırmadan kendi isteği ile ayrılma
- Hikâye anlatıcılığının en az bir oturumuna katılmama
- Veri toplama formunu eksik ve hatalı yanıtlamadır.

Şekil 3.1. CONSORT akış şeması

3.4. Randomizasyon ve Yanlılığın Önlenmesi

Öğrencilerin girişim ve kontrol gruplarına atanması tabakalı ve tabaka içinde basit randomizasyon yöntemi ile yapılmıştır. Gruplar arasında homojenliğin sağlanması amacıyla

cinsiyet (kız, erkek) ve sınıf düzeyi (5. sınıf, 6. sınıf) dikkate alınarak dört tabaka oluşturulmuştur. Gruplara atama yapılmadan önce girişim ve kontrol grupları “A” ve “B” harfleri ile kodlanmıştır. Seçim yanlılığını önlemek için araştırmadan bağımsız bir istatistik uzmanı tarafından bilgisayar ortamında Microsoft EXCEL programında random tam sayılar dizisi oluşturulmuştur. Her tabakadan öğrenciler basit randomizasyon ile 1:1 oranında girişim ve kontrol gruplarına atanmıştır. Veriler girişim ve kontrol grupları belirtilmeden kodlanarak bilgisayara aktarılmış ve grup kodları ile değerlendirilmiştir. Araştırmada seçim yanlılığını önlemek için adölesanlara ön test randomizasyon öncesinde uygulanmıştır. Araştırmanın verileri farklı bir biyoistatistik uzmanı tarafından analiz edilmiştir. Böylece saptama yanlılığı, istatistiksel yanlılık ve raporlama yanlılığı kontrol edilmiştir. Eksilme yanlılığını önlemek için Intention-to-Treat (ITT) analizi yapılmıştır. Araştırmada müdahale araştırmacı tarafından yapıldığı için araştırmacı körlemesi yapılamamıştır.

3.5. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri Kişisel Bilgi Formu (EK-1), Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği (EK-2) ve Çocuklar için Bilişsel, Duygusal ve Bedensel Empati Ölçeği (EK-3) ile toplanmıştır.

3.5.1. Kişisel bilgi formu

Kişisel bilgi formu literatüre dayalı olarak (Seyhan-Şahin ve Ayaz-Alkaya, 2023) araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Form öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf, gelir düzeyi, anne-babanın öğrenim durumu, akademik başarı, kardeş varlığı, akran ilişkileri, günlük internet kullanım süresi ile ilgili kapalı uçlu 10 sorudan oluşmuştur.

3.5.2. Siber zorbalık üçgeni ölçeği

Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği siber zorbalık davranışlarını ölçmek amacıyla González-Cabrera ve ekibi (2019) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik-güvenirlik çalışması Özdemir ve Bektaş (2021) tarafından yapılmıştır. Ölçek, "siber mağdur" (10 madde), "siber zorba" (15 madde) ve "siber seyirci" (10 madde) olmak üzere üç alt boyuttan ve 35 maddeden meydana gelmektedir. Ölçek 3’lü Likert tipindedir (0 = asla, 1 = ara sıra, 2 = sık sık). Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği, çocukların aynı anda üç farklı rolü benimseyebileceği varsayımıyla tasarlanmış olup, siber mağdur, siber zorba ve siber seyirci

perspektiflerinden açıklanan 10 maddeye dayanmaktadır. Siber zorbalık alt boyutu diğer alt boyutlardan farklı olarak beş ek madde içermektedir. Bu nedenle, ölçekten elde edilen puanlar siber mağdur ve siber seyirci alt boyutlarında 0 ile 20 arasında değişirken, siber zorba alt boyutunda 0 ile 30 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puan arttıkça alt boyut özelliği artmaktadır. Ölçeğin faktör analizi sonuçları, üç alt boyutun toplam varyansın %35'ini açıkladığını göstermiştir. Ölçeğin toplamı için Cronbach alfa katsayısı 0,87, siber mağdur alt boyutu için 0,66, siber zorba alt boyutu için 0,80 ve siber seyirci alt boyutu için 0,87 olarak hesaplanmıştır (Özdemir ve Bektaş, 2021).

3.5.3. Çocuklar için bilişsel, duygusal ve bedensel empati ölçeği

Çocuklar için Bilişsel, Duygusal ve Bedensel Empati Ölçeği Raine ve Chen (2018) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe'ye uyarlama çalışması Güzel, Sevi Tok ve Güney (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçek bilişsel empati, duygusal empati ve bedensel empati olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bilişsel empati, bireyin karşısındakinin duygu ve düşüncelerini anlayabilme ve olayları onun bakış açısından değerlendirebilme kapasitesidir. Duygusal empati, başkasının duygularını hissedebilme ve duygusal olarak eşlik edebilme eğilimini kapsamaktadır. Bedensel empati, empatik anlayışın iletişim ve eyleme yansıması olarak destekleyici, yardım edici tepkilerde bulunma ve uygun sosyal davranışlar sergileme eğilimini yansıtmaktadır. Ölçek 30 madde ve üçlü likert tipi derecelendirmeye sahiptir. Ölçeğin her maddesi 0 (nadiren), 1 (bazen) veya 2 (sıklıkla) olacak şekilde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 0 ile 60 arasında değişmektedir ve puan yükseldikçe empati eğilimi artmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında, toplam puan için Cronbach alfa katsayısı 0,84 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tüm alt boyutların iç tutarlılık katsayıları 0,70'in üzerinde bulunmuştur (Güzel ve diğerleri, 2019).

3.6. Araştırmanın Hazırlık Süreci

3.6.1. Araştırmacının hazırlığı

Araştırmacı Hikâye ve Masal Anlatıcılığı Eğitici Eğitimi (EK-4) ve Kısa Öykü Yazma Teknikleri Eğitimi (EK-5), Çocuk Kitabı Yazma Kılavuzu Eğitimi (EK-6) ve Yaratıcı Yazarlık Eğitimi (EK-7) almıştır.

3.6.2. Müdahale içeriğinin hazırlanması

Hikâye anlatıcılığı, makul ve doğru şekilde kullanıldığında güçlü bir pedagojik yaklaşım olarak kabul edilmektedir (Landrum ve diğerleri, 2019). Hikâyeler hem bilgi hem de duygulardan oluşmaktadır ve bu özelliği dinleyicinin ilgisini çekmede önemli ölçüde daha etkilidir. Hem bilgi hem de deneyimler hikâye anlatıcılığı yoluyla aktarıldığında, dinleyiciler duyduklarını kendi hayatlarıyla ilişkilendirmeye başlamaktadır (Downs, 2014).

Araştırmada araştırmacı tarafından ana karakterlerin siber zorba, siber mağdur ve siber seyirci olduğu üç hikâye oluşturulmuştur (EK-8, EK-9, EK-10). Bu hikâyelerin ardından, öğrencilerin hikâyeler ile ilgili empati kurmalarını sağlayacak sorular hazırlanmıştır. Hikâyeler ve empati sorularının değerlendirilmesi amacıyla alanında (psikiyatri hemşireliği, çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği, halk sağlığı hemşireliği) uzman beş kişiden görüş alınmıştır. Bu süreçte, hikâyeler ve empati soruları dört dereceli bir uzman görüş formu ile değerlendirilmiştir (4 = Çok uygun, 3 = Uygun ancak küçük değişiklik gerekir, 2 = Uygun hale getirilmesi gerekir, 1 = Uygun değil). Uzmanlardan elde edilen yanıtlar ve öneriler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak içeriklerin son hali oluşturulmuştur.

Maddelerin anlaşılabilirliği kapsam geçerliği ile değerlendirilmiştir. Madde düzeyindeki kapsam geçerlik oranı (KGO), Davis tekniğine göre 4'lü derecelendirmede ilgili maddeye 3 veya 4 puan veren uzmanların sayısının toplam uzmana oranı olarak hesaplanmıştır. Ölçek düzeyindeki kapsam geçerlik indeksi (KGİ) ise tüm maddelere ait KGO değerlerinin aritmetik ortalaması olarak elde edilmiştir. Bu çalışmada ölçüt olarak her bir maddenin KGO değerinin 0,80'in üzerinde olması beklenmiştir (Davis, 1992). Bu araştırmada kapsam geçerlik indeksi belirlenen değerin üzerinde bulunmuştur (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1. Hikâyeler için Uzman görüşlerinin toplanması ve kapsam geçerlik oranlarının elde edilmesi

HİKÂYELER	Çok uygun (4)	Uygun, ancak küçük değişiklik gerekir (3)	Hikâyenin uygun şekle getirilmesi gerekir (2)	Uygun değil (1)	Kapsam Geçerlilik Oranları
Siber Zorbalık Hikâyesi	5	0	0	0	1,00+
Siber Mağduriyet Hikâyesi	5	0	0	0	1,00+
Siber Seyirci Hikâyesi	5	0	0	0	1,00+
Uzman Sayısı			5		
Kapsam Geçerlilik İndeksi			1,00+		

Çizelge 3.2. Empati soruları için uzman görüşlerinin toplanması ve kapsam geçerlik oranlarının elde edilmesi

	EMPATİ SORULARI	Çok uygun (4)	Uygun, ancak küçük değişiklik gerekir (3)	Hikâyenin uygun şekle getirilmesi gerekir (2)	Uygun değil (1)	Kapsam Geçerlilik Oranları
Siber Zorbalık Hikâyesi	Soru 1	5	0	0	0	1,00+
	Soru 2	5	0	0	0	1,00+
	Soru 3	5	0	0	0	1,00+
	Soru 4	5	0	0	0	1,00+
	Soru 5	5	0	0	0	1,00+
	Soru 6	5	0	0	0	1,00+
Siber Mağduriyet Hikâyesi	Soru 1	5	0	0	0	1,00+
	Soru 2	5	0	0	0	1,00+
	Soru 3	5	0	0	0	1,00+
	Soru 4	5	0	0	0	1,00+
	Soru 5	5	0	0	0	1,00+
	Soru 6	5	0	0	0	1,00+
	Soru 7	5	0	0	0	1,00+
	Soru 8	5	0	0	0	1,00+
Siber Seyirci Hikâyesi	Soru 1	5	0	0	0	1,00+
	Soru 2	5	0	0	0	1,00+
	Soru 3	5	0	0	0	1,00+
	Soru 4	5	0	0	0	1,00+
	Soru 5	5	0	0	0	1,00+
	Soru 6	5	0	0	0	1,00+
Uzman Sayısı				5		
Kapsam Geçerlilik İndeksi				1,00+		

3.6.3. Araştırmanın ön uygulaması

Araştırmanın ön çalışması il merkezinde bulunan farklı bir ortaokulda Nisan-Mayıs 2024 tarihleri arasında yürütülmüştür. Etik kurul onayı ve kurum izni alındıktan sonra ön uygulama girişim grubunda 16 öğrenci, kontrol grubunda 16 öğrenci (n=32) ile tamamlanmıştır. Pilot çalışmaya katılan öğrencilerden alınan geri bildirimler ve araştırmacının kazandığı deneyimler dikkate alınarak müdahalede düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzeltmeler ilk oturum eğitiminin içerik ve süre açısından kısaltılması, grup kurallarının daha net ifade edilmesi ve eğitim sonunda sorulan empati sorularının cevaplanmasında

sırayla mutlaka herkese söz verilmesini içermektedir. Ön uygulama sonuçları araştırmaya dahil edilmemiştir.

3.7. Araştırmanın Uygulama Süreci

Araştırmanın uygulanması için etik onay ve kurum izinleri alındıktan sonra öncelikle okul yönetimiyle görüşülerek araştırma hakkında ayrıntılı bilgilendirme yapılmış, süreç rehber öğretmenin koordinasyonu ve diğer öğretmenlerin desteği ile yürütülmüştür. Okul yönetimi ve rehberlik öğretmeni ebeveynlerle iletişim ve sürecin takibinde aktif rol üstlenmiştir. Okul yönetimi ebeveynleri WhatsApp grupları aracılığıyla araştırmanın amacı ve süreci hakkında bilgilendirdikten sonra ebeveynlere bilgilendirilmiş onam formu kapalı zarf içinde öğrenciler aracılığıyla gönderilmiştir. Bilgilendirilmiş onam formları kapalı zarf içinde öğretmenler aracılığıyla öğrencilerden ertesi gün geri alınmıştır.

Ebeveyni tarafından onam verilen öğrenciler, araştırmacı tarafından teknik veya tıbbi terimler kullanmadan araştırmanın amacı ve süreci hakkında bilgilendirilmiş ve olası endişeleri veya soruları yanıtlanmıştır. Bilgilendirilmiş onam alındıktan sonra, araştırmacı gözetiminde veri toplama araçları (“Kişisel Bilgi Formu”, Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği” ve “Çocuklar için Bilişsel, Duygusal ve Bedensel Empati Ölçeği”) öğrenciler tarafından doldurulmuştur (ön test). Ölçeklerin doldurulması yaklaşık 20 dk. sürmektedir. Öğrenciler girişim ve kontrol gruplarına atandıktan sonra girişim grubundaki öğrencilere hikâye anlatıcılığı uygulanmıştır. Müdahale tamamlandıktan bir hafta sonra son test ve üç ay sonra birinci izlem testi ve altı ay sonra ikinci izlem testi için veri toplama araçları tekrar uygulanmıştır.

3.8. Müdahale

Araştırmada müdahale olarak hikâye anlatıcılığı uygulanmıştır. Hikâye anlatıcılığı, katılımcıların empati becerilerini geliştirmeyi, farklı rolleri (zorba, mağdur, seyirci) anlamayı ve bu rollere yönelik farkındalığı artırmayı hedefleyen yapılandırılmış bir tekniktir (Frausel, Mandviwala, Velez ve Kubota, 2022; Cusman-Barriga ve Gallardo-Echenique, 2023: 132). Hikâye anlatıcılığı karakter betimlemeleri, duygusal vurgu, ses tonu ve ritim değişiklikleriyle zenginleştirilmiştir. Araştırmacı, her hikâyenin sonunda empatiyi geliştirmeyi amaçlayan sorular yöneltmiş ve tartışma ortamı oluşturmuştur. Hikâye

anlatıcılığı müdahalesi dört oturumdan oluşmaktadır. Birinci oturum "Tanışma, Grup Kuralları ve Kavramsal Farkındalık" oluşturmayı, ikinci oturum "Siber Zorbalıktan Sonra Çiçek Açan Umutlar" başlıklı siber zorbalık hikâyesini, üçüncü oturum "Dijital Gölge" başlıklı siber mağduriyet hikâyesini ve dördüncü oturum "Benim Bir Hayalim Var!" başlıklı siber seyirci hikâyesini içermektedir. Birinci oturumda tanışma oyunu, beyin fırtınası ve kısa sunum teknikleri uygulanmış, grup kuralları kartı (EK-11), sunum materyali, projeksiyon, kalem, kâğıt ve renkli kartlar araç-gereç olarak kullanılmıştır. Diğer oturumlarda, hikâye anlatımı, yansıtıcı sorgulama (empati soruları aracılığıyla) ve grup tartışması teknikleri uygulanmış ve hikâye metinleri (EK-8, EK-9 ve EK-10) ile renkli soru kartları (EK-12) araç gereç olarak kullanılmıştır (Çizelge 3.3).

3.8.1. Girişim grubu

Girişim grubuna dört oturumdan oluşan hikâye anlatıcılığı uygulanmıştır. Müdahale halk sağlığı hemşireliği alanında bilim uzmanı olan araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Müdahalenin etkinliğini artırmak için öğrenciler tabakalı randomizasyon ile dört gruba ayrılmıştır. Her grupta dokuz öğrenci yer almıştır (EK-13). Müdahale pazartesi ve salı günleri olmak üzere uygun olan ders saatlerinde gerçekleştirilmiştir.

Hikâyeleri öğrencilerle paylaşma süresi ortalama 15 dk., hikâye anlatımından sonra tartışma süresi yaklaşık 30 dk. sürmüştür. Müdahalede yer alan oturumlar okul binası içerisinde yer alan halı kaplı bir salonda yürütülmüştür. Oturumlarda öğrencilerin yarım daire şeklinde oturması sağlandıktan sonra göz teması kurularak anlatıcı-öğrenci etkileşimi güçlendirilmiştir. Hikâye anlatıcılığı oturumları bir hafta ara ile gerçekleştirilmiştir. Her oturum yaklaşık 45 dakika sürmüştür.

Çizelge 3.3. Hikâye anlatıcılığı oturum planı

Oturumlar	**Amaç**	**Hedefler**	**İçerik**	**Kullanılan Teknikler**	**Araç, Gereç ve Materyaller**	**Değerlendirme**
1. Oturum Tanışma, Grup Kuralları ve Kavramsal Farkındalık	Bu oturumun amacı, katılımcılara güvenli bir grup iklimi ve siber zorbalık konusunda farkındalık oluşturmaktır.	Katılımcı, 1. 'Benim Adım ve Bir Özelliğim' oyunu ile kendini tanımlar. 2. Grup kurallarını özetler. 3. Grup kurallarına iki yeni kural önerisi sunar. 4. İki yeni kuralı oylama ile kabul eder. 5. Siber zorbalık kavramını tanımlar. 6. Siber zorbalık rollerini örneklerle açıklar.	1. Tanışma oyunu, 2. Mevcut grup kurallarının ve kartlarının paylaşılması, 3. Grup kurallarının netleştirilmesi 4. Siber zorbalık sunumu	1. Tanışma oyunu 2. Beyin fırtınası 3. Sunum	1. Grup kuralları kartı 2. Sunum materyali 3. Projeksiyon 4. Kalem 5. Kağıt 6. Renkli kartlar	1. Oyun sonunda son katılımcının grubun ad–sıfatlarını sırayla tekrar etmesi 2. Grup kurallarına katılımcıların sözlü (tamam, evet, anlaşıldı) ya da bedensel (kafa sallama) onay vermesi 3. Kısa yazılı soruya (Siber zorbalık nedir?) cevap verme 4. Kısa yazılı soruya (Siber zorbalık rollerine birer örnek yazınız?) cevap verme 5. "Bugün neler öğrendim?" sorusuna sözlü kısa geri bildirim verme
2. Oturum "Siber Zorbalıktan Sonra Çiçek Açan Umutlar"	Bu oturumun amacı, hikâye anlatıcılığı ile empatiyi güçlendirerek siber zorbalık rolünü azaltmaktır.	Katılımcı, 1. Hikâyedeki olay örgüsünü açıklar. 2. Hikâye karakterlerinin davranışlarını sıralar. 3. Hikâye karakterlerinin duygularını sayar. 4. Zorbalık davranışının nedenlerini açıklar. 5. Zorbalık davranışının olası sonuçlarını özetler. 6. "Sen olsan ne hissederdin/ne yapardın?" sorularına yanıt verir. 7. Hikâyenin farklı bir sonla bitmesi için alternatif çözüm üretir.	1. "Siber Zorbalıktan Sonra Çiçek Açan Umutlar" hikâyesinin okunması, 2. Grup tartışması, 3. Empati soru kartlarının kullanımıyla karakter analizleri, 4. Olayın neden–sonuç ilişkilerinin değerlendirilmesi, 5. Alternatif son önerileri	1. Hikâye anlatımı, 2. Yansıtıcı sorgulama (empati soruları aracılığıyla) 3. Grup tartışması	1. Hikâye metni, 2. Renkli soru kartları,	1. Empati kartlarındaki sorulara sözlü yanıtlar verme 2. Tartışma sonrası "fark ettim ki…" cümleleri kurma 3. Olası alternatif önerileri paylaşma 4. "Bugün neler öğrendim?" sorusuna sözlü kısa geri bildirim verme

Çizelge 3.3. (devam) Hikâye anlatıcılığı oturum planı

Oturumlar	**Amaç**	**Hedefler**	**İçerik**	**Kullanılan Teknikler**	**Araç, Gereç ve Materyaller**	**Değerlendirme**
3.Oturum "Dijital Gölge"	Bu oturumun amacı, hikâye anlatıcılığı ile empatiyi güçlendirerek mağduriyeti azaltmaktır.	Katılımcı, 1. Hikâyedeki temel sorunu tanımlar. 2. Mağdurun yaşadığı duygusal süreçleri neden–sonuç ilişkisiyle açıklar. 3. Mağdurun yardım arama davranışına örnek verir. 4. Mağdur için alternatif çözüm yolları tartışır. 5. "Sen olsaydın ne hissederdin/ne yapardın?" sorularına yanıt verir. 6. Mağdurun yaşadığı olaya ilişkin destekleyici davranış önerileri üretir.	1. Dijital Gölge" hikâyesinin okunması, 2. Grup tartışması, 3. Siber mağdurun yaşadığı süreçlerin tartışılması, 4. Duyguların belirlenmesi, 5. Empati soru kartlarıyla bireysel ve grup değerlendirmeleri , 6. Alternatif çözüm önerileri	1. Hikâye anlatımı, 2. Yansıtıcı sorgulama (empati soruları aracılığıyla) 3. Grup tartışması	1. Hikâye metni, 2. Renkli soru kartları,	1. Empati kartlarına sözlü yanıtlar verme 2. "Berk'in yerinde olsaydım…" gibi yansıtıcı cümleler kurma 3. Grup tartışmasında üretilen destekleyici davranış önerilerini paylaşma 4. "Bugün neler öğrendim?" sorusuna sözlü kısa geri bildirim verme
4.Oturum "Benim Bir Hayalim Var!"	Bu oturumun amacı, hikâye anlatıcılığı ile empatiyi güçlendirerek seyirci rolünün azaltmaktır.	Katılımcı, 1. Hikâyedeki temel sorunu tanımlar. 2. Hikâye karakterlerinin yaşadıklarını zaman çizelgesinde sıralar. 3. Seyirci konumundaki bireylerin davranışlarını olumlu ve olumsuz tutumlara göre sınıflandırır. 4. "Sen olsaydın ne hissederdin/ne yapardın?" sorularına yanıt verir. 5. Aktif seyirci davranışları için alternatif çözüm önerileri üretir.	1. "Benim Bir Hayalim Var!" hikâyesinin okunması, 2. Grup tartışması, 3. Seyirci davranışlarının tartışılması, 4. Pasif–aktif seyirci farkının örneklerle açıklanması, 5. Empati soru kartlarıyla bireysel değerlendirme	1. Hikâye anlatımı, 2. Yansıtıcı sorgulama (empati soruları aracılığıyla 3. Grup tartışması	1. Hikâye metni, 2. Renkli soru kartları,	1. Empati kartlarındaki sorulara sözlü yanıtlar verme 2. Seyirci davranışlarına yönelik öneride bulunma "Ben olsaydım ne yapardım?" 3. Yansıtıcı cümleler ifade etmesi 4. "Bugün neler öğrendim?" sorusuna sözlü kısa geri bildirim verme

3.8.2. Kontrol grubu

Kontrol grubundaki öğrencilere araştırmacı tarafından herhangi bir girişim yapılmamıştır. Bu gruptaki öğrencilere veri toplama araçları girişim grubu oturumu ile eş zamanlı olarak uygulanmıştır. Veriler müdahale öncesi, müdahaleden bir hafta (son test), üç ay (birinci izlem) ve altı ay sonra (ikinci izlem) toplanmıştır. Araştırma tamamlandıktan sonra kontrol grubuna siber zorbalık eğitimi verilmiştir. Hikâye anlatıcılığı talep eden öğrenci olmamıştır.

3.9. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS 28.0 paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni hikâye anlatıcılığı, sonuç değişkenleri siber zorbalık, siber mağduriyet, siber seyirci ve empati düzeyidir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, bağımsız örneklem t testi, Ki-kare testi ve Fisher's Exact Test kullanılmıştır. Verilerin normallik analizi Shapiro-Wilk testi ve basıklık, çarpıklık değerleri ile değerlendirilmiştir. Girişim ve kontrol gruplarının tanıtıcı özelliklerinin karşılaştırılmasında sayısal değişkenler için bağımsız gruplarda t testi, kategorik değişkenler için Ki-kare testi veya Fisher's Exact Test uygulanmıştır. Girişim ve kontrol gruplarına ait ölçümlerin gruplar, zaman aralıkları ve grup*zaman etkileşimini incelemek için İki Yönlü Karma Tasarımlı Varyans Analizi kullanılmıştır. Girişim ve kontrol grupları (grup değişkeni) ile müdahale öncesi, sonrası, birinci ve ikinci izlem ölçek puanları (ölçüm değişkeni) arasında anlamlı bulunan etkileşimi incelemek amacıyla "Bonferroni çoklu karşılaştırma testi" yapılmıştır. Etki büyüklüğünün hesaplanmasında kısmi eta kare değeri kullanılmıştır. Eta kare, ≥ 0,01 küçük etki, ≥ 0,06 orta etki, ≥ 0,14 büyük etki olarak değerlendirilmektedir (Cohen, 1992). Müdahale sonrası kayıpların etkiyi nasıl değiştirdiğini değerlendirmek için Intention-to-Treat (ITT) analizi gerçekleştirilmiştir. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak alınmıştır.

3.10. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın uygulanabilmesi için Gazi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı alınmıştır (Tarih ve Sayı:26.12.2023-22) (EK-14). Araştırmanın yürütüldüğü kurumdan yazılı izin alınmıştır (EK-15). Araştırmaya dahil edilen adölesanların ebeveynlerine bilgilendirilmiş onam formu kapalı zarf şeklinde

adölesanlar aracılığıyla gönderilmiştir. Formlarda araştırmanın amacı, uygulama sürecine dair bilgiler ve araştırmacının iletişim bilgileri yer almaktadır. Yazılı bilgilendirilmiş onam formları araştırmacı ve öğretmenler tarafından toplanmıştır. Araştırma, Helsinki Bildirgesi ilkelerine göre yürütülmüştür. Araştırmada gönüllü katılım esas alınmış, katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutulmuş ve veriler yalnızca bilimsel amaçla kullanılmıştır. Verilerin güvenliği için basılı belgeler araştırmacı dışında kimsenin erişemeyeceği şekilde kilitli dolapta saklanmıştır. Katılımcılara zarar vermeme ve yararlılık ilkelerine özen gösterilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları için geçerlik güvenirlik çalışmasını yapan yazarlardan e-posta ile kullanım izni alınmıştır (EK-16). Araştırma tamamlandıktan sonra pilot çalışmada kullanılan “Siber zorbalık eğitimi” girişim ve kontrol gruplarının tamamına ve okul yönetiminin uygun gördüğü diğer sınıflara verilmiştir. Kontrol grubundan hikâye anlatıcılığı talep eden öğrenci olmamıştır.

4. BULGULAR

Araştırmaya dahil edilen öğrenciler arasından (n= 72), girişim grubundaki bir katılımcı okul değişikliği nedeniyle izlemden çıkarılmıştır. Analizler 35 girişim ve 36 kontrol katılımcısı ile tamamlanmıştır.

Adölesanlarda hikâye anlatıcılığı yönteminin siber zorbalık ve empati düzeyine etkisini randomize kontrollü deneysel bir tasarım ile inceleyen araştırmadan aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Çizelge 4.1. Girişim ve kontrol grubunun tanıtıcı özellikleri (n= 72)

Tanıtıcı Özellikler	Girişim grubu (n= 36)		Kontrol grubu (n= 36)		İstatistiksel Analiz
Yaş (Ort.±SS)	10,94±0,71		10,80±0,66		t= 0,851 p= 0,397
Okul başarı puanı (Ort.±SS)	73,70±11,92		76,71±11,80		t= 1,077 p= 0,285
	n	%	n	%	
Sınıf					
5. sınıf	18	50,0	18	50,0	$\chi2$ = 0,000
6. sınıf	18	50,0	18	50,0	p= 1,000
Cinsiyet					
Kız	18	50,0	18	50,0	$\chi2$ = 0,000
Erkek	18	50,0	18	50,0	p= 1,000
Anne eğitim düzeyi					
İlkokul/ortaokul mezunu	19	52,8	23	63,9	$\chi2$ = 0,914
Lise/üniversite mezunu	17	47,2	13	36,1	p= 0,339
Baba eğitim düzeyi					
İlkokul/ortaokul mezunu	14	38,9	13	36,1	$\chi2$ = 0,059
Lise/üniversite mezunu	22	61,1	23	63,9	p= 0,808
Gelir					
İyi	21	58,3	22	61,1	$\chi2$ = 0,058
Orta	15	41,7	14	38,9	p= 0,810
Kardeş varlığı					
Var	35	97,2	32	88,9	-
Yok	1	2,8	4	11,1	p= 0,357
Arkadaş ile ilişki					
Çok iyi	15	41,7	17	47,2	$\chi2$ = 1,601
İyi	13	36,1	15	41,7	p= 0,449
Orta	8	22,2	4	11,1	
Günlük internet kullanım süresi					
≥2 saat	15	41,7	16	44,4	$\chi2$ = 0,057
3 saat ve üzeri	21	58,3	20	55,6	p= 0,814

t= Bağımsız gruplarda t testi, $\chi2$ = Ki-kare testi, *** Fisher's Exact Test, Ort. = Ortalama, SS = Standart Sapma

Girişim ve kontrol grubundaki öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin bulgular Çizelge 4.1'de sunulmuştur. Girişim ve kontrol grubu arasında yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim durumu, aile gelir düzeyi, kardeş varlığı, arkadaş ile ilişki durumu, okul başarı puanı ve günlük internet kullanım süresi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

Çizelge 4.2. Kayıp sonrası girişim ve kontrol grubunun tanıtıcı özellikleri (n= 71)

Tanıtıcı Özellikler	Girişim grubu (n= 35)		Kontrol grubu (n= 36)		İstatistiksel Analiz
Yaş (Ort.±SS)	10,97±0,70		10,80±0,66		t= 1,016 p= 0,313
Okul başarı puanı (Ort.±SS)	73,72±12,09		76,71±11,80		t= 1,054 p= 0,295
	n	%	N	%	
Sınıf					
5. sınıf	17	48,6	18	50,0	$\chi2$ = 0,014
6. sınıf	18	51,4	18	50,0	p= 0,904
Cinsiyet					
Kız	17	48,6	18	50,0	$\chi2$ = 0,014
Erkek	18	51,4	18	50,0	p= 0,904
Anne eğitim düzeyi					
İlkokul/ortaokul mezunu	19	54,3	23	63,9	$\chi2$ = 0,677
Lise/üniversite mezunu	16	45,7	13	36,1	p= 0,411
Baba eğitim düzeyi					
İlkokul/ortaokul mezunu	14	40,0	13	36,1	$\chi2$ = 0,114
Lise/üniversite mezunu	21	60,0	23	63,9	p= 0,736
Gelir					
İyi	20	57,1	22	61,1	$\chi2$ = 0,116
Orta	15	42,9	14	38,9	p= 0,734
Kardeş varlığı					
Var	34	97,1	32	88,9	-
Yok	1	2,9	4	11,1	p= 0,357
Arkadaş ile ilişki					
Çok iyi	14	40,0	17	47,2	$\chi2$ = 1,753
İyi	13	37,1	15	41,7	p= 0,416
Orta	8	22,9	4	11,1	
Günlük internet kullanım süresi					
≥2 saat	14	40,0	16	44,4	$\chi2$ = 0,144
3 saat ve üzeri	21	60,0	20	55,6	p= 0,705

t= Bağımsız gruplarda t testi, $\chi2$ = Ki-kare testi, *** Fisher's Exact Test, Ort. = Ortalama, SS = Standart Sapma

Kayıp sonrası girişim ve kontrol grubunun tanıtıcı özelliklerine ilişkin bulgular Çizelge 4.2'de sunulmuştur. Gruplar arasında yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim durumu, aile gelir düzeyi, kardeş varlığı, arkadaş ile ilişki durumu, okul başarı puanı ve günlük internet kullanım süresi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çizelge 4.3. Girişim ve kontrol grubunun siber zorbalık üçgeni ve empati iki yönlü varyans analizi bulguları (n= 71)

Ölçekler ve ölçümler	Girişim grubu (n=35) Ort. (SS)	Kontrol grubu (n=36) Ort. (SS)		Grup	Zaman	Grup* Zaman etkileşimi
Siber zorbalık						
Ön test	6,51 (3,63)	6,00 (4,16)	F	7,791	16,993	47,478
Son test	3,00 (2,67)	6,69 (4,22)	p	0,005	<0,001	<0,001
Birinci izlem (3. ay)	3,71 (3,09)	6,94 (4,03)	η^2	0,110	0,198	0,408
İkinci izlem (6. ay)	3,62 (2,99)	6,97 (4,08)				
Siber mağduriyet						
Ön test	4,91 (2,44)	4,00 (2,80)	F	0,533	6,333	11,471
Son test	3,17 (2,09)	4,36 (2,50)	p	0,568	<0,001	<0,001
Birinci izlem (3. ay)	3,34 (1,93)	4,11 (2,23)	η^2	0,008	0,084	0,143
İkinci izlem (6. ay)	3,85 (1,76)	4,27 (2,61)				
Siber seyirci						
Ön test	6,62 (3,43)	6,86 (2,87)	F	8,982	10,188	7,190
Son test	4,11 (2,57)	6,80 (2,58)	p	0,004	<0,001	<0,001
Birinci izlem (3. ay)	5,45 (2,88)	7,80 (2,75)	η^2	0,115	0,129	0,094
İkinci izlem (6. ay)	6,08 (2,51)	7,63 (2,86)				
Siber zorbalık üçgeni						
Ön test	18,05 (6,36)	16,86 (5,89)	F	10,838	20,750	40,320
Son test	10,28 (5,25)	17,86 (6,30)	p	0,002	<0,001	<0,001
Birinci izlem (3. ay)	12,51 (5,95)	18,86 (6,77)	η^2	0,136	0,231	0,369
İkinci izlem (6. ay)	13,57 (5,74)	18,88 (7,04)				
Empati						
Ön test	27,28 (11,59)	28,16 (10,80)	F	5,106	9,980	14,183
Son test	33,45 (10,61)	25,38 (8,96)	P	0,037	<0,001	<0,001
Birinci izlem (3. ay)	30,51 (11,11)	23,77 (8,84)	η^2	0,056	0,092	0,171
İkinci izlem (6. ay)	28,22 (11,03)	24,00 (7,97)				

Ort.= Ortalama, SS= Standart sapma, F= İki yönlü karma tasarım varyans analizi, η2= Kısmi eta kare, Ort. = Ortalama, SS = Standart Sapma

Girişim ve kontrol gruplarının siber zorbalık, siber mağduriyet, siber seyirci, siber zorbalık üçgeni ve empati ortalama puanları ile iki yönlü karma desenli varyans analizi (ANOVA) sonuçları Çizelge 4.3'te, Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçları Çizelge 4.4'te sunulmuştur.

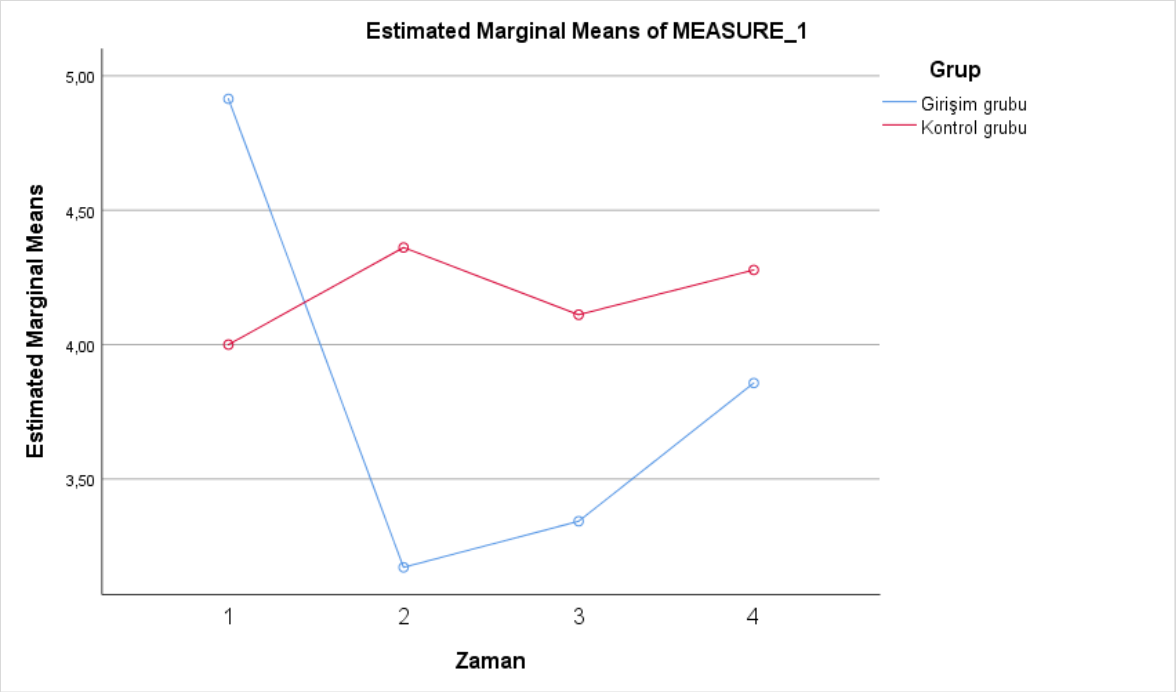
Çizelge 4.4. Girişim ve kontrol gruplarının girişim öncesi, sonrası, birinci ve ikinci izlem siber zorba, siber mağdur, siber zorbalık üçgeni ve empati ortalama puanlarının Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçları

İkili karşılaştırmalar	Siber zorba	Siber mağdur	Siber seyirci	Siber zorbalık üçgeni	Empati
Girişim grubu					
Ön test – Son test	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Ön test – Birinci izlem	<0,001	<0,001	0,044	<0,001	0,026
Ön test – İkinci izlem	<0,001	0,007	0,999	<0,001	0,999
Son test – Birinci izlem	0,163	0,999	0,004	0,004	0,039
Son test – İkinci izlem	0,333	0,146	<0,001	<0,001	<0,001
Birinci izlem – İkinci izlem	0,495	0,124	0,524	0,121	0,045
Kontrol grubu					
Ön test – Son test	0,129	0,837	0,999	0,497	0,033
Ön test – Birinci izlem	0,021	0,999	0,163	0,019	0,001
Ön test – İkinci izlem	0,020	0,999	0,710	0,024	0,005
Son test – Birinci izlem	0,999	0,999	0,053	0,663	0,739
Son test – İkinci izlem	0,999	0,999	0,338	0,813	0,999
Birinci izlem – İkinci izlem	0,999	0,999	0,999	0,999	0,999
Ön test					
Girişim grubu – Kontrol grubu	0,582	0,148	0,757	0,414	0,741
Son test					
Girişim grubu –Kontrol grubu	<0,001	0,034	<0,001	<0,001	0,001
Birinci izlem					
Girişim grubu – Kontrol grubu	<0,001	0,127	0,001	<0,001	0,006
İkinci izlem					
Girişim grubu – Kontrol grubu	<0,001	0,431	0,018	0,001	0,068

Girişim grubunun siber zorbalık ortalama puanlarının ön testte 6,51±3,63, son testte 3,00±2,67, birinci izlemde 3,71±3,09 ve ikinci izlemde 3,62±2,99 olarak bulunmuştur. Kontrol grubunda ortalama puanların sırasıyla 6,00±4,16, 6,69±4,22, 6,94±4,03 ve 6,97±4,08 olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.3, Şekil 4.1). İki yönlü karma desenli ANOVA analizi, gruplar (girişim ve kontrol) ($p=0,005$), ölçüm zamanları ($p<0,001$) ve grup*zaman etkileşiminin ($p<0,001$) anlamlı olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmada girişimin geniş etki büyüklüğüne (η2= 0,408) ve yüksek güç düzeyine (%99,9) sahip olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.3).

Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, girişim grubunda siber zorbalık son test (p<0,001), birinci izlem (p<0,001) ve ikinci izlem (p<0,001) ortalama puanlarının ön teste göre anlamlı derecede azaldığı belirlenmiştir. Kontrol grubunda birinci izlem (p=0,021) ve ikinci izlem (p=0,020) ortalama puanlarının ön teste göre anlamlı olarak arttığı, ancak ön test ile son test arasında anlamlı ilişki olmadığı (p=0.129) bulunmuştur. Girişim ve kontrol gruplarının son test (p<0,001), birinci izlem (p<0,001) ve ikinci izlem (p<0,001) ortalama puanları arasında anlamlı fark olduğu, ancak ön test ortalama puanları arasında anlamlı fark olmadığı (p=0,582) tespit edilmiştir (Çizelge 4.4).

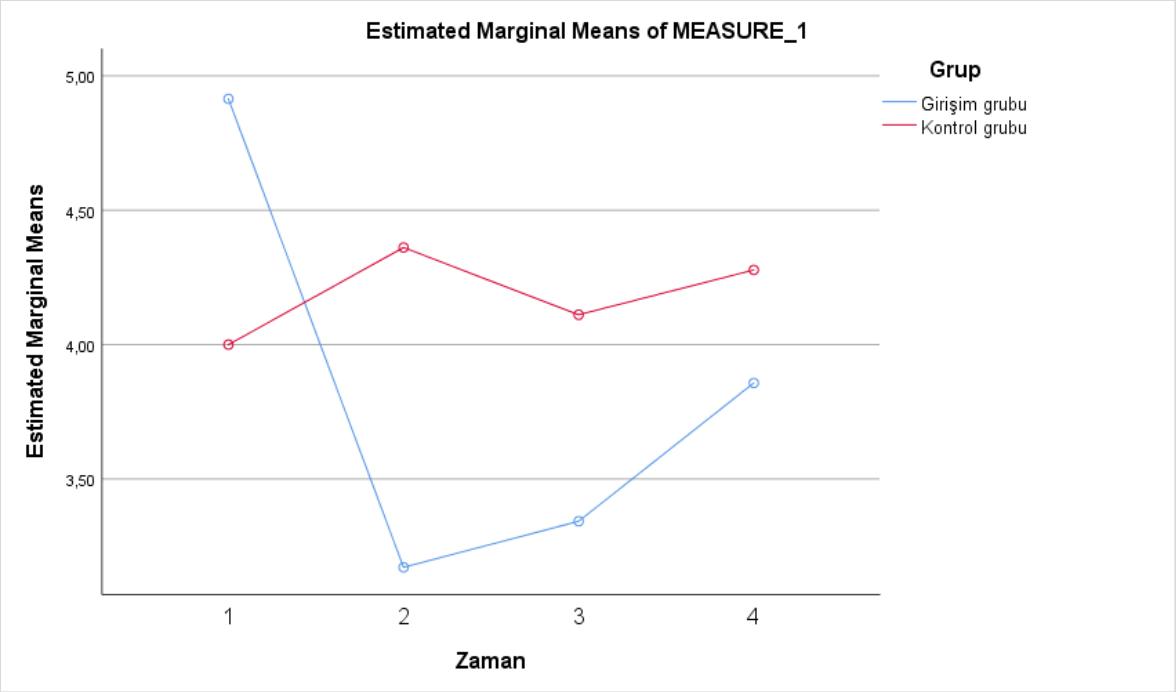

Şekil 4.1. Girişim ve kontrol gruplarında Siber Zorbalık ortalama puanlarının ölçüm zamanlarına göre değişimi

Girişim grubundaki öğrencilerin siber mağduriyet ortalama puanlarının ön testte 4,91±2,44, son testte 3,17±2,09, birinci izlemde 3,34±1,93 ve ikinci izlemde 3,85±1,76 olduğu bulunmuştur. Kontrol grubunda siber mağduriyet ortalama puanları ön testte 4,00±2,80, son testte 4,36±2,50, birinci izlemde 4,11±2,23 ve ikinci izlemde 4,27±2,61'idi (Çizelge 4.3, Şekil 4.2). İki yönlü karma desenli ANOVA analizi, ölçüm zamanları (p<0,001) ve grup*zaman etkileşiminin (p<0,001) anlamlı olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmada girişimin geniş etki büyüklüğüne (η2= 0,143) ve yüksek güç düzeyine (%99,9) sahip olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.3).

Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, girişim grubunda siber mağduriyet son test (p<0,001), birinci izlem (p<0,001) ve ikinci izlem (p=0,007) ortalama puanlarının ön teste göre anlamlı derecede azaldığı belirlenmiştir. Kontrol grubunda siber mağduriyet ortalama puanlarının ölçüm aralıklarına göre anlamlı değişim göstermediği (p>0,05) belirlenmiştir (Çizelge 4.3). Girişim ve kontrol gruplarının ön test (p=0,148), birinci izlem (p=0,127) ve ikinci izlem (p=0,431) ortalama puanları arasında anlamlı fark olmadığı, girişim grubunun son test ortalama puanının kontrol grubuna göre anlamlı derecede arttığı (p=0,034) tespit edilmiştir (Çizelge 4. 4).

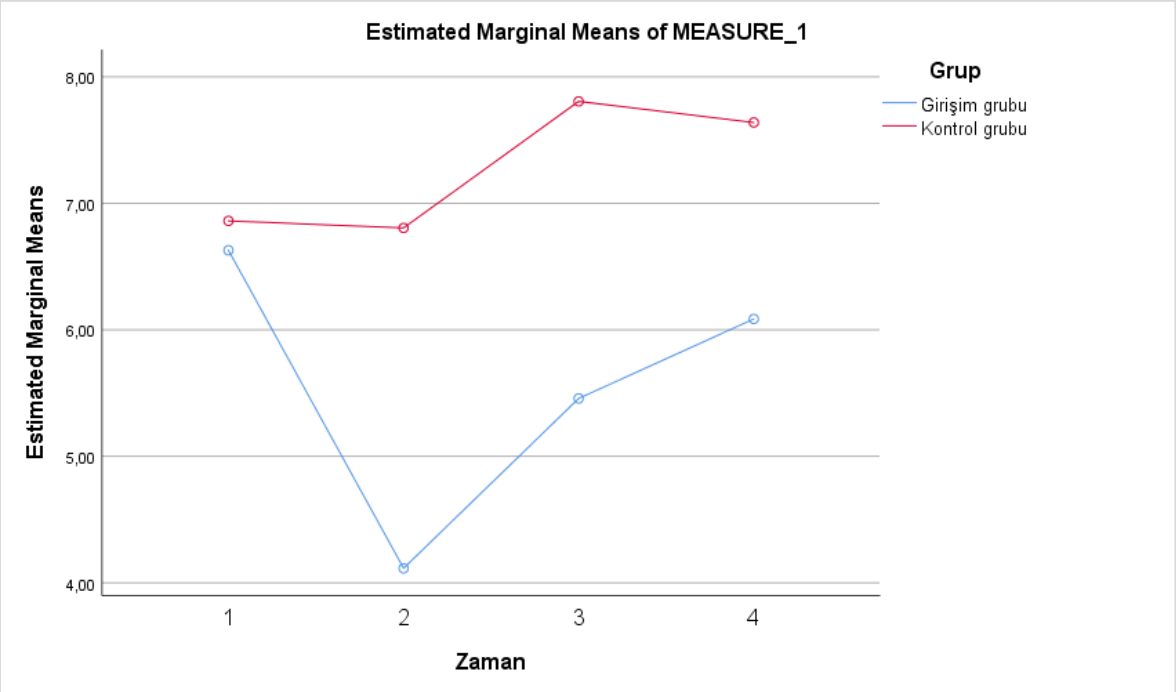

Şekil 4.2. Girişim ve kontrol gruplarında siber mağdur ortalama puanlarının ölçüm zamanlarına göre değişimi

Girişim grubundaki öğrencilerin siber seyirci ortalama puanları ön testte 6,62±3,43, son testte 4,11±2,57, birinci izlemde 5,45±2,88 ve ikinci izlemde 6,08±2,51'idi. Kontrol grubunda ise ortalama puanların ön testte 6,86±2,87, son testte 6,80±2,58, birinci izlemde 7,80±2,75 ve ikinci izlemde 7,63±2,86 olduğu bulunmuştur (Çizelge 4. 3, Şekil 4.3). İki yönlü karma desenli ANOVA analizi, gruplar (girişim ve kontrol) (p=0,004), ölçüm zamanları (p<0,001) ve grup*zaman etkileşiminin (p<0,001) anlamlı olduğunu ortaya

koymuştur. Araştırmada girişimin orta düzeyde etki büyüklüğüne (η2= 0,094) ve yüksek güç düzeyine (%99,9) sahip olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.3).

Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, girişim grubunda siber seyirci son test (p<0,001) ve birinci izlem (p=0,044) ortalama puanlarının ön teste göre anlamlı derecede azaldığı, ikinci izlem ile anlamlı fark olmadığı (p=0,999) bulunmuştur. Kontrol grubunda ön test, son test ve izlemler arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir (p>0,05). Girişim ve kontrol gruplarının ön test puanları arasında anlamlı fark olmadığı (p=0,757), son test (p<0,001), birinci izlem (p=0,001) ve ikinci izlem (p=0,018) ortalama puanları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4. 4).

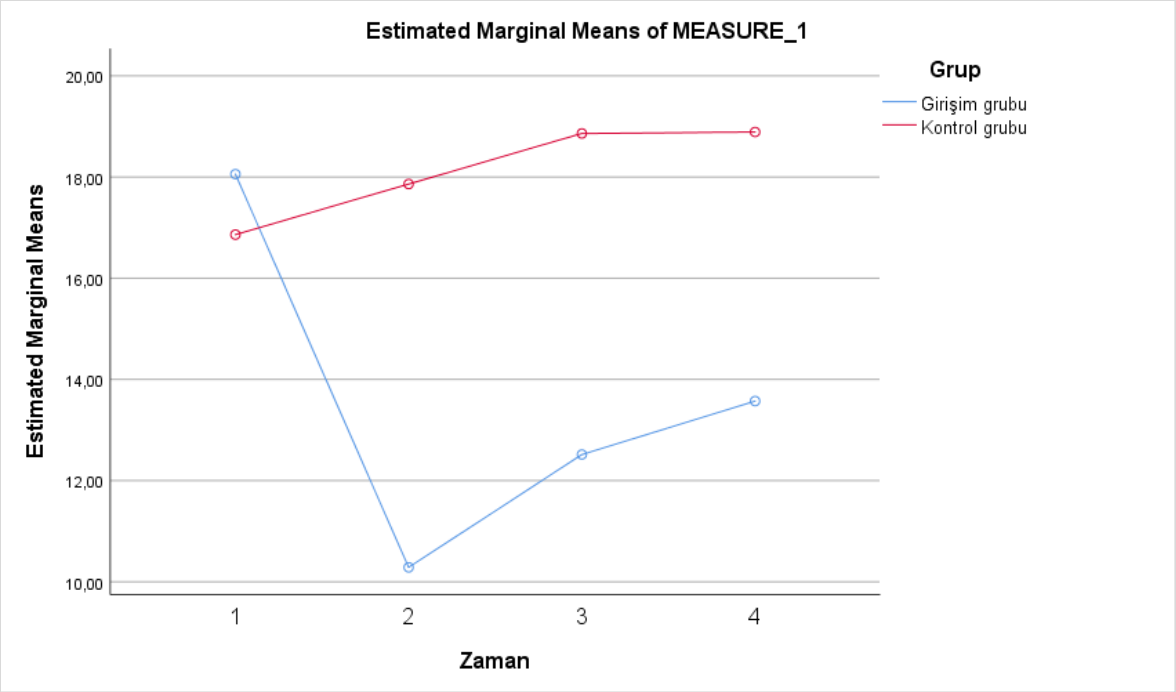

Şekil 4.3. Girişim ve kontrol gruplarında siber seyirci ölçeği ortalama puanlarının ölçüm zamanlarına göre değişimi

Girişim grubundaki öğrencilerin siber zorbalık üçgeni toplam puanının ön testte 18,05±6,36, son testte 10,28±5,25, birinci izlemde 12,51±5,95 ve ikinci izlemde 13,57±5,74 olduğu tespit edilmiştir. Kontrol grubunda ise bu değerler ön testte 16,86±5,89, son testte 17,86±6,30, birinci izlemde 18,86±6,77 ve ikinci izlemde 18,88±7,04 idi. İki yönlü karma desenli ANOVA analizi, gruplar (girişim ve kontrol) (p=0,002), ölçüm zamanları (p<0,001) ve grup*zaman etkileşiminin (p<0,001) anlamlı olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmada

girişimin geniş etki büyüklüğüne (η2= 0,369) ve yüksek güç düzeyine (%99,9) sahip olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.3, Şekil 4.4).

Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, girişim grubunda siber zorbalık üçgeni son test (p<0,001), birinci izlem (p<0,001) ve ikinci izlem (p<0,001) ortalama puanlarının ön teste göre anlamlı derecede azaldığı saptanmıştır. Kontrol grubunda ön test ve son test arasında fark olmadığı (p=0,497), birinci izlem (p=0,019) ve ikinci izlem (p=0,024) ortalama puanlarının ön teste göre anlamlı olarak arttığı belirlenmiştir. Girişim ve kontrol gruplarının ön test ortalama puanları arasında anlamlı fark olmadığı (p=0,414), son test (p<0,001), birinci izlem (p<0,001) ve ikinci izlem (p=0,001) ortalama puanları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.4).

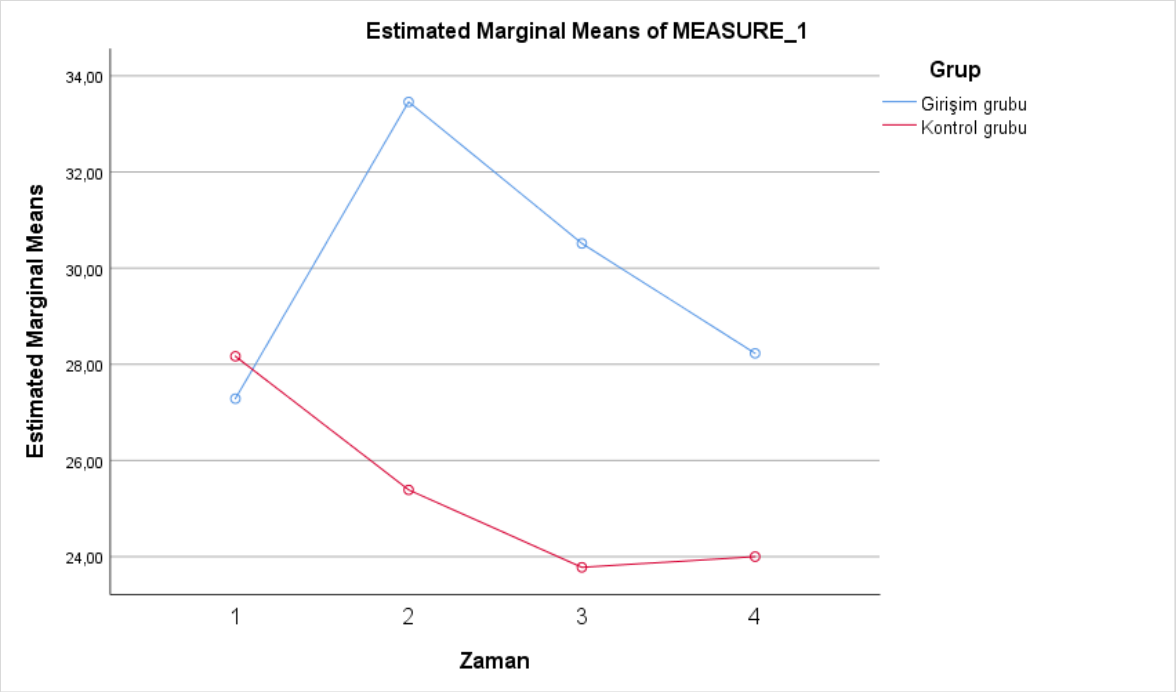

Şekil 4.4. Girişim ve kontrol gruplarında siber zorbalık üçgeni ortalama puanlarının ölçüm zamanlarına göre değişimi

Girişim grubundaki öğrencilerin empati ortalama puanları ön testte 27,28±11,59, son testte 33,45±10,61, birinci izlemde 30,51±11,11 ve ikinci izlemde 28,22±11,03 olarak bulunmuştur. Kontrol grubunda ise empati puanları ön testte 28,16±10,80, son testte 25,38±8,96, birinci izlemde 23,77±8,84 ve ikinci izlemde 24,00±7,97 idi (Çizelge 4.3, Şekil 4.5). İki yönlü karma desenli ANOVA analizi, gruplar (girişim ve kontrol) (p=0,037), ölçüm zamanları (p<0,001) ve grup*zaman etkileşiminin (p<0,001) anlamlı olduğunu ortaya

koymuştur. Araştırmada etki büyüklüğünün büyük düzeyde (η2= 0,171) ve yüksek güç düzeyine (%99,9) sahip olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.3).

Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, girişim grubunda empati son test (p<0,001) ve birinci izlem (p=0,026) ortalama puanlarının ön teste göre anlamlı derecede arttığı, ikinci izlem ile ön test arasında anlamlı fark olmadığı (p=0,999) bulunmuştur. Kontrol grubunda son test (p=0,033), birinci izlem (p=0,001) ve ikinci izlem (p=0,005) ortalama puanlarının ön teste göre anlamlı olarak azaldığı saptanmıştır. Girişim ve kontrol gruplarının ön test (p=0,741) ve ikinci izlem (p=0,068) ortalama puanları arasında anlamlı fark olmadığı, son test (p=0,001) ve birinci izlem (p=0,006) ortalama puanları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.4).

Şekil 4.5. Girişim ve kontrol gruplarında empati ölçeği ortalama puanlarının ölçüm zamanlarına göre değişimi

Araştırmada yanlılığı önlemek için girişim ve kontrol grubundan ayrılan adölesanların çalışmayı etkileme durumunu belirmek amacıyla yapılan ITT analizi sonuçlarına göre (n=72), siber zorbalık, siber mağduriyet, siber seyirci, siber zorbalık üçgeni ve empati için bulguların benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

5. TARTIŞMA

Siber zorbalık, adölesanların sosyal ilişkilerini, ruh sağlıklarını ve akademik başarılarını olumsuz etkileyen ve yaygınlık oranı giderek artan önemli bir halk sağlığı sorunudur (Bansal, Garg, Singh ve Van Der Walt, 2024; Zhu ve diğerleri, 2021). Siber zorbalık davranışlarını önlemeye yönelik müdahalelerin sayısının artmasına karşın, kanıta dayalı ve uygulanabilir yaklaşımlara duyulan gereksinim devam etmektedir (Chicote-Beato, González-Víllora, Bodoque-Osma ve Navarro, 2024; Siddiqui ve Schultze-Krumbholz, 2023). Bunun yanı sıra, siber zorbalık ile mücadelede hikâye anlatıcılığı gibi empati odaklı müdahalelerinin uygulanması önerilmektedir (Mateus Francisco ve diğerleri, 2024; Salem ve diğerleri, 2023). Bu araştırmada, hikâye anlatıcılığı yönteminin adölesanlarda siber zorbalık davranışlarını ve siber zorba, siber mağdur ile siber seyirci rollerine katılımı azalttığı ve empati düzeyini artırdığı ortaya konulmuştur.

Hikâye anlatıcılığında okurun ve dinleyicinin hikâyenin dünyasına duygusal, bilişsel ve bedensel olarak dahil olması ve karakterin bakış açısını benimseyip 'ben olsaydım' perspektifiyle özdeşleşme yaşaması empatiyi artırabilmektedir (Green ve Appel, 2024; Thomas ve Grigsby, 2024). Bu araştırmada, hikâye anlatımından sonra katılımcılara yöneltilen yansıtıcı sorular adölesanların, karakterin hem duygularını gözlemlemelerini hem de kendi içsel tepkilerini fark etmelerini sağlamıştır. Bu farkındalığın, bilişsel yeniden değerlendirme ve duygusal eşleşme yoluyla empatiyi güçlendirdiği ve siber zorbalık eğilimini azalttığı düşünülmektedir. Literatürde, hikâye senaryoları ve kısa film içeren Media Heroes programı (Schultze-Krumbholz ve arkadaşları, 2016) ya da oyunlaştırılmış hikâyelerden oluşan Com@Viver programı (Mateus Francisco ve diğerleri, 2024) gibi empati geliştirme müdahalelerinin uygulandığı çalışmalar olduğu görülmektedir. Ancak mevcut çalışmalarda çoğunlukla hikâye anlatımının, teknoloji tabanlı programların bir bileşeni olarak ele alındığı görülmektedir. Bu araştırmada bağımsız bir müdahale olarak ilk kez uygulanan hikâye anlatıcılığının empati ve siber zorbalık üzerindeki olumlu etkilerinin literatüre yeni bir kanıt oluşturacağı tahmin edilmektedir.

Siber zorbalık döngüsünün kırılabilmesi için müdahalelerin zorba, mağdur ve seyirci rollerini birlikte kapsaması gerektiği vurgulanmaktadır (Chen, Lin, Wu ve Chan, 2024; Hikmat ve diğerleri, 2024). Araştırmalar, pek çok adölesanın mağdur olduktan sonra zorbalığa yönelebildiğini ya da zorbalık yaptıktan sonra zorbalığa maruz kalabildiğini

göstermektedir (Camacho, Runions, Ortega-Ruiz ve Romera, 2023; Jankowiak ve diğerleri, 2024). Ayrıca, zorbalık üçgeninde en kalabalık grubu oluşturan seyirciler, farkındalık kazandıklarında akranlarına destek sağlayarak zorbalığı engelleyebilmektedir (Polanco-Levicán ve Salvo-Garrido, 2021; Waasdorp, Fu, Clary ve Bradshaw, 2022). Mevcut araştırmada, hikâye anlatıcılığından sonra girişim grubunda siber zorba, siber mağdur ve siber seyirci davranışlarının kontrol grubuna göre azaldığı ortaya konulmuştur. Bu bulgu, hikâye anlatımını takiben yürütülen yansıtıcı tartışmalar, grup tartışmaları ve karakterin duygusal süreçlerine dair sorgulamalar, katılımcıların kendi davranış örüntülerini fark etmelerini ve empatik yeniden değerlendirme yapmalarını kolaylaştırmış olması ile açıklanabilir. Ayrıca oturumlarda uygulanan beden dili yansıtma, duygu tanıma alıştırmaları katılımcıların empatiyi duygusal-bedensel bir deneyim olarak yaşamalarına zemin hazırlayarak siber zorbalık rollerinde azalma sağlamış olabilir. Bununla birlikte, siber zorbalık hikâyesinde modellenen saygılı çevrimiçi davranışların, siber mağduriyet hikâyesinde modellenen yardım isteme ve raporlama gibi baş etme senaryolarının adölesanlarda siber zorbalık ve mağduriyetin azalmasına katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

Hikâye anlatıcılığında anlatısal taşınma ve özdeşleşme gibi mekanizmaların empatiyi ve prososyal davranışı artıran etkisi hikâye sona erdikten sonra da kısa ve orta süreli dönemde korunabilmektedir (Thomas ve Grigsby, 2024; Walkington, Wigman ve Bowles, 2020). Bu araştırmada hikâye anlatıcılığından üç ve altı ay sonra yapılan izlemlerde, girişim grubunun empati düzeyindeki artışın ve siber zorbalık üçgeni rollerindeki (zorba, mağdur, seyirci) azalmanın kontrol grubuna göre korunduğu ve girişimin geniş etki büyüklüğüne sahip olduğu ortaya konulmuştur. Bu bulgular hikâye anlatıcılığının empati ve siber seyirci üzerindeki etkisinin kısa dönemde, siber zorba ve siber mağdur davranış örüntülerinde ise orta vadeli etkisini sürdürebildiğini göstermektedir. Bu kalıcılık, hikâye anlatıcılığı ve yansıtıcı tartışmaların anlatının içselleştirilmesini kolaylaştırmasıyla açıklanabilir. Bu süreçte girişimin adölesanlarda empatiyi artırarak ve öğrenmeyi uzun süreli bellekte pekiştirerek davranış değişimine katkı sağladığı ileri sürülmektedir.

Hikâye içeren teknoloji tabanlı, oyunlaştırılmış ya da farklı yöntemlerle birleştirilmiş girişimlerin empatiyi güçlendirerek siber zorbalığı azalttığını çalışmalar giderek artmaktadır (Börsting ve diğerleri, 2025; DeSmet ve diğerleri, 2018; Shao ve diğerleri, 2025). Ancak, hikâye anlatıcılığının özgül etkisini diğer unsurlardan tamamen ayırmak güç olabilmektedir.

Bu bağlamda, mevcut araştırma hikâye anlatıcılığının diğer müdahale yöntemlerinden bağımsız etkisini incelemesi açısından literatüre özgün bir katkı sunmaktadır. Ayrıca literatürdeki teknoloji tabanlı ve oyunlaştırılmış hikâye müdahalelerinin yüksek maliyetli olması, erişilebilirliğinin sınırlı kalması ve özellikle dezavantajlı gruplar için uygulanabilirliğinin düşük olması yaygınlaştırılmasını sınırlandırmaktadır (Fleming ve diğerleri, 2017; Gkintoni, Vantaraki, Skoulidi, Anastassopoulos ve Vantarakis, 2024; Shao ve diğerleri, 2025). Bu araştırmada kullanılan hikâye anlatıcılığının maliyet etkinliği, erişilebilirliği ve sürdürülebilirliği ile ön plana çıkmakta ve özellikle okul ortamında uygulanabilirliği ile katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, hikâye anlatıcılığının empati düzeyini artırmada, siber zorbalık davranışlarını ve siber zorba, siber mağdur ile siber seyirci rollerine katılımını azaltmada etkili bir yöntem olabileceği ileri sürülebilir. Bu bağlamda, hikâye anlatıcılığı hemşirelik uygulamalarında empati, iletişim ve savunuculuk rollerinin bütüncül biçimde kullanılabileceği yeni bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Bu yaklaşımın adölesanların bireysel farkındalığının artmasına, daha güvenli ve destekleyici bir okul ikliminin oluşmasına katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Adölesanlarda hikâye anlatıcılığının siber zorbalığa ve empatiye etkisini incelemek amacıyla yapılan bu çalışmadan aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

1. Girişim ve kontrol grubunun sosyodemografik değişkenler bakımından benzer olduğu bulunmuştur ($p>0,05$).
2. Girişim ve kontrol grubu arasında siber zorbalık üçgeni, siber zorba, siber mağdur, siber seyirci ve empati ön test ortalama puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$).
3. Hikâye anlatıcılığı sonrası siber zorbalık üçgeni, siber zorba, siber mağdur ve siber seyirci davranışları açısından grup*zaman etkileşiminin anlamlı olduğu ve girişimin geniş etki büyüklüğüne sahip olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). Araştırma bulgularına göre $H_{0\text{-}1,}$ $H_{0\text{-}2,}$ $H_{0\text{-}3}$ reddedilmiştir.
4. Hikâye anlatıcılığı sonrası empati davranışları açısından grup*zaman etkileşiminin anlamlı olduğu ve girişimin geniş etki büyüklüğüne sahip olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). Araştırma bulgularına göre $H_{0\text{-}4}$ reddedilmiştir.
5. Hikâye anlatıcılığı sonrası üçüncü ve altıncı ayda yapılan izlemlerde girişim grubunun siber zorbalık üçgeni, siber zorba ve siber seyirci ortalama puanlarının kontrol grubuna göre anlamlı şekilde azaldığı, empati ortalama puanlarının arttığı saptanmıştır ($p<0,05$).

6.2. Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda;

1. Hikâye anlatıcılığının, adölesanlarda empati geliştirme ve siber zorbalığın önlenmesinde kullanılması,
2. Siber zorbalığın önlenmesinde koruyucu bir unsur olan empatiyi güçlendiren müdahalelerin geliştirilmesi,
3. Hikâye anlatıcılığı yönteminin, okul hemşiresi liderliğinde siber zorbalıkla mücadelede okul temelli programlara entegre edilmesi,

4. Hikâye anlatıcılığının siber zorbalık davranışları ve empatiye uzun dönemde etkisini ölçmek için izlem sürecinin bir yıl ve üzeri olacak şekilde araştırmanın tekrarlanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Abbott, H. P. (2020). *The Cambridge introduction to narrative*. Cambridge University Press. 13.

Aizenkot, D., and Kashy-Rosenbaum, G. (2020). The effectiveness of safe surfing, an anti-cyberbullying intervention program in reducing online and offline bullying and improving perceived popularity and self-esteem. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 14(3), Article 6.

Aizenkot, D., and Kashy-Rosenbaum, G. (2021). The Effectiveness of safe surfing intervention program in reducing whatsApp cyberbullying and improving classroom climate and student sense of class belonging in elementary school. *The Journal of Early Adolescence*, 41(4), 550-576.

Allen, J. J., Anderson, C. A., and Bushman, B. J. (2018). The general aggression model. *Current Opinion in Psychology*, 19, 75-80.

Al-Frehat, B. M., Al- Shraifin, A. A., and Zuraikat, M. J. (2024). The effectiveness of therapeutic storytelling in reducing the symptoms of body dysmorphic disorder among female adolescents. *Sage Open*, 14(3).

Amin, S. M., Mohamed, M. A. E., Metwally El-Sayed, M., and El-Ashry, A. M. (2025). Nursing in the digital age: The role of nursing in addressing cyberbullying and adolescents mental health. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 32(1), 57-70.

Andreeva, I., and Green, M. (2024). Testing the role of narrative modeling on self-compassion. *Journal of Media Psychology: Theories, Methods, and Applications*. 37(1), 1–11.

Auriemma, V., Iorio, G., Roberti, G., and Morese, R. (2020). Cyberbullying and empathy in the age of hyperconnection: An interdisciplinary approach. *Front Sociol*, 5, 551881.

Avci, H., Baams, L., and Kretschmer, T. (2025). A systematic review of social media use and adolescent identity development. *Adolescent Research Review*, 10(2), 219–236.

Ayaz-Alkaya, S., and Köse-Kabakcıoğlu, N. (2025). Prevalence and predisposing factors of digital game addiction and cyberbullying in adolescents: A cross-sectional study. *Public Health*, 241, 137–143. Advance online publication.

Bagley, L., Wilson, J., and Kime, A. (2025). The story so far……-current opinion in the use and applications of interactive storytelling in physiology and clinical education. *Current Research in Physiology*, 100142.

Bandura, A. (1969). Social-learning theory of identificatory processes. *Handbook of Socialization Theory and Research*, 213, 262.

Ban, J., and Kim, D. (2024). Structural relationship among aggression, depression, smartphone dependency, and cyberbullying perpetration. *Children and Youth Services Review*, 166, 107976.

Bansal, S., Garg, N., Singh, J., and Van Der Walt, F. (2024). Cyberbullying and mental health: past, present and future. *Frontiers in Psychology*, 14, 1279234.

Barlett C. P. (2023). Predicting cyberbullying perpetration in US elementary school children. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(15), 6442.

Barlett, C. P., Bennardi, C., Williams, S., and Zlupko, T. (2021). Theoretically predicting cyberbullying perpetration in youth with the BGCM: unique challenges and promising research opportunities. *Frontiers in Psychology*, 12, 708277.

Bayer, S., and Hettinger, A. (2019). Storytelling: A natural tool to weave the threads of science and community together. *Bulletin of the Ecological Society of America*, 100(2), 1–6.

Benítez-Sillero, J. D., Corredor-Corredor, D., Córdoba-Alcaide, F., and Calmaestra, J. (2021). Intervention programme to prevent bullying in adolescents in physical education classes (Prebullpe): a quasi-experimental study. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 26(1), 36-50.

Bietti, L. M., Tilston, O., and Bangerter, A. (2019). Storytelling as adaptive collective sensemaking. *Topics in Cognitive Science*, 11(4), 710-732.

Boris, V. (2020). How to make storytelling effective for all learners. Cambridge University Press. Web: https://www.harvardbusiness.org/insight/what-makes-storytelling-so-effective-for-learning/ adresinden 26 Temmuz 2025'te alınmıştır.

Boutron, I., Altman, D. G., Moher, D., Schulz, K. F., Ravaud, P., and CONSORT NPT Group. (2017). CONSORT statement for randomized trials of nonpharmacologic treatments: a 2017 update and a CONSORT extension for nonpharmacologic trial abstracts. *Annals of Internal Medicine*, 167(1), 40-47.

Börsting, J., Schwarze, V., Theophilou, E., Sánchez-Reina, J. R., Odakura, V., Taibi, D., Scifo, L., Fulantelli, G., Hernández-Leo, D., and Eimler, S. C. (2025). An empathy training for sensitizing adolescents for cyberbullying on social media: A Cross-National Study. *International Journal of Bullying Prevention (2025)*.

Brooks, S. P., Zimmermann, G. L., Lang, M., Scott, S. D., Thomson, D., Wilkes, G., and Hartling, L. (2022). A framework to guide storytelling as a knowledge translation intervention for health-promoting behaviour change. *Implementation Science Communications*, 3(1), 35.

Bryant, P.T. (2021). Cognitive Empathy. In *Augmented Humanity: Being and Remaining Agentic in a Digitalized World*. Cham: Springer International Publishing. 139-167.

Camacho, A., Runions, K., Ortega-Ruiz, R., and Romera, E. M. (2023). Bullying and cyberbullying perpetration and victimization: prospective within-person associations. *Journal of Youth and Adolescence*, 52(2), 406-418.

Camerini, A.-L., Marciano, L., Carrara, A., and Schulz, P. J. (2020). Cyberbullying perpetration and victimization among children and adolescents: A systematic review of longitudinal studies. *Telematics and Informatics*, 49, 101362.

Campbell, M., and Bauman, S. (2018). Cyberbullying: Definition, consequences, prevalence. In M. Campbell and S. Bauman (Eds.), *Reducing Cyberbullying in Schools*. Academic Press. 3-16.

CASEL. (2024). Fundamentals of SEL. Web: https://casel.org/fundamentals-of-sel/ adresinden 12 Ağustos 2025'te alınmıştır.

Casey, B. J., Heller, A. S., Gee, D. G., and Cohen, A. O. (2019). Development of the emotional brain. *Neuroscience Letters*, 693, 29-34.

CDC. (2021). Child development young teens (12-14 years of age*)*. Web: https://www.cdc.gov/ncbddd/childdevelopment/positiveparenting/adolescence.html adresinden 30 Ocak 2025'te alınmıştır.

Centers for Disease Control and Prevention. (2024b). Youth risk behavior survey data summary & trends report: 2013–2023. U.S. Department of Health and Human Services. Web: https://www.cdc.gov/yrbs/dstr/ adresinden 6 Ekim 2025'te alınmıştır.

CDC. (2024a). Bullying. Web: https://www.cdc.gov/youth-violence/about/about-bullying.html?utm adresinden 15 Haziran 2025'te alınmıştır.

Chen, Q. (2024). Reactions of adolescent cyber bystanders toward different victims of cyberbullying: the role of parental rearing behaviors. *BMC Psychology*, 12(1), 377.

Chen, Q., Lin, W., Wu, Q., and Chan, K. L. (2024). The effectiveness of interventions on bullying and cyberbullying bystander: A meta-analysis. *Trauma Violence Abuse*, 15248380241297362.

Cheng, T. W., Mills, K. L., and Pfeifer, J. H. (2024). Revisiting adolescence as a sensitive period for sociocultural processing. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 164, 105820.

Chicote-Beato, M., González-Víllora, S., Bodoque-Osma, A. R., and Navarro, R. (2024). Cyberbullying intervention and prevention programmes in Primary Education (6 to 12 years): A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 77, 101938.

Coelho, V. A., and Romão, A. M. (2018). The relation between social anxiety, social withdrawal and (cyber)bullying roles: A multilevel analysis. *Computers in Human Behavior*, 86, 218-226.

Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin,* 112(1), 155–159.

Cusman-Barriga, A. L., and Gallardo-Echenique, E. (2023). Storytelling as a school awareness tool against bullying. In *Proceedings of the International Conference on Communication and Applied Technologies 2023 (ICOMTA 2023)*,11, Springer Nature. 132.

Dahlstrom, M. F. (2014). Using narratives and storytelling to communicate science with nonexpert audiences. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(4), 13614-13620.

Dailey, S. F., and Roche, R. R. (2025). The SHIELD framework: advancing strength-based resilience strategies to combat bullying and cyberbullying in youth. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 22(1), 66.

Davis, C. H., Gaudiano, B. A., McHugh, L., and Levin, M. E. (2021). Integrating storytelling into the theory and practice of contextual behavioral science. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 20, 155-162.

Davis, L. L. (1992). Instrument review: getting the most from a panel of experts. *Applied Nursing Research*, 5, 194-197.

de Waal, F. B. M., and Preston, S. D. (2017). Mammalian empathy: behavioural manifestations and neural basis. *Nature Reviews Neuroscience*, 18(8), 498-509.

Decety, J., and Holvoet, C. (2021). The emergence of empathy: a developmental neuroscience perspective. *Developmental Review*, 62, 100999.

DeSmet, A., Bastiaensens, S., Van Cleemput, K., Poels, K., Vandebosch, H., Deboutte, G., Herrewijn, L., Malliet, S., Pabian, S., Van Broeckhoven, F., De Troyer, O., Deglorie, G., Van Hoecke, S., Samyn, K., and De Bourdeaudhuij, I. (2018). The efficacy of the Friendly Attac serious digital game to promote prosocial bystander behavior in cyberbullying among young adolescents: a cluster-randomized controlled trial. *Computers in Human Behavior*, 78, 336-347.

Doumas, D. M., and Midgett, A. (2020). Witnessing cyberbullying and internalizing symptoms among middle school students. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, *10*(4), 957-966.

Downs, J. S. (2014). Prescriptive scientific narratives for communicating usable science. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(4), 13627-13633.

DSÖ. (2024). One in six school-aged children experiences cyberbullying, finds new WHO/Europe study. Web: https://www.who.int/europe/news/item/27-03-2024-one-in-six-school-aged-children-experiences-cyberbullying--finds-new-who-europe-study adresinden 9 Temmuz 2025'te alınmıştır.

DSÖ. (2019). Adolescent health. Web: https://www.who.int/maternal_child_adolescent/adolescence/en/ adresinden 2 Aralık 2025'te alınmıştır.

DSÖ. (2020). Global status report on preventing violence against children 2020. Web: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/332394/9789240004191-eng.pdf?sequence=1 adresinden 14 Temmuz 2025'te alınmıştır.

Escario, J. J., Giménez-Nadal, J. I., and Wilkinson, A. V. (2022). Predictors of adolescent truancy: the importance of cyberbullying, peer behavior, and parenting style. *Children and Youth Services Review*, 143, 106692.

Ferreira, P. C., Simão, A. M. V., Paiva, A., Martinho, C., Prada, R., and Rocha, J. (2022). Serious game-based psychosocial intervention to foster prosociality in cyberbullying bystanders. *Psychosocial Intervention*, 31(2), 83-96.

Fitzpatrick, J. J. (2018). Teaching through storytelling: narrative nursing. *Nursing Education Perspectives*, 39(2), 60.

Fleming, T. M., Bavin, L., Stasiak, K., Hermansson-Webb, E., Merry, S. N., Cheek, C., Lucassen, M., Lau, H. M., Pollmuller, B., and Hetrick, S. (2017). Serious games and gamification for mental health: current status and promising directions. *Frontiers in Psychiatry*, 7, 215.

Frausel, R. R., Mandviwala, T., Velez, G., and Kubota, J. (2022). Promotıng empathy ın adolescents: an exploratory study of the story exchange. *Journal of Character Education*, 18(1). 31-49. Web: https://eric.ed.gov/?id=EJ1367354 adresinden 11 Eylül 2025'te alınmıştır.

Gabrielli, S., Rizzi, S., Carbone, S., and Piras, E. M. (2021). School interventions for bullying–cyberbullying prevention in adolescents: insights from the UPRIGHT and CREEP projects. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(21), 11697.

Gaffney, H., Farrington, D. P., Espelage, D. L., and Ttofi, M. M. (2019). Are cyberbullying intervention and prevention programs effective? A systematic and meta-analytical review. *Aggression and Violent Behavior*, 45, 134-153.

Gaffney, H., Ttofi, M. M., and Farrington, D. P. (2021). Effectiveness of school-based programs to reduce bullying perpetration and victimization: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*, 17(2), e1143.

Gan, X., Qin, K. N., Xiang, G. X., and Jin, X. (2023). The relationship between parental neglect and cyberbullying perpetration among Chinese adolescent: The sequential role of cyberbullying victimization and internet gaming disorder. *Frontiers in Public Health*, 11, 1128123.

Gaspar, A., and Esteves, F. (2022). Empathy development from adolescence to adulthood and its consistency across targets. *Frontiers in Psychology*, 13, 936053.

Ghafar, Z. (2024). Storytelling as an educational tool to improve language acquisition: a review of the literature. *Journal of Digital Learning and Distance Education*, 2, 781-790.

Gkintoni, E., Vantaraki, F., Skoulidi, C., Anastassopoulos, P., and Vantarakis, A. (2024). Promoting physical and mental health among children and adolescents via gamification-a conceptual systematic review. *Behavioral Sciences,* 14(2), 102.

Gohal, G., Alqassim, A., Eltyeb, E., Rayyani, A., Hakami, B., Al Faqih, A., Hakami, A., Qadri, A., and Mahfouz, M. (2023). Prevalence and related risks of cyberbullying and its effects on adolescent. *BMC Psychiatry*, 23(1), 39.

Gomes, S. D. S., Ferreira, P. D. C., Pereira, N., and Simão, A. M. V. (2024). A comparative analysis of adolescents' emotions and emotion regulation strategies when witnessing different cyberbullying scenarios. *Heliyon*, 10(9), e29705.

González-Cabrera, J. M., León-Mejía, A., Machimbarrena, J. M., Balea, A., and Calvete, E. (2019). Psychometric properties of the cyberbullying triangulation questionnaire: A prevalence analysis through seven roles. *Scandinavian Journal of Psychology*, 60(2), 160-168.

Green, M. C., and Appel, M. (2024). Narrative transportation: How stories shape how we see ourselves and the world. In B. Gawronski (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology,* 70, 1-82.

Griffith, C. E., Tetzlaff-Bemiller, M., and Hunter, L. Y. (2023). Understanding the cyber-victimization of young people: A test of routine activities theory. *Telematics and Informatics Reports*, 9, 100042.

Gupta, R., and Jha, M. (2022). The psychological power of storytelling. *The International Journal of Indian Psychology*, 10(3), 606-614.

Güzel, H. Ş., Sevi Tok, E. S., ve Güney, E. (2019). çocuklar için bilişsel, duygusal ve bedensel empati ölçeği türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 20.*

Hasan, M. M., Fatima, Y., Cleary, A., McDaid, L., Munir, K., Smith, S. S., Dias, S., Baxter, J., and Mamun, A. (2023). Geographical variations in the prevalence of traditional and cyberbullying and its additive role in psychological and somatic health complaints among adolescents in 38 European countries. *Journal of Psychosomatic Research*, 164, 111103.

Herman, D. (2017). *Storytelling and the Sciences of Mind*. MIT press.

Hibbin, R. (2016). The psychosocial benefits of oral storytelling in school: developing identity and empathy through narrative. *Pastoral Care in Education*, 34(4), 218-231.

Hikmat, R., Suryani, S., Yosep, I., and Jeharsae, R. (2024). Empathy's crucial role: unraveling impact on students bullying Behavior-A scoping review. *Journal of Multidisciplinary Healthcare*, 3483-3495.

Hinduja, S., and Patchin, J. W. (2025). Cyberbullying through the lens of trauma: an empirical examination of US youth. *BMC Public Health*, 25(1), 1709.

Hinduja, S. and Patchin, J. W. (2020). Cyberbullying identification, prevention, and response. cyberbullying research center. Web: https://cyberbullying.org/Cyberbullying-Identification-Prevention-Response-2020.pdf adresinden 19 Mayıs 2025'te alınmıştır.

Hinduja, S., and Patchin, J. W. (2022). Bias-based cyberbullying among early adolescents: associations with cognitive and affective empathy. *The Journal of Early Adolescence*, 42(9), 1204-1235.

Hinduja, S., and Patchin, J. W. (2019). connecting adolescent suicide to the severity of bullying and cyberbullying. *Journal of School Violence*, 18(3), 333-346.

Holdsworth, A. (2024). The role of moral disengagement and lack of empathy in cyberbullying: how school nurses can respond. *Journal of Family and Child Health*, 1(1), 38-42.

Hu, Y., Zhang, T., Shi, H.-f., and Fan, C.-y. (2023). Empathy and bystander helping behavior in cyberbullying among adolescents: the mediating role of internet moral judgment and the moderating role of internet self-efficacy. *Frontiers in Psychology*, 14.

Isberner, M. B., Richter, T., Schreiner, C., Eisenbach, Y., Sommer, C., and Appel, M. (2019). Empowering Stories: transportation into Narratives with Strong Protagonists Increases Self-Related Control Beliefs. *Discourse Process*, 56(8), 575-598.

Jääskeläinen, I. P., Klucharev, V., Panidi, K., and Shestakova, A. N. (2020). Neural processing of narratives: from individual processing to viral propagation. *Frontiers in Human Neuroscience*, 14, 253.

Jankowiak, B., Jaskulska, S., Pérez-Martínez, V., Pyżalski, J., Sanz-Barbero, B., Bowes, N., Claire, K. D., Neves, S., Topa, J., Silva, E., Mocanu, V., and Vives-Cases, C. (2024). I was the violence victim, i am the perpetrator: bullying and cyberbullying perpetration and associated factors among adolescents. *Social Sciences*, 13(9), 452.

Jeyagobi, S., Munusamy, S., Kamaluddin, M. R., Ahmad Badayai, A. R., and Kumar, J. (2022). Factors influencing negative cyber-bystander behavior: a systematic literature review. *Frontiers in Public Health*, 10, 965017.

Kamaruddin, I. K., Ma'rof, A. M., Mohd Nazan, A. I. N., and Ab Jalil, H. (2023). A systematic review and meta-analysis of interventions to decrease cyberbullying perpetration and victimization: an in-depth analysis within the Asia Pacific region. *Frontiers in Psychiatry*, 14, 1014258.

Karousiou, C., Vrikki, M., and Evagorou, M. (2025). Teachers' perceptions on introducing sensitive and controversial issues in the classroom. *Frontiers in Education*, 10, 2025.

Kasturiratna, K. S., Hartanto, A., Chen, C. H., Tong, E. M., and Majeed, N. M. (2025). Umbrella review of meta-analyses on the risk factors, protective factors, consequences and interventions of cyberbullying victimization. *Nature Human Behaviour*, 9(1), 101-132.

Kılınç, Ş., ve Sözer, M. A. (2022). Empatik eğilim ölçeği: geliştirilmesi, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 133-149.

Kim, A. Y., Rose, C. A., Hopkins, S., Mc Cree, N., and Romero, M. (2022). Survey of secondary youth on relational aggression: impact of bullying, social status, and attitudes. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 66(3), 285-295.

Kumar, V. L., and Goldstein, M. A. (2020). Cyberbullying and adolescents. *Current Pediatrics Reports*, 8(3), 86-92.

Landrum, R., Brakke, K., and McCarthy, M. (2019). The pedagogical power of storytelling. *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*, 5, 247-253.

Larson, E. B., and Yao, X. (2005). Clinical empathy as emotional labor in the patient-physician relationship. *Jama*, 293(9), 1100-1106.

Li, T., Chen, B., Li, Q., Wu, X., Li, Y., and Zhen, R. (2023). Association between bullying victimization and post-traumatic stress disorders among Chinese adolescents: a multiple mediation model. *BMC Psychiatry*, 23(1), 758.

Li, C., Wang, P., Martin-Moratinos, M., Bella-Fernández, M., and Blasco-Fontecilla, H. (2024). Traditional bullying and cyberbullying in the digital age and its associated mental health problems in children and adolescents: a meta-analysis. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 33(9), 2895-2909.

Lineberry, M. J., and Ickes, M. J. (2015). The role and impact of nurses in American elementary schools: a systematic review of the research. *The Journal of School Nursing*, 31(1), 22-33.

Luthar, B., and Pušnik, M. (2021). Intimate media and technological nature of sociality. *New Media & Society*, 23(5), 1257-1277.

Macaulay, P. J. R., Betts, L. R., Stiller, J., and Kellezi, B. (2022). Bystander responses to cyberbullying: the role of perceived severity, publicity, anonymity, type of cyberbullying, and victim response. *Computers in Human Behavior*, 131, 107238.

Maibom, H. L. (2017). Affective empathy. In H. L. Maibom (Ed.), *The Routledge Handbook of Philosophy of Empathy*. Routledge/Taylor & Francis Group. 22–32,

Main, K., Bouton, B. D., Pendergast, D., and Whitaker, N. (2025). the importance of social and emotional skills during adolescence to promote a positive social identity: a systematic literature review and reflection using bronfenbrenner's bioecological theory. *Education Sciences*, 15(2), 258.

Martinez-Conde, S., Alexander, R. G., Blum, D., Britton, N., Lipska, B. K., Quirk, G. J., Swiss, J. I., Willems, R. M., and Macknik, S. L. (2019). The storytelling brain: how neuroscience stories help bridge the gap between research and society. *The Journal of Neuroscience*, 39(42), 8285-8290.

Martínez-Monteagudo, M. C., Delgado, B., García-Fernández, J. M., and Rubio, E. (2019). Cyberbullying, aggressiveness, and emotional intelligence in adolescence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(24), 5079.

Maryville University. (2023). *Name/adjective memory game: Classroom icebreaker ideas.* Maryville University Teaching Resource Center. Web: https://www.maryville.edu/cse/wp-content/uploads/sites/62/2016/09/Icebreakers-Team-Builders.pdf adresinden 10 Haziran 2025'te alınmıştır.

Mateus Francisco, S., Costa Ferreira, P., Veiga Simão, A. M., and Salgado Pereira, N. (2024). Moral disengagement and empathy in cyberbullying: how they are related in reflection activities about a serious game. *BMC Psychology*, 12(1), 168.

Maughan, E. D., Duff, C., and Wright, J. (2016). Using the framework for 21st-century school nursing practice in daily practice. *NASN School Nurse*, 31(5), 278-281.

Maurya, C., Muhammad, T., Dhillon, P., and Maurya, P. (2022). The effects of cyberbullying victimization on depression and suicidal ideation among adolescents and young adults: a three year cohort study from India. *BMC Psychiatry*, 22(1), 599.

Mehari, K. R., Beulah, B., Paskewich, B., Leff, S. S., and Waasdorp, T. E. (2023). cyberbullying and empathy among late-elementary school children. *International Journal of Bullying Prevention : an Official Publication of the International Bullying Prevention Association*, *5*(1), 79–87.

Mercan, O., and Öztemel, K. (2025). Cyberbullying roles and psychosocial dynamics: a latent profile analysis of loneliness, resilience, and self-regulation in adolescents. *BMC Public Health*, 25(1), 1-16.

Mitic, M., Woodcock, K. A., Amering, M., Krammer, I., Stiehl, K. A., Zehetmayer, S., and Schrank, B. (2021). Toward an integrated model of supportive peer relationships in early adolescence: a systematic review and exploratory meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 12, 589403.

Monteiro, A. P., Marques, F., Relva, I. C., Simões, M., Sani, A. I., and Correia, E. (2024). The relation between bullying and cyberbullying, emotional intelligence, and empathy in portuguese adolescents. *Adolescents*, 4(4), 620-634.

Morese, R., Defedele, M., and Nervo, J. (2018). I teach you to quarrel—empathy and mediation: tools for preventing bullying. *Socialization—A Multidimensional Perspective. Rijeka: InTech*, 99-116.

Muzammil, M., and Arshad, M. (2023). Youth in danger and students at risk of dropping out. edinburg: the university of texas rio grande valley. Web: https://scholarworks.utrgv.edu/chem_fac/263 adresinden 12 Ağustos 2025'te alınmıştır.

Nagata, J. M., Shim, J., Balasubramanian, P., Leong, A. W., Smith-Russack, Z., Shao, I. Y., ... and Baker, F. C. (2025). Cyberbullying, mental health, and substance use experimentation among early adolescents: a prospective cohort study. *The Lancet Regional Health–Americas*, 46.

NASN. (2023). Prevention and Intervention of Bullying and Cyberbullying in Schools. Web: https://www.nasn.org/nasn-resources/professional-practice-documents/position-statements/ps-bullying adresinden 22 Ekim 2024'te alınmıştır.

NASN. (2024). Elevating the role of school nurses in school-based mental and behavioral health: a consensus document. *NASN School Nurse*, 39(6), 301-304.

National Academies of Sciences. (2020). *Promoting positive adolescent health behaviors and outcomes: Thriving in the 21st century*. The National Academies Press.

National Center for Education Statistics. (2024). Student bullying. U.S. Department of Education, Institute of Education Sciences. Web: https://nces.ed.gov/programs/coe/indicator/a10/ adresinden 6 Ekim 2025'te alınmıştır.

Nuzulita, N., and Subriadi, A. P. (2020). The role of risk-benefit and privacy analysis to understand different uses of social media by Generations X, Y, and Z in Indonesia. *The Electronic Journal Of Information Systems In Developing Countries*, 86(3), e12122.

Odgers, C. L., and Jensen, M. R. (2020). annual research review: adolescent mental health in the digital age: facts, fears, and future directions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 61(3), 336-348.

Ofoegbu, T. O., Asogwa, U. D., Eseadi, C., Ogbonna, C. S., Eskay, M., Obiyo, N. O., Nji, G. C., Ngwoke, O. R., Agboti, C. I., Uwakwe, R. C., and Ogbuabor, S. E. (2021). Effect of rational digital storytelling intervention on depression among adolescent-athletes with special educational needs. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 39(2), 217-237.

Özdemir, E. Z., ve Bektaş, M. (2021). Siber zorbalık üçgeni ölçeği: geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Sakarya Tıp Dergisi*, 11(3), 583-592.

Palumbo, I. M., and Latzman, R. D. (2021). parsing associations between dimensions of empathy and reactive and proactive aggression. *Journal of Personality Disorders*, 35, 56–74.

Parent, N. (2023). basic need satisfaction through social media engagement: a developmental framework for understanding adolescent social media use. *Human Development*, 67(1), 1-17.

Park, M. S.-A., Golden, K. J., Vizcaino-Vickers, S., Jidong, D., and Raj, S. (2021). Sociocultural values, attitudes and risk factors associated with adolescent cyberbullying in East Asia: a systematic review. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 15(1), Article 5.

Park, M. S., Billieux, J., Raj, S., Lee, M. C., Geoffrey, D. S., and Nuyens, F. (2024). Functional and dysfunctional impulsivity mediates the relationships between 'Dark Triad' traits and cyberbullying perpetration. *Criminal Behaviour and Mental Health : CBMH*, 34(1), 54–65.

Pfetsch, J. S. (2017). empathic skills and cyberbullying: relationship of different measures of empathy to cyberbullying in comparison to offline bullying among young adults. *The Journal of Genetic Psychology*, 178(1), 58-72.

Polanco-Levicán, K., and Salvo-Garrido, S. (2021). Bystander roles in cyberbullying: a mini-review of who, how many, and why. *Frontiers in Psychology*, 12, 676787.

Polanin, J. R., Espelage, D. L., Grotpeter, J. K., Ingram, K., Michaelson, L., Spinney, E., Valido, A., Sheikh, A. E., Torgal, C., and Robinson, L. (2022). A systematic review and meta-analysis of interventions to decrease cyberbullying perpetration and victimization. *Prevention Science*, 23(3), 439-454.

Praszkier, R. (2016). Empathy, mirror neurons and SYNC. *Mind & Society*, 15(1), 1-25.

Prestera, G., Amadori, A., Sangiuliano-Intra, F., Taverna, L., Basso, D., and Brighi, A. (2025). The impact of social norms and conformity on cyberbullying perpetration among adolescents: an integration of the theory of planned behavior model. *Frontiers in Psychology*, 16, 1492295.

Pulimeno, M., Piscitelli, P., and Colazzo, S. (2020). Children's literature to promote students' global development and wellbeing. *Health Promotion Perspectives*, 10(1), 13-23.

Qiqi, C., Chan, K. L., Guo, S., Chen, M., Lo, C. K. M., and Ip, P. (2022). Effectiveness of digital health interventions in reducing bullying and cyberbullying: a meta-analysis. *Trauma, Violence & Abuse*, 24, 15248380221082090.

Quintana-Orts, C., Mérida-López, S., Rey, L., Chamizo-Nieto , M. T., and Extremera, N. (2023). Understanding the role of emotion regulation strategies in cybervictimization and cyberaggression over time: it is basically your fault! *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 17(2), Article 1.

Ragusa, A., Núñez-Rodríguez, S., Vaz, P., Silva, J., Caliciotti, V., González-Bernal, J. J., López-Rivero, A. J., Petrillo, E., Gatto, M., Obregón-Cuesta, A. I., and González-Santos, J. (2024). Impact of cyberbullying on academic performance and psychosocial well-being of italian students. *Children*, 11(8), 943.

Raine, A., and Chen, F. R. (2018). The cognitive, affective, and somatic empathy scales (CASES) for children. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 47(1), 24-37.

Raine, A., Chen, F. R., and Waller, R. (2022). The cognitive, affective and somatic empathy scales for adults. *Personality and Individual Differences*, 185, 111238.

Ramamurthy, C., Zuo, P., Armstrong, G., and Andriessen, K. (2024). The impact of storytelling on building resilience in children: a systematic review. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 31(4), 525-542.

Riess H. (2017). The Science of Empathy. *Journal of Patient Experience*, 4(2), 74–77.

Rizzi, V., Pigeon, C., Rony, F., and Fort-Talabard, A. (2020). Designing a creative storytelling workshop to build self-confidence and trust among adolescents. *Thinking Skills and Creativity*, 38, 100704.

Roberts, M. L., and Kaur, T. (2023). Effect of storytelling and empathy training to support affective learning in undergraduate nursing students. *Nurse Educator*, 48(5), 260-264.

Romualdo, C., de Oliveira, W. A., Nucci, L. B., Rodríguez Fernández, J. E., da Silva, L. S., Freires, E. M., ... and Andrade, A. L. M. (2025). Cyberbullying victimization predicts substance use and mental health problems in adolescents: data from a large-scale epidemiological investigation. *Frontiers in Psychology*, 16, 1499352.

Salem, A. A. M. S., Al-Huwailah, A. H., Abdelsattar, M., Al-Hamdan, N. A. H., Derar, E., Alazmi, S., Abu Al-Diyar, M., and Griffiths, M. D. (2023). empathic skills training as a means of reducing cyberbullying among adolescents: an empirical evaluation. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(3), 1846.

Sandepudi, S., Sharma, G., Gupta, N., K, L. N., and Sen, P. (2025). wellbeing through remote storytelling: a digital arts intervention for indian adolescents during pandemic isolation. *Medical Research Archives,*13(5).

Schultze-Krumbholz, A., Schultze, M., Zagorscak, P., Wölfer, R., and Scheithauer, H. (2016). Feeling cybervictims' pain—the effect of empathy training on cyberbullying. *Aggressive Behavior*, 42(2), 147-156.

Senekal, J. S., Ruth Groenewald, G., Wolfaardt, L., Jansen, C., and Williams, K. (2023). Social media and adolescent psychosocial development: a systematic review. *South African Journal of Psychology*, 53(2), 157-171.

Seyhan Şahin, S., and Ayaz-Alkaya, S. (2024). The effect of motivational interviewing on peer bullying and cyberbullying in adolescents: a randomized controlled trial. *Journal of Nursing Scholarship*, 56(3), 382-391.

Seyhan Şahin, S., and Ayaz-Alkaya, S. (2023). Prevalence and predisposing factors of peer bullying and cyberbullying among adolescents: a cross-sectional study. *Children and Youth Services Review*, 155, 107216.

Shao, J., Abdul Rabu, S. N., and Chen, C. (2025). Gamified interactive e-books for bullying prevention: enhancing knowledge and motivation in Chinese primary schools. *Frontiers in Psychology*, 16.

Siddiqui, S., and Schultze-Krumbholz, A. (2023). Successful and emerging cyberbullying prevention programs: a narrative review of seventeen interventions applied worldwide. *Societies*, 13(9), 212.

Sinclair-McBride, K., and Rich, M. (2023). Social adolescents, social media, and social emotional development. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 7(10), 673-675.

Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., and Hasebrink, U. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. Web: http://hdl.handle.net/20.500.12162/5299 adresinden 23 Ağustos 2025'te alınmıştır.

Šmahel, D., Šaradín Lebedíková, M., Lacko, D., Kvardová, N., Mýlek, V., Tkaczyk, M., ... and Dědková, L. (2025). Tech & teens: insights from 15 studies on ICT's impact on well-being. Web: https://eprints.lse.ac.uk/127158/1/EUKO_IRTIS_report_2025_final-1.pdf adresinden 25 Eylül 2025'te alınmıştır.

Solas-Martínez, J. L., Roldán-Roldán, R., Moyano-Muñoz, M. L. N., and Martínez-López, E. J. (2025). bullying and cyberbullying are associated with low levels of motivational beliefs toward learning in youth. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 15(6), 93.

Sorrentino, A., Sulla, F., Santamato, M., Cipriano, A., and Cella, S. (2023). The long-term efficacy and sustainability of the tabby improved prevention and intervention program in reducing cyberbullying and cybervictimization. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(8), 5436.

Stauch, L., Renninger, D., Rangnow, P., Hartmann, A., Fischer, L., Dadaczynski, K., and Okan, O. (2025). Digital health literacy of children and adolescents and its association with sociodemographic factors: representative study findings from germany. *Journal of Medical Internet Research*, 27, e69170.

Steinhoff, A., Bechtiger, L., Ribeaud, D., Eisner, M., and Shanahan, L. (2020). stressful life events in different social contexts are associated with self-injury from early adolescence to early adulthood. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 487200.

Storr, W. (2020). *The science of storytelling: Why stories make us human and how to tell them better*. Abrams.

Sultan, M. A., and Khan, N. N. (2025). Rethinking empathy development in childhood and adolescence: a call for global, culturally adaptive strategies. *Frontiers in Psychology*, 16, 1575249.

Supervía, P. U., Bordás, C. S., Robres, A. Q., Blasco, R. L., and Cosculluela, C. L. (2023). Empathy, self-esteem and satisfaction with life in adolescent. *Children and Youth Services Review*, 144, 106755.

Thomas, V. L., and Grigsby, J. L. (2024). Narrative transportation: a systematic literature review and future research agenda. *Psychology & Marketing*, 41(8), 1805-1819.

Thompson, N. M., van Reekum, C. M., and Chakrabarti, B. (2022). cognitive and affective empathy relate differentially to emotion regulation. *Affective Science*, 3(1), 118–134.

Topan, A., Anol, S., Taşdelen, Y., and Kurt, A. (2025). exploring the relationship between cyberbullying and technology addiction in adolescents. *Public Health Nursing*, 42(1), 33-43.

UNICEF. (2023). Cyberbullying: What is it and how to stop it. Web: https://www.unicef.org/end-violence/how-to-stop-cyberbullying adresinden 19 Aralık 2024'te alınmıştır.

Utomo, K. D. M. (2022). Investigations of cyber bullying and traditional bullying in adolescents on the roles of cognitive empathy, affective empathy, and age. *International Journal of Instruction*, 15(2), 937-950.

Vaccaro, A. G., Scott, B., Gimbel, S. I., and Kaplan, J. T. (2021). functional brain connectivity during narrative processing relates to transportation and story influence. *Frontiers in Human Neuroscience*, 15, 665319.

van Noorden, T. H. J., Haselager, G. J. T., Cillessen, A. H. N., and Bukowski, W. M. (2015). Empathy and involvement in bullying in children and adolescents: a systematic review. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(3), 637-657.

Vandebosch, H. (2019). cyberbullying prevention, detection and intervention. In H. Vandebosch and L. Green (Eds.), *Narratives in Research and Interventions on Cyberbullying Among Young People*. Springer International Publishing. 29-44.

Van Ryzin, M. J., and Roseth, C. J. (2018). cooperative learning in middle school: a means to improve peer relations and reduce victimization, bullying, and related outcomes. *Journal of Educational Psychology*, 110(8), 1192–1201.

Varela, J. J., Hernández, C., Berger, C., Souza, S. B., and Pacheco, E. (2022). To ignore or not to ignore: The differential effect of coping mechanisms on depressive symptoms when facing adolescent cyberbullying. *Computers in Human Behavior*, 132, 107268.

von Humboldt, S., Low, G., and Leal, I. (2025). From words to wounds: cyberbullying and its influence on mental health across the lifespan. *Behavioral Sciences*, 15(5).

Waasdorp, T. E., Fu, R., Clary, L. K., and Bradshaw, C. P. (2022). school climate and bullying bystander responses in middle and high school. *Journal of applied developmental psychology*, 80. 101412.

Walkington, Z., Wigman, S. A., and Bowles, D. (2020). The impact of narratives and transportation on empathic responding. *Poetics*, 80, 101425.

Wang, J., Yang, Q., Yu, X., and Hu, L. (2024). effects of adolescent empathy on emotional resilience: the mediating role of depression and self-efficacy and the moderating effect of social activities. *Behavioral Sciences*, 14(3), 228.

Wang, L., Jiang, S., Zhou, Z., Fei, W., and Wang, W. (2024). Online disinhibition and adolescent cyberbullying: a systematic review. *Children and Youth Services Review*, 156, 107352.

Wang, Z., Cheng, L., Xie, Z., and Jiang, C. (2024). Cyberbullying victimization and perpetration: the influence on cyberostracism and youth anxiety. *Behavioral Sciences & the Law*, 42(4), 461-473.

Wheeler, J. M., Ward, C., and Rebowe, D. (2018). Bullying and cyberbullying--prevention in schools. position statement. *National Association of School Nurses*. Web: https://higherlogicdownload.s3.amazonaws.com/NASN/3870c72d-fff9-4ed7-833f-215de278d256/UploadedImages/PDFs/Position%20Statements/2018-ps-bullying-cyberbullying.pdf adresinden 12 Eylül 2025'te alınmıştır.

White, I., Foody, M., and O'Higgins Norman, J. (2019). Storytelling as a liminal space: using a narrative based participatory approach to tackle cyberbullying among adolescents. In H. Vandebosch & L. Green (Eds.), *Narratives in Research and Interventions on Cyberbullying Among Young People.* Springer International Publishing.133-146.

Wright, M. F. (2024). exploring the longitudinal links popularity goals and adolescent cyberbullying perpetration: the moderating effects of gender and cultural context. *Children*, 11(11), 1302.

Wu, X., Yao, S. C., Lu, X. J., Zhou, Y. Q., Kong, Y. Z., and Hu, L. (2024). Categories of training to improve empathy: a systematic review and meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 150(10), 1237–1260.

Yang, K.-H., and Lu, Y. (2024). Combating school bullying through multi-role experience-based virtual scenario learning model: assessing empathy, problem-solving, and self-efficacy from a multi-stakeholder perspective. *Heliyon*, 10(10), e31044.

Yang, S., Zhang, Q., Ran, G., Zhang, Q., and Ren, J. (2025). The association between cyber victimization and social anxiety: a three-level meta-analysis. *Psychology in the Schools*, 62(2), 512-534.

Yılmaz, R., and Ciğerci, F. M. (2019). A brief history of storytelling: from primitive dance to digital narration. In *Handbook of Research on Transmedia Storytelling and Narrative Strategies*. IGI Global.1-14.

Yosep, I., Hikmat, R., Mardhiyah, A., Kurniawan, K., and Amira, I. (2023). A scoping review of the online interventions by nurses for reducing negative impact of bullying on students. *Journal of Multidisciplinary Healthcare*, 16, 773-783.

Yosep, I., Mardhiyah, A., Suryani, S., Hikmat, R., Kurniawan, K., and Purnama, H. (2025). Experiences of mental health nurses who give nursing intervention among child and adolescent with cyberbullying: a qualitative study. *BMC Nursing*, 24(1), 527.

Young, E. (2024). Frequent social media use and experiences with bullying victimization, persistent feelings of sadness or hopelessness, and suicide risk among high school students—youth risk behavior survey, United States, 2023. *MMWR Supplements*, 73.

Youssef, E., Ali, S., Al Malek, M., and Riaz, S. (2025). Online risks and parental mediation in social media usage among kids: a quantitative study in Rawalpindi City. *Frontiers in Communication*, 9, 1521814.

Zhu, C., Huang, S., Evans, R., and Zhang, W. (2021). Cyberbullying among adolescents and children: a comprehensive review of the global situation, risk factors, and preventive measures. *Frontiers in Public Health*, 9.

Zych, I., Baldry, A. C., Farrington, D. P., and Llorent, V. J. (2019). Are children involved in cyberbullying low on empathy? A systematic review and meta-analysis of research on empathy versus different cyberbullying roles. *Aggression and Violent Behavior*, 45, 83-97.

EKLER

EK-1. Kişisel Bilgi Formu

Öğrencinin,

1. **Yaşınız:……**
2. **Sınıfınız:….**
3. **Cinsiyetiniz:** Kız ( ) Erkek ( )
4. **Annenizin Eğitim durumu:**
   - Okur-yazar ( )
   - İlkokul/ortaokul ( )
   - Lise ( )
   - Üniversite ( )
   - Yüksek Lisans/Doktora ( )
5. **Babanızın eğitim durumu:**
   - Okur-yazar ( )
   - İlkokul/ortaokul ( )
   - Lise ( )
   - Üniversite ( )
   - Yüksek Lisan/Doktora ( )
6. **Gelir durumunuzu nasıl tanımlarsınız?**
   - İyi ( )
   - Orta ( )
   - Yetersiz ( )
7. **Kardeşiniz, abi/ablanız var mı?**
   - Var ( )
   - Yok ( )
8. **Okul başarı puanınız?: ……**
9. **Arkadaşlarınızla ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?**
   - Çok iyi ( )
   - İyi ( )
   - Orta ( )
   - Kötü ( )
   - Çok kötü ( )
10. **İnterneti bir günde ortalama kaç saat kullanıyorsunuz?**
    - 0-2 ( )
    - 3-4 ( )
    - 5-6 ( )
    - 7 ve üzeri ( )

EK-2. Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği

Maddeleri dikkatlice okuyunuz. Okuduğunuz ifadeler sizin; hiç yapmadığınız, karşılaşmadığınız bir durum ise 0= asla; bazen gördüğünüz, karşılaştığınız ya da ara sıra yaptığınız bir durum ise 1= ara sıra; çok karşılaştığınız, gördüğünüz ya da yaptığınız bir durum ise 2= sık sık olan kutucuğu işaretleyiniz. Verdiğiniz cevapların sizin için doğru olması önemlidir.

Siber Mağduriyet	0 Asla	1 Ara Sıra	2 Sık Sık
1. Cep telefonuma tehdit edici veya hakaret içeren mesajlar alırım. (Whatsapp, Instagram, Twitter...).			
2. İnternette utanç verici görüntüler görürüm.			
3. İnternette utanç verici şakalar, söylentiler, dedikodular veya yorumlarda ismim geçer.			
4. Birisi benim adıma mesaj göndermek için e-posta ya da sosyal ağlar yoluyla benim hesabımı ele geçirir.			
5. Birisi beni cep telefonuyla utandırıcı bir şey yapmaya zorlayarak video kaydı alır veya resim çeker.			
6. Birisini kızdırdığımda beni izinsiz videoya kaydeder veya cep telefonundan fotoğrafımı çeker.			
7. İnternette sırlarım yayılır, kişisel bilgilerim izinsiz paylaşılır veya resimlerim izinsiz paylaşılır.			
8. İnternette beni zorla bir gruptan çıkarırlar. (Sohbetler, arkadaş listeleri, forumlar vb.).			
9. Tehdit içeren veya çok korkutucu olan mesajları tekrar tekrar alırım.			
10. Uygun olmayan bir davranışım videoya kaydedilir veya cep telefonundan fotoğraflarım çekilir.			

EK-2. (devam) Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği

Siber Zorbalık	0 Asla	1 Ara Sıra	2 Sık Sık
1. İnternette tehdit veya hakaret içeren mesajlar gönderirim (Whatsapp, Instagram, Twitter...).			
2. Arkadaşımın küçük düşürücü resimlerini internette yayınlarım.			
3. İnsanlara küçük düşürücü resimler gönderirim.			
4. İnternette bir arkadaşım hakkında utanç verici şakalar, söylentiler, dedikodular veya yorumlar yazarım.			
5. Bir arkadaşım ile ilgili söylentileri, dedikoduları diğer insanlara okuması için gönderirim.			
6. E-posta veya sosyal ağlar aracılığıyla birisinin mesaj göndermesini engellemek için hesabını ele geçiririm.			
7. Birisini utandırıcı bir şey yapmaya zorlayarak videoya kaydederim veya cep telefonundan resmini çekerim.			
8. irinin yazdığı mesajları başkaları tarafından görülecek şekilde gönderirim.			
9. Birileri saldırganca davranırken videoya kaydederim veya cep telefonundan fotoğraf çekerim.			
10. Kaydedilen görüntüleri başkalarına gönderirim.			
11. İnternette başkalarının sırlarını yayarım, başkalarının bilgilerini veya fotoğraflarını paylaşırım.			
12. İnternette birisini gruptan bilerek dışlarım (sohbetler, arkadaş listeleri, forumlar vb.).			
13. Tehdit içeren veya çok korkutucu olan mesajları tekrar tekrar gönderirim.			
14. Birisi uygun olmayan bir davranış sergilerken videoya kaydederim veya cep telefonuyla resimlerini çekerim.			
15. Bu görüntüleri başkalarına gönderirim.			

EK-2. (devam) Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği

Siber Seyirci	0 Asla	1 Ara Sıra	2 Sık Sık
1. Tehdit veya hakaret eden mesajlar gönderen birisini gördüm (Whatsapp, Instagram, Twitter vb.).			
2. İnternette birisinin aşağılayıcı görüntülerinin yayınlandığını gördüm.			
3. Bir arkadaşını utandırmak için internette şaka ve dedikodu yapan birilerini gördüm.			
4. Birini zor durumda bırakacak ve onun için sorun olabilecek e-posta ya da sosyal ağlar yoluyla mesaj göndermek isteyen birisini gördüm.			
5. Bir kişiyi gülünç veya utandırıcı bir şeyler yapmaya zorlayarak cep telefonuyla video kaydeden veya fotoğraf çeken birini gördüm.			
6. Birisi, bir başkasını incitirken videoya kaydeden veya cep telefonunda fotoğraf çeken birini gördüm.			
7. Birisinin internette sırlarının yayıldığını, kişisel bilgilerinin veya fotoğraflarının izinsiz paylaşıldığını gördüm.			
8. Bir arkadaşı internette bir gruptan dışlayan birini gördüm (sohbetler, arkadaş listeleri, forumlar vb.).			
9. Tehdit içeren veya çok korkutucu mesajları tekrar tekrar gönderen birini gördüm.			
10. Birinin uygun olmayan bir davranış sergilerken video kaydı yaptığını veya cep telefonuyla fotoğraflarını çektiğini gördüm.			

EK-3. Çocuklar için Bilişsel, Duygusal ve Bedensel Empati Ölçeği

Yönerge Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve 0 (nadiren), 1(bazen), veya 2 (sıklıkla) seçeneklerinden size uygun ifadeyi seçiniz. Tüm ifadeleri cevaplandırdığınızdan emin olunuz.

		Nadiren	**Bazen**	**Sıklıkla**
1	Arkadaşlarım nedenini söylemeseler bile neden neşeli olduklarını bilirim.	0	1	2
2	Eğer arkadaşımla dalga geçildiğini görürsem, rahatsız olurum.	0	1	2
3	Başkalarının güldüğünü görmek beni de güldürür.	0	1	2
4	Birinin dişlerinin çekildiğini görürsem terlerim.	0	1	2
5	Yavru köpeklerin oynamasını izlemek beni mutlu eder.	0	1	2
6	Kendini suçlu hisseden birini ayırt edebilirim.	0	1	2
7	Birisine vurulduğunu görünce kendimi sakınırım.	0	1	2
8	Bir spor maçındaki taraftarların tezahüratlarını duymak bana heyecan verir	0	1	2
9	Birisinin iyi hissettiğini hal ve tavırlarından anlarım.	0	1	2
10	Savunmasız bir kadına vuran bir adam görürsem sinirlenirim.	0	1	2
11	Aksiyon-macera filmi izlerken kalbim daha hızlı atar.	0	1	2
12	Birisi utandığında bunu yüzünden ve davranışlarından anlayabilirim.	0	1	2
13	Filmdeki karakterlerin macera yaşadığını gördüğümde heyecanlanırım	0	1	2
14	Arkadaşımı ağlarken gördüğümde gözlerim yaşla dolar.	0	1	2
15	Lezzetli bir tatlıyı keyifle yiyen birini görmek, ağzımı sulandırır.	0	1	2
16	Bir cenazede insanları üzgün görmek beni de üzgün hissettirir.	0	1	2
17	Heyecan verici bir hikayedeki karakterlerin nasıl hissettiğini anlayabilirim.	0	1	2
18	Birinin mutsuz olduğunu o kişi, nedenini söylemeden önce bile bilirim	0	1	2
19	Silahsız bir kişiye silah doğrultan bir adam görmek beni korkutur.	0	1	2
20	İnsanların neşeli olduğunu görmek beni gülümsetir. .	0	1	2
21	Bir arkadaşımla alay edildiğinde neden üzüldüğünü anlarım.	0	1	2
22	Birisi bana az önce iyi haberler aldığını söylediğinde kendimi mutlu hissederim.	0	1	2
23	Aile üyelerimin memnun olup olmadıklarını konuşmalarından anlarım.	0	1	2
24	Birinin bir yerinin kesildiğini ya da kanadığını görsem içim ürperir.	0	1	2
25	Çocukların etrafta koşarken eğlendiklerini görmek beni neşelendirir.	0	1	2
26	Birinin hayal kırıklığına uğradığını bakışlarından anlayabilirim.	0	1	2
27	Büyük bir köpek tarafından kovalanan küçük bir çocuk için endişelenirim.	0	1	2
28	Birisi mutlu olduğunu tarif ederken, kendimi onun yerine koyabilirim.	0	1	2
29	Korkutucu bir TV programı izlediğimde kalbim daha hızlı atar.	0	1	2
30	Çocukları gülümserken gördüğümde ben de gülümserim.	0	1	2

EK-4. Hikâye ve Masal Anlatıcılığı Eğitici Eğitimi Sertifikası

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

SÜREKLİ EĞİTİM UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

SERTİFİKA

Yıldız Teknik Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından, 20.10.2023 - 22.11.2023 tarihleri arasında gerçekleştirilen 20 saatlik

"UZAKTAN EĞİTİM HİKAYE VE MASAL ANLATICILIĞI EĞİTİCİ EĞİTİMİ"

sertifika programı çerçevesinde;

Büşra DAĞCI GÜNAL

eğitimini başarıyla tamamlayarak bu belgeyi almaya hak kazanmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Kaan ÜNLÜGENÇOĞLU
Yıldız-SEM Müdürü

Prof. Dr. Bestami ÖZKAYA
Rektör Yardımcısı

T.C. Kimlik No: 24218296420
Barkod No: UN_0413911111821
Belge Tarihi: 24.11.2023

YILDIZ SEM

K - Q TSE-ISO-EN 9001

Bu belgenin doğruluğu, https://www.turkiye.gov.tr/belge-dogrulama adresinden veya mobil cihazlara yükleyeceğiniz e-Devlet Kapısına ait Barkodlu Belge Doğrulama uygulaması ile karekod okutularak kontrol edilebilir.

Form No: FR-0661 Revizyon Tarihi: 27.03.2014 Revizyon No: 00

EK-5. Kısa Öykü Yazma Teknikleri Eğitimi Sertifikası

udemy

Certificate no: UC-a2388d2b-15c7-4266-85b6-e2747a60438b
Certificate url: ude.my/UC-a2388d2b-15c7-4266-85b6-e2747a60438b
Reference Number: 0004

CERTIFICATE OF COMPLETION

Kısa Öykü Yazma Teknikleri Eğitimi - Kapsamlı Müfredat

Instructors **Duygu Özlem Yücel**

Büşra DAĞCI GÜNAL

Date **Oct. 18, 2023**
Length **1 total hour**

EK-6. Çocuk Kitabı Yazma Kılavuzu Sertifikası

udemy

Certificate no: UC-9ae4b70c-58cd-42a6-b6ce-a3f3654ec694
Certificate url: ude.my/UC-9ae4b70c-58cd-42a6-b6ce-a3f3654ec694
Reference Number: 0004

CERTIFICATE OF COMPLETION

Çocuk Kitabı Yazma Kılavuzu - A'dan Z'ye Tüm Yönleriyle

Instructors **Duygu Özlem Yücel**

Büşra DAĞCI GÜNAL

Date **Dec. 1, 2023**
Length **1.5 total hours**

EK-7. Yaratıcı Yazarlık Eğitimi Sertifikası

EK-8. Siber Zorbalık Hikâyesi

Siber Zorbalıktan Sonra Çiçek Açan "Umutlar"

Umut, okulun popüler çocuğuydu. Herkes onu seviyor, onunla arkadaş olmak istiyordu. Neşeli ve sosyal biriydi. Aynı zamanda internet ve sosyal medyayı da oldukça aktif kullanıyor, bu platformlarda çok fazla takipçisi bulunuyordu. Ancak, bu popülerlik bazen onun arkadaşlarına karşı kibirli olmasına, üstten bakmasına neden oluyordu. ……

Sorular:

1. Umut, Can'ın fotoğraflarını paylaşırken neler hissetmiş olabilir?
2. ….

EK-9. Siber Mağduriyet Hikâyesi

"Dijital Gölge"

Berk, on iki yaşında, meraklı, hareketli ve çok neşeli bir çocuktu. Okulda arkadaşları ile iyi geçinir, espri yapmayı çok severdi. Ortaokula başlamasıyla birlikte ailesi Berk'e, derslerine çalışırken kullanabilmesi için bir bilgisayar almıştı. Bilgisayarı ders ve ödevleri için kullandığı gibi haftalık oyun oynama süresinde keyifli vakit geçirmek için de kullanıyordu.

……

Sorular

1. Sizce bu hikâyede temel sorun nedir?
2. …

EK-10. Siber Seyirci Hikâyesi

Benim Bir Hayalim Var!

Ece, on iki yaşındaydı ve büyüyünce iyi bir yazılımcı olmayı hayal ediyordu. Bilgisayarları, uygulamaları ve kod yazmayı öğrenmeye olan tutkusu hiç bitmiyordu. Her fırsatta internetten videolar izleyerek yeni bilgiler öğreniyor ve hatta bazen basit düzeyde kendi oyunlarını bile geliştiriyordu. ……

Sorular

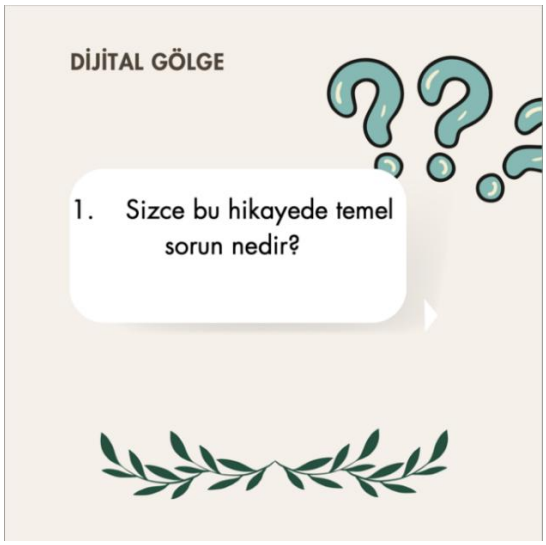
1. Ece zorbalığa şahit olduğu durumda neler hissetmiş olabilir?
2. …

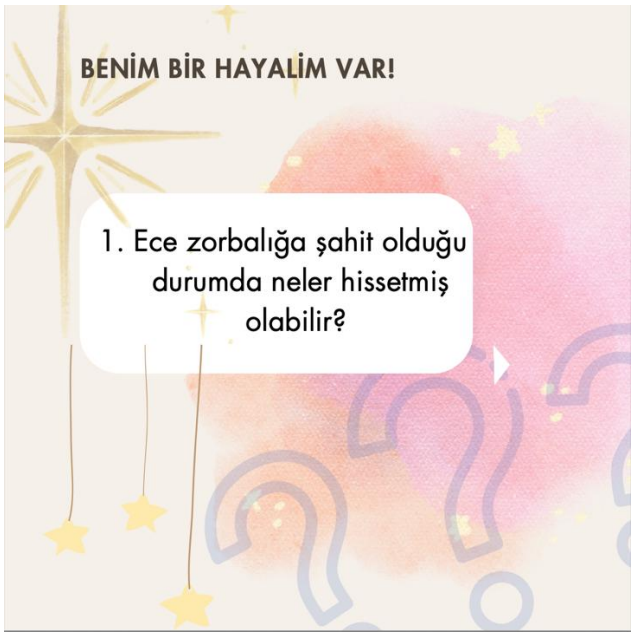
EK-11. Grup Kuralları Kartları

EK-12. Hikâye Soru Kartı Örnekleri

EK-13. Girişim Grubu Öğrencilerinin Çalışma Gruplarına Rastgele Atama Listesi

Grup	Kod	Sınıf	Cinsiyet	Rastgele Sayılar
Çalışma Grubu 1	5E-01	5	erkek	29
	5E-02	5	erkek	23
	5K-01	5	kız	9
	5K-03	5	kız	20
	6E-01	6	erkek	27
	6E-02	6	erkek	16
	6K-01	6	kız	32
	6K-02	6	kız	31
	6K-03	6	kız	15
Çalışma Grubu 2	5E-03	5	erkek	17
	5E-04	5	erkek	11
	5K-02	5	kız	34
	5K-04	5	kız	19
	5K-05	5	kız	7
	6E-03	6	erkek	18
	6E-04	6	erkek	13
	6E-08	6	erkek	2
	6K-04	6	kız	26
Çalışma Grubu 3	5E-08	5	erkek	35
	5K-07	5	kız	30
	5K-08	5	kız	1
	5K-09	5	kız	10
	6E-05	6	erkek	5
	6E-06	6	erkek	22
	6E-07	6	erkek	24
	6K-06	6	kız	8
	6K-07	6	kız	36
Çalışma Grubu 4	5E-05	5	erkek	4
	5E-06	5	erkek	21
	5E-07	5	erkek	3
	5K-06	5	kız	14
	5K-10	5	kız	28
	6E-09	6	erkek	12
	6E-10	6	erkek	33
	6K-05	6	kız	25
	6K-08	6	kız	6

EK-14. Etik Komisyon İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 27.12.2023-E.836742

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-836742 27.12.2023
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

Dağıtım Yerlerine

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı **Doktora Öğrencisi Büşra DAĞCI GÜNAL'ın, Prof. Dr. Sultan AYAZ ALKAYA'nın** danışmanlığında yürüttüğü ***"Adölesanlarda Hikaye Anlatıcılığının Siber Zorbalık ve Empati Üzerine Etkisi"*** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **26.12.2023** tarih ve **22** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2023 - 1571

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:
Sayın Prof. Dr. Sultan AYAZ ALKAYA

Bilgi:
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu :BSNH1BL4CZ
Belge Takip Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/gazi-universitesi-ebys

Emniyet Mahallesi Bandırma Caddesi No :6/1 06560 Yenimahalle/ANKARA
Tel:0 (312) 202 20 57 - 0 (312) 2... Faks:0 (312) 202 38 76
İnternet Adresi :http://etikkomisyon.gazi.edu.tr/
Kep Adresi: gaziuniversitesi@hs01.kep.tr
Bilgi için :Ayfer Çekmez
Genel Evrak Sorumlusu
Telefon No:202 38 81

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-15. Kurum izni

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.03.2024-E.912106

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-53490996-605.01-99290230 21.03.2024
Konu : Tez İzni (Büşra DAĞCI GÜNAL)

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi a) 15/03/2024 tarihli ve E-14574941-199-901831 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 18/03/2024 tarihli ve 98982899 sayılı Onayı.

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Büşra DAĞCI GÜNAL'ın Prof. Dr. Sultan AYAZ ALKAYA danışmanlığında yürüteceği ***"Adölesanlarda Hikâye Anlatıcılığının Siber Zorbalık ve Empati Üzerine Etkisi"*** konulu tez çalışması için Valilik Makamından alınan ilgi (b) onay ekte gönderilmiştir.

İlgili tez çalışmasının tamamlandıktan sonra bir örneğinin Müdürlüğümüz Ar-Ge birimine gönderilmesini arz ederim.

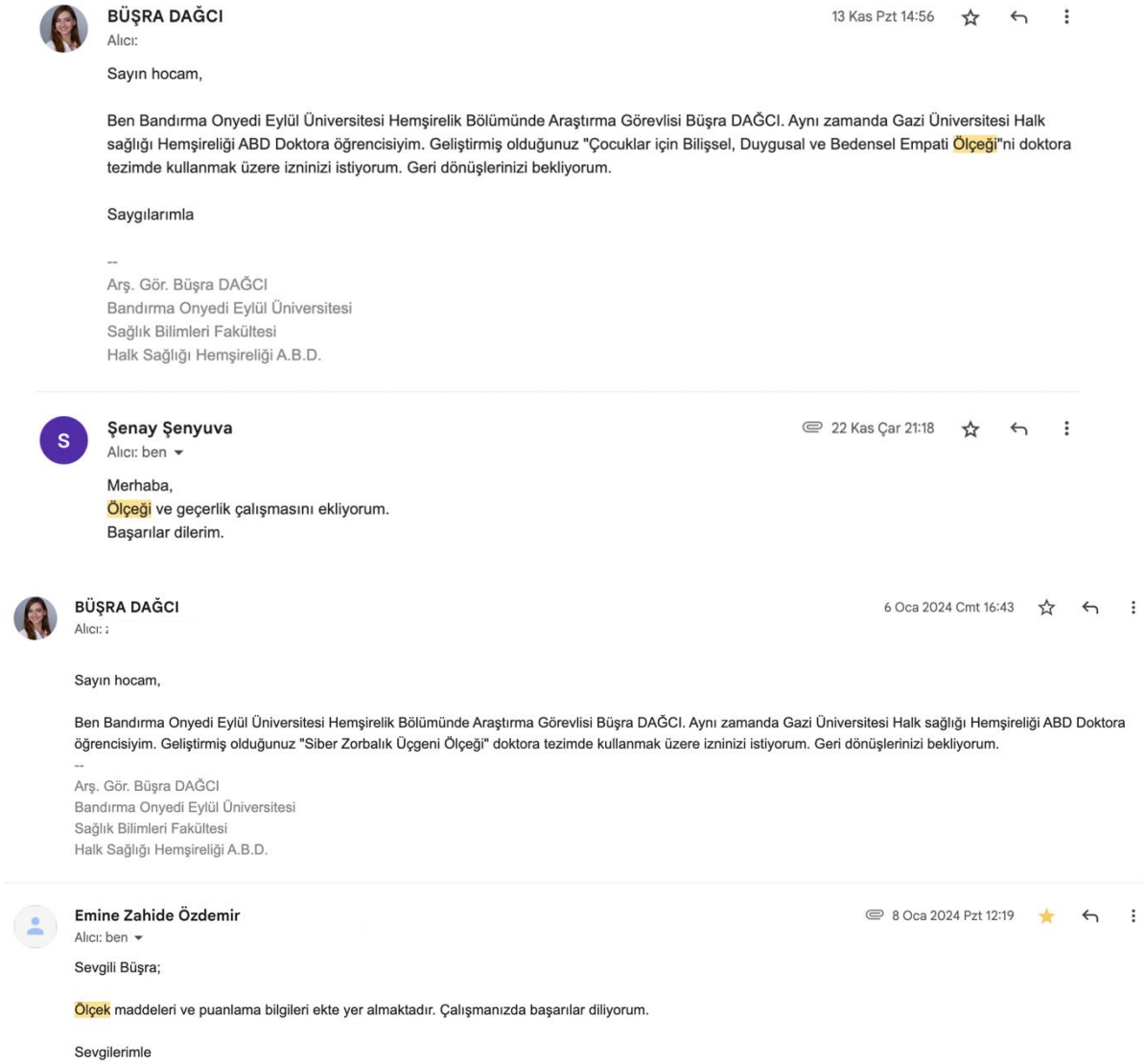
Hasan BAŞYİĞİT
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: İlgi (b) Onay (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Yıldırım Beyazıt Mah. Erdoğan Atasoy Cad. No 37 KÜTAHYA
Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: S.ESRA ENER
Telefon No : 0 (274) 280 43 00
Unvan : Bilgisayar İşletmeni
E-Posta: arge43@meb.gov.tr
İnternet Adresi: https://kutahya.meb.gov.tr/ Faks:2742804398
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 9e2f-4c38-38e4-8c85-7ba1 kodu ile teyit edilebilir.

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-16. Ölçek Kullanım İzni

BÜŞRA DAĞCI 13 Kas Pzt 14:56
Alıcı:

Sayın hocam,

Ben Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Hemşirelik Bölümünde Araştırma Görevlisi Büşra DAĞCI. Aynı zamanda Gazi Üniversitesi Halk sağlığı Hemşireliği ABD Doktora öğrencisiyim. Geliştirmiş olduğunuz "Çocuklar için Bilişsel, Duygusal ve Bedensel Empati Ölçeği"ni doktora tezimde kullanmak üzere izninizi istiyorum. Geri dönüşlerinizi bekliyorum.

Saygılarımla

--
Arş. Gör. Büşra DAĞCI
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Halk Sağlığı Hemşireliği A.B.D.

Şenay Şenyuva 22 Kas Çar 21:18
Alıcı: ben

Merhaba,
Ölçeği ve geçerlik çalışmasını ekliyorum.
Başarılar dilerim.

BÜŞRA DAĞCI 6 Oca 2024 Cmt 16:43
Alıcı: ;

Sayın hocam,

Ben Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Hemşirelik Bölümünde Araştırma Görevlisi Büşra DAĞCI. Aynı zamanda Gazi Üniversitesi Halk sağlığı Hemşireliği ABD Doktora öğrencisiyim. Geliştirmiş olduğunuz "Siber Zorbalık Üçgeni Ölçeği" doktora tezimde kullanmak üzere izninizi istiyorum. Geri dönüşlerinizi bekliyorum.
--
Arş. Gör. Büşra DAĞCI
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Halk Sağlığı Hemşireliği A.B.D.

Emine Zahide Özdemir 8 Oca 2024 Pzt 12:19
Alıcı: ben

Sevgili Büşra;

Ölçek maddeleri ve puanlama bilgileri ekte yer almaktadır. Çalışmanızda başarılar diliyorum.

Sevgilerimle

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : DAĞCI GÜNAL, Büşra

Uyruğu : T.C.

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Doktora	Gazi Üniversitesi / Hemşirelik AnaBilim Dalı	Devam ediyor
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi / Hemşirelik Ana Bilim Dalı	2021
Lisans	Koç Üniversitesi / Hemşirelik Bölümü	2018

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2019-Halen	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Dağcı-Günal, B., and Ayaz-Alkaya, S. (2025). Cyberbullying and Empathy Levels in Adolescents and Predictive Factors: A Cross-Sectional Study. *Public Health Nursing*, 42(6), 1794-1801.

Dağci-Günal, B., Ayaz-Alkaya, S., Köse-Kabakcioğlu, N., and Kan, A. (2025). Development of the Nurses' Attitudes Toward Incarcerated Patients Scale: A Psychometric Study. *International Nursing Review*, 72(3), e70086.

Akgül Gündoğdu, N., Selçuk Tosun, A., and Dağcı Günal, B. (2025). Validity and Reliability of the Turkish Version of the Environmental Health Literacy Scale. *Journal of Evaluation in Clinical Practice*, 31(1), e14289.

Arslan, S., Dagci Gunal, B., Bulut, H., and Bozkurt, C. (2024). Relationship between malnutrition risk, activities of daily living, and adaptation to chronic diseases in older people with chest diseases. *Galician Medical Journal*, 31(2).

Günal, B. D., Bulut, H., ve Bozkurt, C. Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı Olan Bireye Bakım Veren Bireylerin Yorgunluk ve Uyku Kalitesinin Yaşam Kalitesi ile İlişkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi,* 13(4), 1885-1896.

Dündar, G. Y., and Günal, B. D. Awareness and participation of university employees in cancer screening programs. *International Journal of Health Services Research and Policy,* 9(2), 112-123.

Kitiş, Y., Dağci, B., Köse, N., and Geniş, Ç. (2022). The use of social media among high school students and its relationship with the perception of loneliness: A pilot study. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 35(4), 341-348.

Hobiler

Yoga, Yüzme, Seyahat Etmek

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR…